

รัฐสภาสาร

เรื่องในเล่ม

บทบรรณาธิการ

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญในประเทศไทย และในบางประเทศ ๑

ภาคพระราชบัญญัติ

— พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ ฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๒๑ ๖๕

— พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๑ ๙๓

LIRT

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อเผยแพร่ระบอบประชาธิปไตย
- ๑ เพื่อเสนอข่าวสารวิชาการในวงงานรัฐสภา และอื่น ๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ

พันเอก สงวน คำวงษา	เป็นผู้อำนวยการ
ร้อยตรี ปณิธาน เลิศฤทธิ	เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการ
นางสาวบังอร อิมโสภา	เป็นบรรณาธิการ
นายภราตา บุรณศิริ	เป็นผู้ช่วยบรรณาธิการ

นายอาสา ทรัพย์อนันต์	ประจำกองบรรณาธิการ
นายบุรวัช นามวัฒน์	ประจำกองบรรณาธิการ
นางพรรณี ห่มพยัคฆ์	ประจำกองบรรณาธิการ
นายประยูร สทาเขตร์	ประจำกองบรรณาธิการ
นางสาวกอบกุล ศรานนท์	ผู้จัดการและสมุหบัญชี
นายถวิล วิเชียรชม	หัวหน้ากองบรรณาธิการ

- กำหนดออก เดือนละหนึ่งฉบับ

- อัตราค่าบำรุง
ปีละหกสิบบาท
ครึ่งปีสามสิบบาท

- การเงินและการขอรับ

ส่งเงินล่วงหน้าในนามผู้จัดการ ที่
สำนักงาน โดยเช็คไปรษณีย์ หรือ
ธนาคัต ส่งจ่าย ณ ที่ทำการ
ไปรษณีย์ ศุภิต

- ส่งเรื่องลงรัฐสภา

ส่งให้บรรณาธิการหรือ
ผู้ช่วยบรรณาธิการ
ที่สำนักงาน

- สำนักงาน ตั้งอยู่ที่สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา บริเวณพระที่นั่งอนันตสมาคม กรุงเทพมหานคร
โทรศัพท์ ๒๘๒๖๑๙๑ - ๒๘๒๖๑๕๑ ต่อ ๒๓๐

- สำนักงานเลขาธิการรัฐสภาเป็นเจ้าของ

พิมพ์หมิงคลการพิมพ์ บางลำภู กรุงเทพมหานคร นางจรัส อ่องจรีต ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา โทร. ๒๘๒๖๕๖

LIART

บทบรรณาธิการ

ในขณะนี้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติกำลังดำเนินการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย คณะผู้จัดทำหนังสือพิมพ์รัฐสภาสาร จึงได้ขอความกรุณาจากท่านอาจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม นำบทความของท่าน เรื่อง คณะตุลาการรัฐธรรมนูญในประเทศไทยและในบางประเทศ มาลงพิมพ์ไว้ ซึ่งท่านอาจารย์ ไพโรจน์ ชัยนาม ได้กรุณาสละเวลาตรวจแก้ไขปรับปรุงให้บทความเรื่องนี้มีคุณภาพสมบูรณ์ที่สุด

หวังว่าบทความเรื่องนี้ คงเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านในการที่จะนำมาพิจารณาเปรียบเทียบกับร่างรัฐธรรมนูญฯ ที่สภานิติบัญญัติกำลังพิจารณาอยู่

นาง อัมรินทร์

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ในประเทศไทยและในบางประเทศ

โดย ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม

ประเทศไทยเรามีรัฐธรรมนูญใช้มาแล้วหลายฉบับ ถ้าจะนับแต่พุทธศักราช ๒๔๗๕ มาจนถึงปัจจุบันก็มีสิบสองฉบับแล้ว ขณะนี้ฉบับที่สิบสามกำลังได้รับการร่างอยู่ในสภานิติบัญญัติแห่งชาติ แต่การมี “คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ” ขึ้นนั้น มิได้มีบัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ คงมีอยู่แต่ใน

๑. ฉบับที่ ๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ลงวันที่ ๙ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๙ (ในหมวด ๗ บทสุดท้าย มาตรา ๘๘-๘๙)
๒. ฉบับที่ ๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๙๒ (มาตรา ๘๑ และในหมวด ๙ ตุลาการรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่มาตรา ๑๖๘-๑๗๒ กับในมาตรา ๑๗๙)
๓. ฉบับที่ ๖ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๔๙๕ (ในหมวด ๗ ตุลาการรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่มาตรา ๑๐๖-๑๑๐ และในหมวด ๙ บทสุดท้าย มาตรา ๑๑๔)
๔. ฉบับที่ ๘ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ลงวันที่ ๒๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๑๑ (มาตรา ๗๗ และในหมวด ๙ ตุลาการรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๔-๑๖๘ กับมาตรา ๑๗๕ ในหมวด ๑๑ บทสุดท้าย)
๕. ฉบับที่ ๑๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ลงวันที่ ๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๗ (มาตรา ๑๐๕, ๑๐๖ และในหมวด ๑๐ ตุลาการรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๘-๒๒๗)

๒

ส่วนร่างรัฐธรรมนูญที่กำลังร่างอยู่ในขณะนี้ (ฉบับที่ ๑๓) ก็คงจะมีบทบัญญัติว่าด้วย คณะตุลาการรัฐธรรมนูญอีก แต่ยังไม่สามารถทราบได้แน่ว่าจะเป็นรูปใด

การมี “ตุลาการรัฐธรรมนูญ” ขึ้นนั้น เราเริ่มมีเป็นครั้งแรกโดยรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๓ (๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙) ตามคำแปลภาษาอังกฤษของรัฐสภาขณะนั้นเรียก “ตุลาการรัฐธรรมนูญ” ว่า The constitutional Tribunal ถ้าจะแปลเป็นภาษาฝรั่งเศสก็คงเป็น Le Tribunal constitutionnel ซึ่งทำให้ดูมีความหมายสูงขึ้นไปอีก คือแปลเป็นว่า “ศาลรัฐธรรมนูญ” การแปลเช่นนี้อาจจะมีผู้แย้งว่าไม่ถูกต้องก็ได้ แต่ในที่นี้เรามีได้มาพิจารณากันในเรื่อง คำแปลเป็นภาษาฝรั่งเศส นายพิชาญ บุณยง เคยเรียกคำนี้ (ตุลาการรัฐธรรมนูญ) เป็นภาษา ฝรั่งเศสว่า Le Comité Judiciaire pour la Constitution ซึ่งดูจะแปลตรงคำต่อคำในภาษาไทย^(๑)

ในต่างประเทศคณะตุลาการรัฐธรรมนูญหรือศาลรัฐธรรมนูญ โดยปกติเป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญให้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาว่า บทกฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญก็ให้สั่งว่าบทกฎหมายนั้นเป็นโมฆะ ซึ่งเป็นวิธีรุนแรงหรือให้เป็นเพียงว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญ ก็ให้บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ ซึ่งเป็นวิธีการเบาลงไป^(๒) นอกจากนี้ก็ยังให้มีหน้าที่อื่น ๆ อีก ดังจะเห็นได้ต่อไปข้างหน้า

การควบคุมมิให้บทกฎหมายต่าง ๆ ขัดต่อรัฐธรรมนูญนั้นมีอยู่ ๒ นัย คือ

(๑) เพื่อประโยชน์ของพลเมืองทุกคน เป็นการป้องกันพลเมืองมิให้ผู้มีอำนาจ ออกกฎหมายใช้อำนาจเกินขอบเขต โดยเฉพาะมิให้บทกฎหมายเหล่านี้ทำความเสียหายแก่สิทธิของมนุษย์ และเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญได้รับรู้ไว้ และ

(๑) ดู “คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ” โดยนายพิชาญ บุณยง (เรอเน กียอง) ที่ปรึกษาในร่างกฎหมาย ซึ่งได้ลงพิมพ์ทั้งต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสและคำแปลภาษาไทย ในหนังสือนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง ปีที่ ๑๙ เล่ม ๑ พ.ศ. ๒๔๙๐

(๒) โปรดดูคำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบของนายไฟโรจน์ ชัยนาม เล่ม ๑ พิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๙๕ หน้า ๓๗๑-๔๐๑ และสถาบันการเมืองและรัฐธรรมนูญของต่างประเทศกับระบอบการปกครองของไทย โดยผู้แต่งคนเดียวกัน คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิมพ์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ หน้า ๑๓๓-๑๕๒

LIART

(๒) เพื่อประโยชน์แก่อำนาจสูงสุดในการปกครองเอง ให้มีการรักษาคุณภาพแห่งการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ เช่น ในประเทศที่เป็นรัฐรวมหรือสหรัฐ การควบคุมมิให้บทกฎหมายต่าง ๆ ขัดต่อรัฐธรรมนูญก็เพื่อป้องกันมิให้มีการล่วงล้ำเข้าไปในอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐแต่ละรัฐที่รวมกันอยู่กับตัวสหรัฐเอง วิธีนี้มิใช่เพียงจะใช้ได้เฉพาะแต่สหรัฐเท่านั้น แม้กับรัฐเดี่ยวหรือรัฐธรรมนูญก็ใช้ได้ เพราะเป็นการป้องกันมิให้อำนาจหนึ่งล่วงล้ำเข้าไปในอีกอำนาจหนึ่ง เช่น ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร^(๓)

ในประเทศไทยเราปัญหาเรื่องการควบคุมมิให้บทกฎหมายต่าง ๆ ขัดต่อรัฐธรรมนูญนั้นเป็นของใหม่ แม้เราใช้รัฐธรรมนูญมาแล้วถึง ๔๗ ปีก็ดี ความรู้สึกเข้าใจในเรื่องนี้ไม่สู้จะมีกันในตอนแรก ๆ จนกระทั่งศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาเมื่อเดือนมีนาคม พุทธศักราช ๒๔๘๙ ว่า พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๘ เฉพาะที่บัญญัติให้มีการลงโทษย้อนหลังเป็นโมฆะ จึงได้เกิดสนใจในเรื่องนี้มากขึ้น รัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นแต่บัดนั้นมาเลยได้รับความเอาใจใส่กำหนดบทบัญญัติลงไปยังชัดแจ้งในเรื่องที่มีกฎหมายธรรมดาขัดต่อรัฐธรรมนูญว่า จะต้องปฏิบัติกันอย่างไร ใครจะเป็นผู้มีอำนาจชี้ขาดได้

ต่อไปนี้เป็นคำอธิบายว่าด้วยการควบคุมมิให้บทกฎหมายต่าง ๆ ขัดต่อรัฐธรรมนูญในประเทศไทยตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๒ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับลงวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นไป เพราะตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑ หรือพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินไทยชั่วคราวลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น เป็นรัฐธรรมนูญที่ประกาศใช้โดยรีบเร่ง มีลักษณะเป็นการชั่วคราว ทั้งการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญก็เพิ่งจะมีขึ้นเป็นคราวแรก จึงคงไม่มีเวลาที่จะทำกันให้ละเอียดในเรื่องนี้ แต่กระนั้นมาตรา ๓๑ ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังมีความในวรรคสองว่า "สิ่งใดซึ่งเป็นการฝ่าฝืนต่อกำสั่งหรือระเบียบการของคณะกรรมการราษฎรหรือกระทำไปโดยธรรมนูญไม่อนุญาตให้ทำได้ ให้ถือว่าการนั้นเป็นโมฆะ" ทั้งนี้เป็นการรับรองโดยปริยายว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดยิ่งกว่ากฎหมายอื่น ๆ

(๓) ดู Maurice Duverger : La Ve République. Paris, พิมพ์ครั้งที่ ๔ แก๊โซใหม่ทั้งหมด ค.ศ. ๑๙๖๘ หน้า ๑๗๓

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับลงวันที่ ๑๐ ธันวาคม

พ.ศ. ๒๔๗๕

(๑) ถ้อยคำกำกวมในรัฐธรรมนูญฉบับนี้

รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีถ้อยคำกำกวมและไม่แน่ชัดลงไป อาจจะเป็นเพราะเรายังใหม่ต่อระบอบรัฐธรรมนูญก็ได้ ในขณะที่ร่างจึงมิได้มีการศึกษาถึงวิธีการควบคุมบทบัญญัติของกฎหมายต่าง ๆ ไม่ให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญถึถ้วน และมีได้วางบทบัญญัติลงไปให้ชัดเจนว่าจะใช้วิธีไหน

มาตราที่สำคัญที่สุดเกี่ยวกับการควบคุมไม่ให้บทกฎหมายอื่นขัดต่อรัฐธรรมนูญก็คือ มาตรา ๖๑ ซึ่งมีว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมายใด ๆ มีข้อความแย้งหรือขัดกับรัฐธรรมนูญนี้ ท่านว่าบทบัญญัตินั้น ๆ เป็นโมฆะ” ผู้เขียนเรื่องนี้ได้เคยตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “มาตรานี้ อาจจะก่อให้เกิดปัญหาขึ้นได้ในภายหน้า เราใช้รัฐธรรมนูญนี้ได้เพียง ๑๒ ปีเศษ ความคิดในทางประชาธิปไตยก็ยังไม่สู้จะก้าวหน้านัก ปัญหาอย่างหนึ่งจึงยังไม่เกิดขึ้น ปัญหาที่ว่านี้คือการที่รัฐธรรมนูญบัญญัติว่ากฎหมายใด ๆ มีข้อความแย้งหรือขัดกับรัฐธรรมนูญเป็นโมฆะนั้น ก็ใครเล่าจะเป็นผู้ชี้ขาดว่าบทบัญญัตินั้น ๆ เป็นโมฆะ สภาจะชี้ขาดเองหรือก็ย่อมจะเป็นไปไม่ได้ เพราะสภาเป็นผู้ออกกฎหมายเอง จะว่ารัฐบาลหรือ รัฐบาลก็ไม่มีหน้าที่ที่จะพิจารณาว่าบทบัญญัติใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ เพราะเป็นฝ่ายบริหาร เหลืออยู่ที่แต่ศาลเท่านั้นที่จะเป็นผู้มีหน้าที่พิจารณา แต่ท่านผู้รู้บางท่านก็บอกว่าในประเทศไทยศาลไม่มีอำนาจที่จะสั่งได้ว่าบทกฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญ และให้บทกฎหมายนั้นเป็นโมฆะ แต่ศาลของเราก็ยังไม่เคยกระทำเช่นนั้น ถ้ากระทำขึ้นแล้วก็เกิดยุ่งกันแน่”^(๔)

(๔) หนังสือ “การร่างรัฐธรรมนูญใหม่ และบทความเรื่องรัฐธรรมนูญ” หน้า ๒๑๘-๒๑๙ พิมพ์ขึ้นจำหน่ายเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๘

นอกจากนี้ในมาตรา ๕๘ ยังมีว่า “การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีทำหน้าว่าเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ ซึ่งจะต้องดำเนินตามกฎหมายและในนามพระมหากษัตริย์” ในมาตรา ๖๐ มีอีกว่า “ผู้พิพากษาย่อมมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย” และตามมาตรา ๖๒ มีว่า “ทำนองสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งสิทธิเด็ดขาดในการตีความแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

ข้อความในสี่มาตราข้างบนนี้ คือ ๕๘, ๖๐, ๖๑ และ ๖๒ เมื่ออ่านรวมกันแล้วก็ไม่ได้รับความชัดว่าศาลจะมีอำนาจชี้ขาดว่าบทกฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญ จึงเป็นโมฆะได้หรือไม่?

ในคำแถลงของประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ (พระยามโนปกรณนิติธาดา) มีความในตอนหนึ่งว่า “มาตรา ๖๒ บัญญัติว่า สิทธิในการตีความแห่งพระธรรมนูญนี้อยู่แก่สภาเป็นการเด็ดขาด ทั้งนี้เพราะเหตุว่าธรรมนูญการปกครองนั้นหาเหมือนกฎหมายอื่น ๆ ไม่ ต่างประเทศหลายประเทศเขาให้อำนาจนี้แก่สภาเหมือนกัน” ในคำอธิบายประกอบร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ของคณะอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับมาตรา ๖๒ มีว่า “การตีความรัฐธรรมนูญนั้นสหปาลีรัฐอเมริกาให้เป็นหน้าที่ศาล แต่เมื่อเป็นเช่นนั้นในทางปฏิบัติต้องไม่สะดวก เพราะสภาอาจจะออกกฎหมายซึ่งศาลตัดสินว่าเป็นโมฆะเพราะสภาไม่มีอำนาจออก ดังนั้นในประเทศอื่น ๆ อำนาจตีความรัฐธรรมนูญมักอยู่แก่สภา เช่นประเทศอังกฤษ เป็นต้น” ในรายงานการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ ๔๐/๒๔๗๕ ประจำวันอาทิตย์ที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ตอนที่เกี่ยวกับมาตรา ๖๒ นั้น ประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้อภิปรายว่า “ปัญหาเรื่องตีความในรัฐธรรมนูญนี้ ในต่างประเทศเขาให้สภาเป็นผู้มีสิทธิเด็ดขาด เว้นแต่อเมริกา”

แต่ทั้งหมดนี้ก็ไม่ได้ทำให้เข้าใจได้ว่า ศาลไทยจะเป็นผู้มีอำนาจชี้ขาดว่าบทกฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญจึงเป็นโมฆะหรือไม่? เพราะเมื่อมีคดีเกิดขึ้น มีเรื่องมาถึงศาล ศาลก็ต้องใช้กฎหมายฉบับหนึ่งหรือหลายฉบับบังคับคดีนั้น และในการนั้นก็มิโอกาสที่จะต้องตีความในกฎหมาย ซึ่งอาจจะเป็นการตีความว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ด้วย จริงอยู่เจตนาของผู้ร่าง

๖

รัฐธรรมนูญอาจจะไม่มีว่าให้ศาลเป็นผู้สั่งว่าบทกฎหมายใดเป็น โฆษะเพราะขัดต่อรัฐธรรมนูญ แต่ถ้อยคำที่เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นกำกวมไม่ชัดแจ้งเพียงพอ ควรจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับ วิธีปฏิบัติพอให้เข้าใจเมื่อมีกรณีเกิดขึ้นด้วยว่าจะให้ศาลทำอะไร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเรายังใหม่ ต่อระบอบรัฐธรรมนูญและโดยเฉพาะอย่างยิ่งใหม่ต่อหลักเรื่องการควบคุมมิให้บทกฎหมายต่าง ๆ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ (Contrôle de la Constitutionnalité des lois) มากทีเดียวดังจะเห็นได้ว่าการควบคุมเช่นนี้มีใช้ในสหรัฐอเมริกาตั้งที่คณะอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญอั้งแห่งเดียว ถ้าจะค้นคว้าในทางการศึกษารัฐธรรมนูญเปรียบเทียบแล้วจะเห็นได้ว่า มีการควบคุมมิให้บทกฎหมายต่าง ๆ ขัดต่อรัฐธรรมนูญมากมายหลายวิธีด้วยกัน และใช้อยู่ในประเทศต่าง ๆ หลายแห่ง

ที่พอจะกล่าวให้ทราบได้โดยย่อก็คือ

๑. การควบคุมโดยองค์กรทางการเมือง (Contrôle par un organe politique) และ
๒. การควบคุมโดยองค์กรทางศาล (Contrôle par un organe juridictionnel) ซึ่งยังแยกออกเป็น การควบคุมโดยวิธีกล่าวหา (Contrôle par voie d'action) และการควบคุมโดยวิธีต่อสู้ป้องกัน (Contrôle par voie d'exception)

การศึกษาถึงเรื่องการควบคุมเหล่านี้โดยละเอียด จะเข้าอยู่ในเรื่องการศึกษารัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ ซึ่งอยู่นอกข่ายการพิจารณาของเราในที่นี้^(๕)

(๕) โปรดดู

Joseph—Barthélemy et Paul Duez : Traité de Droit Constitutionnel.

Nouvelle édition ๑๙๓๓ หน้า ๒๐๓-๒๒๖

และ Georges Burdeau : Droit constitutionnel et Institutions politiques

พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, ๑๙๗๔ หน้า ๙๖-๑๑๕

(๒) คำอธิบายของผู้แต่งตำรา

หนังสือหรือตำราต่างๆ ที่อธิบายถึงรัฐธรรมนูญไทยทุกฉบับในขณะที่ใช้รัฐธรรมนูญลงวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ อยู่ใน ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศไม่มีกล่าวถึงปัญหาเรื่องนี้เพียงพอ บางฉบับก็ไม่พูดถึงเสียเลยด้วยซ้ำ แต่ในบรรดาหนังสือเหล่านี้มีอยู่ฉบับหนึ่งที่กล่าวถึงเรื่องการควบคุมมิให้บทกฎหมายต่าง ๆ ขัดต่อรัฐธรรมนูญในประเทศไทยอย่างน่าสนใจ คือ “หนังสือรัฐธรรมนูญสยาม” ของหลวงประเจิดอักษรลักษณ์ เป็นวิทยานิพนธ์เพื่อรับปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ทางกฎหมายของ มหาวิทยาลัยกรุงปารีส^(๖) ซึ่งมีความตอนหนึ่งว่า

“.....อีกประการหนึ่ง ไม่มีข้อห้ามอย่างใดแก่ตุลาการที่จะเอาใจใส่ต่อการที่บทกฎหมายต่าง ๆ ซึ่งเราจะใช้บังคับแก่คดีนั้น ขัดต่อรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายที่ทุก ๆ คนจะต้องเคารพปฏิบัติตาม.....”

“ด้วยตัวบทนี้ (มาตรา ๖๑) เราตกอยู่ในขอบเขตแห่งหน้าที่ของตุลาการ คือ เมื่อมีกฎหมายขัดกันขึ้น.....ทั้งนี้ เป็นข้ออ้างอิงของศาลในรูมาเนียที่มีมาแล้ว ซึ่งเราเห็นว่าตุลาการไทยก็น่าจะอ้างอิงได้เช่นเดียวกัน ในกรณีที่กฎหมายธรรมดาขัดกัน ตุลาการก็ต้องเลือกใช้กฎหมายที่ออกภายหลัง แต่ในกรณีที่กฎหมายธรรมดาขัดกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ ตุลาการก็ต้องไม่ยอมรับใช้กฎหมายใดกฎหมายหนึ่ง และก็เป็นที่น่าอนว่าก็ต้องไม่ยอมรับใช้กฎหมายธรรมดา.....”

“ศาลแห่งกรุงบูคาเรสต์และศาลยุติธรรมสูงสุดของประเทศรูมาเนียในคำพิพากษาอันลือเลื่องเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยเกษตรกรรมหลายฉบับบังคับคดี ได้ชี้ขาดว่าการควบคุมบทกฎหมายต่าง ๆ มิให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญนั้น ในประเทศซึ่งใช้รัฐธรรมนูญที่แก้ไขได้ยากแล้ว ย่อมเป็นไปได้โดยหน้าที่ที่เดียว ถ้าหากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น.....”

(๖) ดู Luang Pracherd Aksorluksna : La Constitution siamoise de 1932 หน้า ๑๕๑-๑๕๖

“ตุลาการเมื่อกระทำเช่นนั้น ถือว่าเป็นการปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่ของเขา เขาจะคอยดูแลให้มีการเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ก็รัฐธรรมนูญไม่ใช่กฎหมายที่อยู่ในลำดับหนึ่งและสูงสุดกว่ากฎหมายอื่น ๆ หรือ ?.....การควบคุมเช่นนี้ไม่ใช่เป็นการที่ศาลวางตัวอยู่สูงกว่าหรือเป็นการล่วงล้ำเขตของอำนาจอื่นเลย”

(๓) คำพิพากษาของศาล

ข้อสงสัยในรัฐธรรมนูญของเราฉบับที่กล่าวแล้วตามมาตรา ๖๑ และมาตรา ๖๒ ไม่ได้รับคำอธิบายโดยกระจ่างแจ้ง หรือคำวินิจฉัยชี้ขาดใด ๆ เลย จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้มีการประกาศใช้ “พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม” ตามมาตรา ๓ ของกฎหมายฉบับนี้มีว่า “การกระทำใด ๆ อันบุคคลได้กระทำไม่ว่าในฐานะเป็นตัวการหรือผู้สมรู้ต้องตามที่บัญญัติไว้ต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นอาชญากรรมสงคราม และผู้กระทำเป็นอาชญากรรมสงคราม ทั้งนี้ไม่ว่าการกระทำนั้นจะได้กระทำก่อนหรือหลังวันใช้พระราชบัญญัตินี้

๑) ทำการติดต่อวางแผนการศึกเพื่อทำสงครามรุกราน หรือกระทำการโดยสมัครใจเข้าร่วมสงครามกับผู้ทำสงครามรุกราน หรือโฆษณาชักชวนให้บุคคลเห็นดีเห็นชอบในการกระทำของผู้ทำสงครามรุกราน

๒) ละเมิดกฎหมายหรือจารีตประเพณีในการทำสงคราม คือปฏิบัติไม่ชอบธรรมต่อทหารที่ตกเป็นเชลย จัดส่งพลเรือนไปเป็นทาส นำผู้ที่ถูกจับเป็นประกัน ทำลายบ้านเมืองโดยไม่จำเป็นสำหรับการทหาร

๓) กระทำการละเมิดต่อมนุษยธรรม คือกดขี่ข่มเหงในทางการเมืองทางเศรษฐกิจ หรือทางศาสนา

๔) กระทำโดยสมัครใจเข้าร่วมมือกับผู้ทำสงครามรุกราน คือชี้ลู่ทางให้ทำการยึดหรือครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นโดยไม่ชอบธรรม หรือสืบ หรือให้ความลับ หรือความรู้อันเป็นอุปการะแก่การทำสงครามของผู้ทำสงครามรุกราน”

ตั้งพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามบางส่วนจึงเป็นกฎหมายย้อนหลัง เพราะมีบทลงโทษการกระทำก่อนวันใช้พระราชบัญญัติและมีปัญหาว่าจะขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ ได้มีบุคคลหลายคนถูกจับกุมและฟ้องร้องให้ลงโทษตามกฎหมายนี้ ศาลฎีกาซึ่งเป็นผู้วินิจฉัยคดีนี้ (ตามมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ศาลฎีกาท่านนั้นเมื่ออำนาจพิจารณาพิพากษา และตามมาตรา ๘ คำพิพากษาของศาลฎีกาให้ถือเป็นที่สุด) ได้ตัดสินว่าพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๘ เฉพาะที่บัญญัติลงโทษการกระทำ ก่อน วันใช้กฎหมายนี้ขัดต่อรัฐธรรมนูญและเป็นโมฆะ

เหตุผลในคำพิพากษาคดีอาชญากรรมสงครามของศาลฎีกาที่ ๑/๒๔๘๘ ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ส่วนหนึ่งมีว่า “พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๘ มีความว่า ไม่ว่าการกระทำอันบัญญัติว่าเป็นอาชญากรรมสงครามนั้น จะได้กระทำก่อนหรือหลังวันใช้พระราชบัญญัตินี้ก็ดี ผู้กระทำได้ชื่อว่าเป็นอาชญากรรมสงคราม และจะต้องได้รับโทษดังที่บัญญัติไว้ทั้งสิ้น ข้อบัญญัติที่ว่าการกระทำก่อนพระราชบัญญัติเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติด้วยนี้ เป็นกฎหมายย้อนหลังและมีปัญหาว่าจะขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา ๑๔ หรือไม่ รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๑๔ มีความดังนี้ “ภายในบังคับแห่งบทกฎหมายบุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การตั้งสมาคม การอาชีพ” แต่การที่จะวินิจฉัยว่ากฎหมายสองบทนี้ ขัดแย้งกันหรือไม่ประการใด ศาลจำต้องตีความหมายแห่งรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๑๔ ในชั้นนี้จึงต้องระลึกถึงรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๖๒ ซึ่งมีความว่า “ท่านว่าสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งสิทธิเด็ดขาดในการตีความแห่งรัฐธรรมนูญนี้” ว่าเมื่อมาตรา ๖๒ บัญญัติเช่นนั้น ศาลจะยังมีอำนาจตีความมาตรา ๑๔ หรือไม่

“ศาลฎีกาได้พร้อมกันประชุมปรึกษาปัญหานี้ตลอดแล้ว รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๕๘ บัญญัติว่า “การพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ท่านว่าเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ ซึ่งจะต้องดำเนินตามกฎหมายและในนามของพระมหากษัตริย์” ก็เมื่อให้ศาลใช้กฎหมายแล้ว จะไม่ให้ศาลแปลความหมายของกฎหมายได้อย่างไร เพราะในการใช้หรือบังคับตามกฎหมาย ศาลก็ย่อมต้อง

๑๐

แปลหรือตีความกฎหมายเป็นธรรมดา หากไม่ให้แปล ศาลก็ใช้กฎหมายนั้นไม่ได้ มาตรา ๖๒ ไม่ได้บัญญัติเด็ดขาดว่า อำนาจตีความรัฐธรรมนูญเป็นของสภาผู้แทนราษฎร โดยเฉพาะ เช่นที่ใช้ในมาตรา ๕๘ เป็นแต่กล่าวไว้ว่า สภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิเด็ดขาดในการตีความเท่านั้น จึงไม่ใช่ข้อบัญญัติที่ตัดอำนาจศาลไม่ให้ตีความ

“บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔ ดังซึ่งได้คัดกล่าวไว้ข้างบน มีข้อความรับรองถึงเสรีภาพของบุคคลในการต่าง ๆ ดังระบุไว้ นั้น จริงอยู่ไม่มีคำโดยตรงว่า มีเสรีภาพในการกระทำ แต่ศาลฎีกาเห็นว่ามาตรา ๑๔ เป็นข้อบัญญัติรับรองเสรีภาพในการกระทำด้วย เพราะคำว่ามีเสรีภาพบริบูรณ์นี้หมายความว่า ย่อมทำได้ตามใจชอบ เช่น เรามีทรัพย์เราจะทำอะไรแก่ทรัพย์นั้น หรือจะเอาทรัพย์นั้นทำอะไรแก่ใครก็ได้หากการกระทำนั้นอยู่ภายในบังคับของกฎหมาย คำว่ามีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย จึงไม่หมายแต่เฉพาะเพียงไม่ให้ใครมาทำอะไรแก่เรา แต่หมายรวมถึงเราจะทำอะไรก็ได้ด้วย หากการนั้นอยู่ภายในบังคับของกฎหมาย สรุปความมาตรา ๑๔ รับรองว่า บุคคลทุกคนอาจที่จะทำ จะพูด จะเขียนอย่างไรก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายในบังคับแห่งกฎหมาย หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ต้องไม่มีกฎหมายห้ามไว้จะเป็นโดยตรงหรือโดยอ้อมเช่นการบัญญัติลงโทษก็ดี ประโยคที่ว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย” นี้ย่อมต้องหมายถึงถึงบทกฎหมายในเวลากระทำ เวลาพูด เวลาเขียน ฯลฯ จะหมายถึงถึงบทกฎหมายที่จะออกต่อไป ภายหน้าด้วยไม่ได้ เพราะบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔ นี้ เป็นหลักประกันซึ่งรัฐธรรมนูญให้แก่ประชาชน หากจะแปลว่า รวมถึงกฎหมายอันจะมีมาในภายหน้าแล้ว บุคคลผู้กระทำ ผู้พูด ผู้เขียน ฯลฯ จะรู้ได้อย่างไรว่า การกระทำของตน การพูด การเขียน ฯลฯ นั้น ตนทำ พูดและเขียน ฯลฯ ได้โดยไม่ผิดกฎหมายหรือไม่ เพราะต่อไปอาจมีกฎหมายออกมาว่าอย่างไรก็ได้ บทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔ จะไม่เป็นหลักประกันและไม่มีประโยชน์ที่จะบัญญัติไว้ ก่อนมีรัฐธรรมนูญ ก็ได้มีกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๗ บัญญัติว่า บุคคลควรรับอาญาต่อเมื่อมันได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาทีกระทำนั้นบัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔ เป็นบทบัญญัติรับรอง กฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๗ นี้ อีกชั้นหนึ่ง ถ้าจะแปลประโยคที่ว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย” ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔ ว่า หมายถึงถึงกฎหมาย

ภายหน้าด้วยแล้ว รัฐธรรมนูญ ฯ มาตรา ๑๔ ก็จะทำลายหลักประกันซึ่งกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๗ ให้ไว้หมดสิ้น ศาลฎีกาพร้อมกันประชุมปรึกษาเห็นว่า จะแปลเช่นนั้นไม่ได้ และ ต้องเข้าใจรัฐธรรมนูญ ฯ มาตรา ๑๔ ว่า บุคคลย่อมกระทำ ย่อมพูด ย่อมเขียน ฯลฯ โดย ไม่ต้องห้ามและจะไม่ต้องรับโทษทัณฑ์อย่างใด ในเมื่อการกระทำ การพูด การเขียน ฯลฯ เช่นนั้น ไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามหรือบัญญัติว่าเป็นความผิด และหากกฎหมายใดบัญญัติ ย้อนหลังลงโทษการกระทำ การเขียน การพูด ฯลฯ ที่แล้วมา ย่อมขัดกับรัฐธรรมนูญ ฯ มาตรา ๑๔ พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม เฉพาะที่บัญญัติย้อนหลัง ก็อยู่ในสถานะเช่น เดียวกัน ทั้งนี้ มิได้หมายความว่าสภาผู้แทนราษฎรออกหมายย้อนหลังไม่ได้เลย ถ้าบทบัญญัติ ของกฎหมายให้ย้อนหลังนั้นไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแล้ว กฎหมายย้อนหลังนั้นก็ย่อมใช้ได้ดี เช่น พระราชบัญญัติงบประมาณซึ่งมีผลย้อนหลังเป็นต้น

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๖๑ กล่าวว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมายใด ๆ มีข้อความแย้งหรือขัดกับรัฐธรรมนูญนี้ท่านว่าบทบัญญัตินั้น ๆ เป็นโมฆะ” ฉะนั้น พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามเฉพาะที่บัญญัติย้อนหลัง ซึ่งขัดกับรัฐธรรมนูญ ฯ มาตรา ๑๔ ดังกล่าวแล้ว จึงเป็นโมฆะ ส่วนที่บัญญัติว่าด้วยการกระทำต่อไปหลังจากเมื่อใช้พระราชบัญญัติ แล้วนั้นเป็นอันใช้ได้ ประโยคที่ว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย” ในมาตรา ๑๔ นั้นเอง แสดงให้เห็นว่า สภาผู้แทนราษฎรซึ่งทรงไว้ซึ่งอำนาจทางนิติบัญญัติมีอำนาจที่จะขีดวงเสรีภาพ ในการดังกล่าวในมาตรา ๑๔ นั้นได้ แต่เมื่อจะขีดวงประการใด ก็ย่อมต้องประกาศเป็นกฎหมาย ขีดวงไว้เสียก่อน จะขีดย้อนหลังทำให้หลักประกันที่มาตรา ๑๔ ให้ไว้สูญเสียไปหาได้ไม่ มาตรา ๖๑ มิได้กล่าวว่า ใครจะเป็นผู้มีอำนาจแสดงว่ากฎหมายอันขัดกับรัฐธรรมนูญเป็นโมฆะ ได้ แต่ศาลฎีกาเห็นว่า ศาลมีอำนาจแสดงได้ด้วยเหตุผล ๓ ประการ คือ ประการที่หนึ่ง ศาลเป็นผู้ใช้กฎหมายตามรัฐธรรมนูญ ฯ มาตรา ๕๘ ฉะนั้นการที่จะดูว่าอะไรเป็นกฎหมาย คือเป็นกฎหมายที่ใช้ได้หรือไม่ ย่อมเป็นอำนาจของศาล เพราะถ้าศาลไม่มีอำนาจดู ศาลก็ย่อม ไม่รู้ว่าอะไรเป็นกฎหมายหรือไม่เป็น และศาลจะดำเนินการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามกฎหมาย ได้อย่างไร ประการที่สอง การปกครองระบอบรัฐธรรมนูญของเราแบ่งอำนาจเป็นสาม

๑๒

ประเภทคืออำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ แต่ละอำนาจย่อมมีอำนาจ
 ยั้งและกำกับเป็นการควบคุมกันอยู่ ซึ่งเป็นหลักประกันในความมั่นคงเมื่อสภาผู้แทนราษฎรซึ่ง
 มีอำนาจทางนิติบัญญัติออกกฎหมายมาแล้ว ศาลซึ่งมีอำนาจทางฝ่ายตุลาการต้องปฏิบัติตาม ไม่
 ว่าศาลจะเห็นว่ากฎหมายนั้นสมควรหรือไม่ก็ตาม แต่ในขณะเดียวกันถ้าสภาผู้แทนราษฎรออก
 กฎหมายที่ไม่ถูกต้องกับรัฐธรรมนูญ หรือขัดกับรัฐธรรมนูญ ศาลก็มีอำนาจแสดงความไม่ถูกต้อง
 นั้นได้ เหตุผลประการสุดท้าย ก็คือ เมื่อมีรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๑ ไว้แล้วเช่นนี้ ก็จำเป็นต้อง
 มีผู้มีอำนาจชี้ขาดว่ากฎหมายบทใดขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ มิฉะนั้นมาตรา ๖๑ นี้ก็จะไม่มีผล
 กฎหมายนั้นสภาผู้แทนราษฎรออกมาเอง จะกลับไปให้สภาผู้แทนราษฎรชี้ขาดว่าเป็นกฎหมาย
 ดีหรือไม่อย่างไรได้ จะว่าทางฝ่ายบริหารมีอำนาจชี้ขาดก็ไม่ได้ เพราะการวินิจฉัยกฎหมายไม่ใช่
 เป็นเรื่องของฝ่ายบริหาร เช่นนี้ใครเล่าจะมีอำนาจนอกจากศาล ศาลเป็นหน่วยที่ตั้งขึ้นไว้
 สำหรับให้ความยุติธรรม เป็นการบำบัดทุกข์ร้อนให้แก่ประชาชน บุคคลทั้งหลายย่อมหวัง
 ในความยุติธรรมของศาลเป็นที่ตั้ง และก็เมื่อมีบทกฎหมายอันออกมาตัดเสรีภาพและขัดต่อ
 รัฐธรรมนูญเช่นนี้ จะไม่ให้ศาลมีอำนาจแสดงเพื่อความยุติธรรมแก่บุคคลผู้เกี่ยวข้องหรือ
 ทางศาลไม่ประสงค์จะเข้าไปวินิจฉัยถึงกิจการของทางฝ่ายนิติบัญญัติแต่ก็ไม่มีทางจะหลีกเลี่ยงได้
 ในกรณีเช่นนี้

“อาศัยเหตุผลดังได้บรรยายมาแล้ว ศาลฎีกาจึงพร้อมกันพิพากษาชี้ขาดว่าพระราช-
 บัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๘ เฉพาะที่บัญญัติลงโทษการกระทำก่อนวันใช้พระราช-
 บัญญัติขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๔ และเป็นโมฆะตามมาตรา ๖๑
 การกระทำที่โจทก์ฟ้องจำเลยในคดีนี้เป็นการกระทำก่อนวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๔๘๘ อันเป็นวันใช้
 พระราชบัญญัตินี้ทั้งสิ้น จำเลยจะมีความผิดตามกฎหมายอื่นใดบ้างหรือไม่ ไม่สำคัญสำหรับคดีนี้
 เพราะคดีนี้โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๘ เท่านั้น
 และเมื่อบทบัญญัติอันโจทก์ฟ้องขอให้เอาผิดกับจำเลยเป็นโมฆะเสียแล้ว ก็ไม่มีทางจะลงโทษ
 จำเลยได้ จึงให้ยกฟ้องของโจทก์เสีย ปล่อยจำเลยพ้นข้อหาไป”

คำพิพากษานี้มีตุลาการศาลฎีกาเป็นผู้ลงนามตัดสิน ๔ ท่านด้วยกัน

LIART

(๔) การตีความของสภาผู้แทนราษฎร

จากผลแห่งคำพิพากษาของศาลฎีกาคั่งกล่าวแล้ว ได้ทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมัยนั้นรู้สึกว่ ศาลได้เดินล่วงล้ำเข้ามาในหน้าที่ของสภาในการตีความแห่งรัฐธรรมนูญเสียแล้ว จึงได้มีสมาชิกท่านหนึ่ง (นายกิจจา วัฒนสินธ์) เสนอญัตติให้สภาตีความในรัฐธรรมนูญมาตรา ๖๑ และมาตรา ๖๒ เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๔๘๘ ญัตตินี้มีข้อความว่า

“เนื่องด้วยศาลฎีกาได้พิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรมสงครามเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๔๘๘ ซึ่งก่อให้เกิดความสั่นเทิ้มแก่ประชาชนทั่วไปว่า ศาลได้ก้าวล่วงเข้ามาในวงเขตอำนาจนิติบัญญัติซึ่งเป็นอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร คำพิพากษานี้ฉบับนี้เป็นฉบับแรกที่มีปัญหาพาดพิงมาถึงอำนาจสภาฯ จึงใคร่ขอประทานอนุญาตให้นำเข้าสู่ที่ประชุมสภาฯ พิจารณาตีความแห่งรัฐธรรมนูญ เพื่อถือเป็นบันทึกฐานและตัดปัญหาที่ยากที่จะมีขึ้นในโอกาสต่อไป คือ

(๑) มาตรา ๖๑ บัญญัติว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความแย้งหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญ ท่านว่าบทบัญญัตินั้น ๆ เป็นโมฆะ” ปัญหาที่ว่า ศาลจะมีอำนาจวินิจฉัยความสมบูรณ์ของกฎหมายได้เพียงไร หรือไม่?

(๒) มาตรา ๖๒ ที่บัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งสิทธิเด็ดขาดในการตีความรัฐธรรมนูญนี้ จะเป็นการตัดอำนาจไม่ให้ศาลตีความด้วยหรือไม่?”

ตามรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๒๐/๒๔๘๘ (สามัญ) สมัยที่ ๒ ชุดที่ ๔ วันจันทร์ที่ ๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๘๘ นายกิจจา วัฒนสินธ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดละโว้ ได้แถลงว่า

“การที่ข้าพเจ้าเสนอญัตติขอให้ตีความรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๑, ๖๒ ขึ้นมานี้ ใคร่จะขอประทานเรียนให้ทราบว่า เนื่องจากศาลฎีกาได้พิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรมสงครามเมื่อวันที่ ๒๓ เดือนก่อนโดยมีความเห็น ๒ ประการ คือ ประการที่ ๑ ก็อ้างว่ากฎหมายอาชญากรรมสงครามซึ่งมีบทบัญญัติให้บังคับย้อนหลังก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้เป็นโมฆะ เพราะขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔ และ ๖๑ ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งศาลฎีกาอ้างว่าการตีความ

๑๔

กฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๒ นั้น ไม่เป็นการตัดอำนาจศาลฎีกาไม่ให้ตีความด้วย นี่เป็น ปัญหาที่ข้าพเจ้าข้องใจ เพราะเหตุว่าการที่ศาลฎีกาวินิจฉัยเช่นนั้นนั้นมีข้อพิพาทพียงถึงการแบ่ง แยกอำนาจอธิปไตย ในระบอบการปกครองประชาธิปไตยย่อมเป็นที่ทราบอยู่แล้วว่า ระเบียบ การแบ่งแยกอำนาจ คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ เป็นสิ่งที่จำเป็น และจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถ้าหากว่าอำนาจทั้งสามนี้ไปรวมกันเข้าเมื่อใดแล้ว ก็จะทำให้เกิดมีการ เสวยอำนาจหรือที่เรียกว่าเมอำนาจ การใช้อำนาจโดยที่ว่ามีอำนาจเต็มทีนั้นก็จะใช้โดยปราศ จากขอบเขต เป็นการกระทบกระเทือนถึงสิทธิและเสรีภาพของราษฎรและกระทบกระเทือน ถึงความมั่นคงของการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงถือว่าคำพิพากษาศาล ฎีกาฉบับนี้มีผลเท่ากับเป็นการเขย่าอำนาจอธิปไตยให้สั่นคลอนและทั้งมีผลกระทบกระเทือนถึง การปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ การที่ข้าพเจ้าเสนอญัตตินี้ไม่ใช่จะมีเจตนาอาฆาตมาดร้ายต่อ จำเลยในคดีอาชญากรรมเป็นส่วนตัวมิได้ ข้าพเจ้าเสนอด้วยความบริสุทธิ์ใจ และการที่จะกล่าว ต่อไปนี้ ถึงแม้ว่าจะมีข้อความบางตอนที่จำเป็นจะต้องเอาคำพิพากษามาอ้างก็ขอได้โปรดถือว่า เป็นคำกล่าวประกอบประเด็นในญัตติที่เสนอมานี้ มิใช่จะมาติชมหรือวิจารณ์คำพิพากษาของ ศาลฎีกาหามิได้ ข้าพเจ้าเป็นนักนิติศาสตร์ย่อมเคารพคำพิพากษาของศาล แต่ที่ที่เสนอขึ้นมา นี้ก็ด้วยความจำเป็นเพื่อความมั่นคงของการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญดังได้เรียนมาแล้วนั้น

“ระเบียบการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยออกเป็น ๓ คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจ บริหาร อำนาจตุลาการ เราได้จัดอำนาจนี้ออกไปแล้วเราก็ยังได้แบ่งสรรบุคคลนี้ออกเป็นหมู่ต่าง คุณะกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการถ่วงและให้มีการต่อต้านขัดขวางไม่ให้อำนาจหนึ่งเหนืออำนาจหนึ่ง ทั้งนี้เพราะเหตุว่า จะมีอำนาจใดมีอิทธิพลและมีอำนาจเหนืออำนาจใดก็ทำให้มีการเหลื่อมล้ำ ต่อสิทธิเสรีภาพของราษฎร ซึ่งไม่เป็นที่พึงปรารถนาของการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ

“มีข้อความตอนหนึ่งที่ศาลฎีกาได้กล่าวล่วงเข้ามาในวงเขตอำนาจนิติบัญญัติ ซึ่งเป็น ประเด็นที่ข้าพเจ้าเสนอญัตตินี้ก็คือ ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า กฎหมายคดีอาชญากรรมสงครามซึ่งเป็น ผลบังคับย้อนหลังก่อนวันใช้พระราชบัญญัติเป็นโมฆะ เพราะขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔ นั้น

ศาลฎีกาอ้างว่า โดยที่ศาลฎีกามีอำนาจอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีตามความในมาตรา ๕๘ และมาตรา ๖๐ ฉะนั้น ศาลฎีกาจึงชอบที่จะวินิจฉัยว่า กฎหมายที่ออกมาใช้บังคับราชฎานั้นใช้ได้หรือไม่ และนอกจากนั้นยังอ้างประกอบว่า โดยที่ศาลมีอำนาจในทางตุลาการ คือมีอำนาจอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีก็ย่อมมีอำนาจที่จะตีความในกฎหมายรัฐธรรมนูญได้ด้วย เพราะถ้าไม่ให้ศาลตีความแล้วจะให้ผู้ใดตีความ จะให้ฝ่ายอำนาจบริหารตีความหรืออำนาจบริหารไม่ใช้ตุลาการ จะให้ฝ่ายสภา ฯ ตีความก็อ้างว่าสภา ฯ เป็นผู้ออกกฎหมาย สภา ฯ จะไปบอกว่ากฎหมายที่ตนออกนั้นไม่ใช่อะไรแล้ว เพราะฉะนั้นศาลฎีกาเห็นว่าอำนาจการตีความนั้นย่อมอยู่แก่ศาลแม้จะมีบทบัญญัติ บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๒ ว่า สิทธิในการตีความในกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นสิทธิเด็ดขาดก็ตาม แต่ศาลฎีกาเห็นว่าไม่เป็นการตัดอำนาจศาลฎีกาที่จะตีความในกฎหมายนี้ด้วย รัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔ ได้บัญญัติถึงเสรีภาพของบุคคลว่า ภายในบังคับแห่งกฎหมายบุคคลย่อมมีเสรีภาพในร่างกาย เคหะสถาน ทรัพย์สินอะไรต่าง ๆ และในที่สุดศาลได้ตีความว่า รัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔ นี้ยังหมายถึงเสรีภาพในการกระทำด้วย คำว่าการกระทำนี้ถ้าเปิดดูกฎหมายรัฐธรรมนูญแล้ว ไม่มีข้อความใดบัญญัติไว้เลยแต่ตัวเดียว แต่ศาลฎีกาเห็นว่าโดยที่บุคคลมีเสรีภาพบริบูรณ์นี้เอง ย่อมมีเสรีภาพในการกระทำด้วย ถ้าหากว่าศาลจะตีความเช่นนี้แล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการผิดบทบัญญัติรัฐธรรมนูญมาตรา ๖๓ ซึ่งในกรณีแก้ไขรัฐธรรมนูญนั้น ไม่ใช่เป็นการกระทำเป็นของธรรมดา แต่จะต้องมีพิธีตรองเป็นพิเศษ เพราะฉะนั้นการตีความของศาลฎีกาจะทำให้เสียความเช่นนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นการก้าวล่วงเข้ามาในอำนาจนิติบัญญัติ ซึ่งเป็นของสภาผู้แทนราษฎรต่อไป ถ้าหากปล่อยให้ศาลตีความได้เช่นนี้แล้ว วันหนึ่งข้างหน้ารัฐธรรมนูญฉบับนี้จะต้องเป็นโมฆะ ใช้ไม่ได้ เพราะเป็นการตัดเสรีภาพของบุคคล แล้วจะว่าอย่างไร นี่เป็นการกระทบในทางอำนาจนิติบัญญัติ เป็นการสมควรที่จะได้พิจารณากันให้ถ่องแท้ว่าการที่ศาลตีความเช่นนี้มีอำนาจตีความได้เพียงไร ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าศาลไม่ควรตีความให้นอกเหนือไปจากนั้น เพราะรัฐธรรมนูญไม่ใช่เป็นกฎหมายธรรมดาเป็นกฎหมายพิเศษ เป็นกฎหมายสูงสุด เป็นกฎหมายที่วางรากโครงของรัฐ

๑๖

เพราะฉะนั้นการกระทำใด ๆ อันกระทบกระทั่งถึงกฎหมายรัฐธรรมนูญนั้นเราก็ได้บัญญัติไว้เป็นพิเศษ โดยเฉพาะการแก้ไขจะต้องทำจากรัฐบาลหรือจากสมาชิกมีจำนวนหนึ่งในสี่และลงมติไว้แล้วจะต้องรอไว้หนึ่งเดือนอะไรต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเรื่องพิเศษมากมายหลายประการ และการที่กฎหมายบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๒ นั้น ก็เป็นการเน้นให้เห็นว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญนี้เป็นกฎหมายศักดิ์สิทธิ์จะมาตีความเล่นสนุก ๆ ตามชอบใจไม่ได้ จึงสงวนสิทธิไว้ให้สภาผู้แทนราษฎรเท่านั้นในฐานะที่เป็นผู้คลอดกฎหมายนี้ออกมา เป็นผู้ที่เขียนและร่างกฎหมายนี้ออกมา ใครจะรู้ดีเท่าอำนาจนิติบัญญัติหาได้ไม่ เพราะฉะนั้นกฎหมายจึงได้บัญญัติในเรื่องนี้ไว้เป็นพิเศษ และนอกจากนั้นข้าพเจ้ามีความเห็นว่า การตีความกฎหมายรัฐธรรมนูญนั้น ถ้าปล่อยให้ศาลตีความแล้ว ศาลนั้นย่อมเป็นคณะบุคคลที่ประกอบขึ้นเพียงสองถึงสามหรือสี่ถึงห้าคน ความคิดเห็นของบุคคลย่อมมีโอกาสที่จะผิดพลาดได้ แต่การตีความในรัฐธรรมนูญ ซึ่งสงวนไว้ให้แก่สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นองค์กรใหญ่และเป็นบุคคลที่ราษฎรได้มอบความไว้นับถือใจแล้วว่าเป็นบุคคลที่ดูแลทุกข์สุข เป็นปากเสียงแทนตนได้ เพราะฉะนั้นหลักประกันนี้ก็จะทำให้การตีความในกฎหมายรัฐธรรมนูญนั้นไม่เป็นไปตามอำเภอใจ และกระทบกระเทือนเสรีภาพของราษฎร นอกจากนั้นในการพิจารณากฎหมายรัฐธรรมนูญ เราก็ต้องประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณวุฒิและมีความรู้พิเศษมาั่งพิจารณารวมกัน เพราะฉะนั้นในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพิจารณาก็ย่อมมีความรอบคอบกว่าศาล เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงยืนยัน ว่าการตีความในบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนั้น ย่อมเป็นอำนาจของสภา ฯ เท่านั้น ผู้ใดจะตีความกฎหมายรัฐธรรมนูญไม่ได้

“การที่ข้าพเจ้าเสนอญัตตินั้น เจตนา ก็มีเพียงเพื่อความละเอียดและความบริสุทธิ์ผุดผ่องของการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญและความมั่นคงสถาพรของระบอบประชาธิปไตย สิ่งใดที่ยังคลุมเครือหรือสงสัยอยู่ เราควรจะขจัดปัดเป่าให้หมดสิ้น เพราะเหตุว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยเราต้องเปิดเผยไม่มีอะไรลับและทั้งข้อสงสัยไว้ในให้เบื้องหลัง ข้าพเจ้าเจตนาในการที่จะมาเสนอญัตติเพื่อแสดงถึงอำนาจนิติบัญญัติที่มีอำนาจเหนือกว่าอำนาจ

LIART

อื่น เพื่อจะมาถึงทฤษฎีหรือเป็นการแบ่งอำนาจของนิติบัญญัติ ข้าพเจ้าไม่มีความประสงค์เช่นนั้น แต่มีความประสงค์ก็เพื่อจะมาร่วมมือกันในการที่จะพิจารณากิจการให้เป็นประโยชน์อย่างดีที่สุดแก่ประชาชนพลเมือง ความมุ่งหมายของข้าพเจ้ามีเท่านั้น มิฉะนั้นแล้วระเบียบการแบ่งแยกอำนาจ คือ อำนาจนิติบัญญัติ, อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ที่จะให้องค์คณะหรือต่างหมู่ต่างคณะใช้นั้น ก็ย่อมไม่มีหลักประกัน เพราะถ้าหากว่าปล่อยให้อำนาจหนึ่งมามีอิทธิพลเหนืออำนาจหนึ่งก็จะทำให้ประชาธิปไตยเราสั่นสะเทือน เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าเสนอมาก็คือเพื่อให้ระเบียบการแบ่งแยกอำนาจนั้นมีผลจริงจัง มิใช่ปรากฏแต่ตัวหนังสือที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญเท่านั้น

“นายปรีดี พนมยงค์ (นายกรัฐมนตรี) : เรื่องการตีความในรัฐธรรมนูญนี้ ถ้าหากว่าเราจะพูดกันไปได้ละเอียดแล้ว ก็มีเหตุผลด้วยกันหลายฝ่าย ข้าพเจ้าเห็นว่าเรื่องนี้ที่น่าที่จะตั้งกรรมาธิการวิสามัญของสภา ฯ ไปพิจารณาทำรายงานมาให้สภา ฯ วินิจฉัยในภายหลัง จะเป็นการสมควรกว่า อันที่จริงรัฐธรรมนูญฉบับที่สภา ฯ รับหลักการไปแล้วกำลังร่างอยู่ทุกวันนี้ ก็ดูเหมือนได้มีร่างมาตราหนึ่งแล้วว่า ต่อไปนั้นจะมีตุลาการรัฐธรรมนูญที่จะชี้ขาดหรือตีความในเรื่องนี้ ถ้าหากว่ารัฐธรรมนูญฉบับใหม่นั้นได้ประกาศใช้แล้ว ปัญหาต่าง ๆ ที่ท่านกล่าวถึงก็คงจะหมดไปได้ด้วยวิธีตีความโดยตุลาการรัฐธรรมนูญตีความรัฐธรรมนูญ แต่เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ท่านเสนอมาในขณะที่เรากำลังใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันอยู่ ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าควรที่จะตั้งกรรมาธิการวิสามัญไปพิจารณาสอบสวนแล้วรายงานมายังสภา ฯ และขอกล่าวด้วยว่ากรรมาธิการวิสามัญนั้นไม่ควรจะใช้ตุลาการหรือใช้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ถ้าเราได้คนกลางจริง ๆ เราก็จะได้ความเห็นที่ถูกต้อง ถ้าหากว่าสภา ฯ เห็นชอบด้วยในการที่จะให้ตั้งกรรมาธิการวิสามัญแล้ว ข้าพเจ้าก็อยากจะเสนอว่าเป็นอดีตรัฐมนตรียุติธรรมทุกท่าน และท่านอธิบดีประธานศาลฎีกาทุกท่านนั้นควรจะได้รับแต่งตั้งจากสภา ฯ เพื่อพิจารณา แล้วจะได้เสนอเรื่องมายังสภาผู้แทนราษฎร เมื่อเช่นนั้นเราจะได้รับความเห็นจากท่านผู้หลักผู้ใหญ่มาเพื่อพิจารณาถ้าให้สภา ฯ เราเข้าไปร่วมด้วยหรือศาลเข้าไปร่วมด้วยแล้ว ความเห็นก็จะหนักไปทางโน้นหนักไปทางนี้ เพราะฉะนั้นขอเสนอว่าให้ตั้งกรรมาธิการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎรไปพิจารณาสอบสวนแล้วรายงานมายังสภาผู้แทนราษฎรก่อน.....”

สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติในการประชุมเมื่อวันจันทร์ที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๙ นั้นให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งรวม ๗ นาย (แต่มาปฏิบัติหน้าที่ได้เพียง ๕ นาย) ประกอบด้วยอดีตรัฐมนตรีว่าการยุติธรรม และอดีตรัฐมนตรีว่าการศึกษาธิการ กับผู้เชี่ยวชาญทางนิติศาสตร์ ไปพิจารณาแล้วรายงานความเห็นมายังสภาฯ คณะกรรมการวิสามัญนี้ได้ทำความเห็นเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งได้พิจารณาเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ และสมาชิกได้ลงมติรับรองกันโดยพร้อมเพรียง ส่วนคำพิพากษาของศาลฎีกาดังกล่าวแล้วนั้น ก็ถือว่าถึงที่สุดไป

รายงานของคณะกรรมการวิสามัญนี้มีดังนี้

“มาตรา ๖๑ บทบัญญัติแห่งกฎหมายใด ๆ มีข้อความแย้งหรือขัดแก่รัฐธรรมนูญนี้ ท่านว่าบทบัญญัตินั้น ๆ เป็นโมฆะ”

“มาตรา ๖๒ ท่านว่าสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งสิทธิเด็ดขาดในการตีความแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

“คณะกรรมการมีความเห็นว่า ความคิดเห็นในรัฐธรรมนูญมาตรา ๖๑-๖๒ นั้น คงลงความได้ดังนี้ คือ

“บทบัญญัติแห่งกฎหมายใด ๆ จะมีความแย้งหรือขัดแก่รัฐธรรมนูญไม่ได้ เพราะจะต้องถือว่าเป็นโมฆะใช้บังคับไม่ได้ อย่างไรก็ดี อาจมีกรณีที่บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญมีข้อความขัดแย้งจนไม่มีข้อสงสัยอย่างไรแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งจะใช้กฎหมายนั้นอาจลงความเห็นได้ว่า บทกฎหมายนั้นเป็นโมฆะหรือไม่ตามบทมาตรา ๖๑ แต่ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องตีความแห่งรัฐธรรมนูญแล้ว ในการที่จะวินิจฉัยว่าบทกฎหมายใดมีความแย้งหรือขัดแก่รัฐธรรมนูญบทนั้น ๆ พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งใช้กฎหมายย่อมจักต้องขอให้สภาผู้แทนราษฎรตีความหมายแห่งรัฐธรรมนูญเสียก่อน ตามมาตรา ๖๒ เพราะเหตุว่า สภาผู้แทนราษฎรมีสหิทธิเด็ดขาดในการตีความรัฐธรรมนูญ

“คณะกรรมการนี้ทราบอยู่เหมือนกันว่า คำว่า “เด็ดขาด” ตามมาตรา ๖๒ อาจมีความหมายได้เป็น ๒ ประการ คือ

(ก) บางคนมีความเห็นว่า คำ “เด็ดขาด” ในที่นี้หมายความว่าในกรณีที่มิข้อพิพาทโต้เถียงกันถึงความหมายแห่งบทบัญญัติใดในรัฐธรรมนูญแล้ว สภาผู้แทนราษฎรย่อมเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดและในที่สุดที่จะตีความหมายแห่งบทบัญญัตินั้น ๆ คือว่า พนักงานเจ้าหน้าที่อื่นไม่พึงถูกตัดเสียซึ่งอำนาจที่จะตีความหมายนั้น ๆ เมื่อเกิดความจำเป็นขึ้น แต่สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ชี้ขาดในที่สุด และเมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้ชี้ขาดตีความเป็นประการใดแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่อื่นจำต้องปฏิบัติตาม

(ข) บางคนมีความเห็นว่า คำ “เด็ดขาด” หมายความว่า อำนาจตีความแห่งรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจเฉพาะโดยลำพังของสภาผู้แทนราษฎร ผลก็คือว่า ในทางบริหารกิติ ในทางตุลาการกิติ หรือในทางอื่นใดกิติ เมื่อเกิดความจำเป็นต้องตีความแห่งข้อความใดในรัฐธรรมนูญแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่อื่นใด (เช่นศาลยุติธรรม เป็นต้น) ควรตรวจพิจารณาคดีนั้นไว้แล้วขอให้สภาผู้แทนราษฎรตีความหมายเสียก่อน และควรปฏิบัติตามคำตีความของสภาผู้แทนราษฎรที่ให้มา

“เราอาจกล่าวได้ว่า เบื้องแรกปัญหาในที่นี้เป็นปัญหาในภาษาคำพูดยิ่งกว่าปัญหาข้อกฎหมาย นักปราชญ์ในทางภาษาดูเหมือนจะพูดได้ดีกว่านักกฎหมายในความหมายอันถูกต้องของคำว่า “เด็ดขาด” ในภาษาไทยนี้

“คณะกรรมการแม้จะเป็นแต่เพียงนักกฎหมายกิติ ก็ได้พยายามอย่างดีที่สุดตามความรู้ความชำนาญในถ้อยคำภาษาที่ใช้แล้ว และลงความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่า ความหมายที่แท้จริงของคำ “เด็ดขาด” นั้นเป็นอย่างไรในข้อ (ข) กล่าวคือ เป็นอำนาจเฉพาะโดยลำพังของสภาผู้แทนราษฎรแต่ผู้เดียวที่จะตีความแห่งรัฐธรรมนูญ

“ถ้อยคำภาษาทั้งหลายในโลกนี้ย่อมมีบางคำที่มีความหมายได้เป็นสองทางต่างกัน (คำซึ่งเข้าใจได้ ๒ นัยหรือคำกำกวม) เมื่อเช่นนี้ก็จำต้องล่วงถึงความตั้งใจของผู้เขียนแห่งเอกสารนั้น ๆ เพื่อให้แลเห็นแสงแห่งความหมายที่ตั้งใจไว้

“สำหรับมาตรา ๖๒ นี้ คณะกรรมาธิการได้พยายามค้นหาความตั้งใจประสงค์ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญ

“โดยเหตุผลเหล่านี้คณะกรรมาธิการขอกล่าวเท่าถึงคำกล่าวทักของนาย อาร์. บี. สตีเวนส์ ที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศลงวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๔๗๕ ในเอกสารนี้ นายสตีเวนส์ได้แนะนำให้เติมมาตรา ๖๒ ลงในรัฐธรรมนูญ (ซึ่งร่างเดิมหาได้บัญญัติความข้อนี้ไว้ไม่) โดยชี้ให้เห็นว่า “บทมาตรานี้ (มาตรา ๖๑) ก่อให้เกิดเป็นปัญหาอันสำคัญยิ่งว่าใครจะเป็นผู้มีอำนาจชี้ขาดว่าบทกฎหมายใดขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ ตามรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรของสหพันธรัฐอเมริกัน เป็นอำนาจหน้าที่ของศาล ซึ่งผลในบางกรณีมีว่ากฎหมายบางฉบับที่สภาองเกรสเห็นว่าชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว แต่ศาลกลับวินิจฉัยชี้ขาดว่าเป็นกฎหมายที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยเหตุนี้ นายสตีเวนส์จึงแนะนำให้ตัดมาตรา ๖๑ นั้นออกเสีย หรือมีฉะนี้ก็ควรบัญญัติให้ชัดเจนไปว่า รัฐสภาผู้เดียวเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดว่ากฎหมายฉบับหนึ่งฉบับใดขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่” ซึ่งในที่สุดอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้เติมมาตรา ๖๒ ลงไป ตามที่ปรากฏอยู่ ณ บัดนี้

“ต่อมาเมื่อร่างรัฐธรรมนูญได้ถูกนำไปเสนอปรึกษาในสภาผู้แทนราษฎรนั้น มีคำแถลงการณ์ประกอบส่งมาด้วย มีความว่า ๗ ล ๗ สิทธิในการตีความแห่งรัฐธรรมนูญนี้อยู่แก่สภาเป็นการเด็ดขาด ทั้งนี้เพราะเหตุว่าธรรมนูญการปกครองนั้นหาเหมือนกฎหมายอื่น ๆ ไม่ต่างประเทศหลายประเทศเขาให้อำนาจนี้แก่สภาเหมือนกัน ฯลฯ”

“นอกจากนี้ คณะกรรมาธิการได้ค้นพบการอภิปรายร่างรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๖๒) ตามที่จดบันทึกไว้ในรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๔๗๕ ปรากฏว่าประธานอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญได้อภิปรายว่า “ปัญหาเรื่องตีความรัฐธรรมนูญนี้ในต่างประเทศเขาให้สภาเป็นผู้มีสิทธิเด็ดขาด เว้นแต่อเมริกา”

“ตามที่กล่าวข้างบนนี้ได้ผลลัพธ์ว่า ผู้ร่างรัฐธรรมนูญได้ตกลงเลือกนโยบายที่จะให้การตีความแห่งรัฐธรรมนูญตกแก่ฝ่ายนิติบัญญัติ (สภาผู้แทนราษฎร) เป็นเอกสิทธิ์อย่างเช่นรัฐธรรมนูญสวีเดน โปรตุเกส อูรุกวัย และฝรั่งเศส ฯลฯ”

“โดยเหตุผลดังกล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า ที่คณะกรรมการการวินิจฉัยถึงคำว่า “เด็ดขาด” หมายความว่า เป็นอำนาจโดยเฉพาะสงวนไว้ให้แก่สภาผู้แทนราษฎรในการตีความแห่งรัฐธรรมนูญนั้น ได้รับความสนับสนุนจากนโยบายความตั้งใจของผู้ร่างรัฐธรรมนูญเอง และซึ่งสภาผู้แทนราษฎรได้ตกลงตามร่างมาตรา ๖๒ ที่ปรากฏอยู่นั้น

“เหตุผลจากการตีความคำว่า “เด็ดขาด” นี้ จึงไม่มีความจำเป็นหรือมีคุณค่าอันใดที่จะได้เถียงกันต่อไป และข้อสงสัยในทางกฎหมายที่จะให้การตีความแห่งรัฐธรรมนูญตกเป็นอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่อื่น (รวมทั้งศาลด้วย) จึงหมดไป การโต้เถียงใดๆ ต่อไปย่อมฟังไม่ได้”

คณะกรรมการผู้ลงนามในรายงานนี้มีจำนวน ๕ ท่านด้วยกัน ล้วนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิอย่างสูงสุดในทางนิติศาสตร์ทั้งสิ้น บางท่านก็เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมาแล้ว และบางท่านก็เป็นประธานศาลฎีกามาแล้ว หรือเคยเป็นทั้งสองตำแหน่ง คือ พระยาเทพวิฑูร พระยาวิกรมรัตนสุภาส พระยานลราชสุวัจน์ พระยานิติศาสตร์ไพศาล และนายพิชายุบลยง (เรือเอก กียอง) ✕

- ๒ -

อำนาจในการตีความและพิจารณาวินิจฉัย

บทกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

การศึกษากฎหมายรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบทำให้เราทราบได้ว่าอำนาจในการตีความและพิจารณาวินิจฉัยว่าบทกฎหมายใดจะขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้น ได้มีการมอบหมายให้องค์การต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญทำได้แตกต่างกันออกไป ๓ ประการคือ

LI RT

ประการที่หนึ่ง รัฐสภาเป็นผู้ตีความในรัฐธรรมนูญได้โดยเด็ดขาดแต่ลำพังและตีความด้วยว่าบทกฎหมายใดจะขัดต่อรัฐธรรมนูญของประเทศหรือไม่ วิธีนี้เป็นวิธีที่เราเคยใช้อยู่ก่อนมีรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๓ ฝรั่งเศสในสมัยสาธารณรัฐครั้งที่ ๓ ก็ใช้อยู่ ตัวอย่างก็มีอยู่ คือในคดีฟ้องจอมพลเปแตง ซึ่งต้องหาร่วมมือกับเยอรมันนาซี ทนายของผู้ต้องหาได้ร้องคัดค้านว่า กฎหมายที่จัดตั้งศาลสูงพิเศษ (Haute—Cour de Justice) ขึ้นพิจารณานั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ ค.ศ. ๑๘๗๕ ซึ่งถือว่ายังใช้อยู่ แต่ศาลสูงพิเศษได้ยกคำร้องนี้เสีย โดยอ้างว่าในประเทศฝรั่งเศสตุลาการไม่มีอำนาจพิจารณาว่าบทกฎหมายใดจะขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ (แต่ตามรัฐธรรมนูญต่อมาของฝรั่งเศสในสมัยสาธารณรัฐครั้งที่ ๔ และครั้งที่ ๕ คือปัจจุบัน ได้บัญญัติให้มีตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว ดังที่จะกล่าวต่อไปข้างหน้า)

ประการที่สอง ศาลธรรมดา (โดยปกติก็เป็นศาลสูงสุด) เป็นผู้ตีความและวินิจฉัยว่าบทกฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ วิธีนี้จะทำให้ตุลาการศาลยุติธรรมเป็นผู้แปลหรือตีความบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและบทบัญญัติของกฎหมาย ผู้แต่งตำราให้ความหมายว่าอำนาจของตุลาการในเรื่องนี้จะอยู่ในขอบเขตธรรมดาและจะไม่เลยเข้าไปในวงของการเมือง ถ้าหากว่าเขาจะทำให้เกิดความพึงพอใจได้ใน ๓ ประการต่อไปนี้ คือ

- (๑) อยู่ในวงของเรื่องที่พิพาทซึ่งกำลังเป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบันและในขณะนั้น
- (๒) จะพิพากษาวินิจฉัยเฉพาะระหว่างคู่กรณี โดยไม่เป็นการยกเลิกกฎหมายที่จะใช้แก่ผู้อื่นด้วย
- (๓) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาใช้ได้เฉพาะเรื่อง คำพิพากษานั้นจะต้องไม่ผูกพันศาลอื่น ๆ เหมือนกับเป็นคำพิพากษาปทัสถาน ศาลผู้ทรงอำนาจอื่น ๆ อาจพิจารณาพิพากษาเป็นอย่างอื่นได้ทุกเมื่อ

บทกฎหมายฉบับหนึ่งซึ่งถูกสั่งหรือต้องห้ามมิให้ใช้บ่อย ๆ เข้า ก็กลายเป็นไม่มีผลอะไรเลย ในทางปฏิบัติ แต่ในทางนิติศาสตร์ก็ยังใช้ได้อยู่

หลักการอันนี้ถึงแม้ว่าไม่น่าจะมีข้อโต้แย้งได้ก็จริง แต่ก็หาได้ถูกรับรองใช้ได้ทั่วไปทุกประเทศไม่ คงมีแต่เพียงบางประเทศรับรอง เช่น ญี่ปุ่น โปรตุเกส (รัฐธรรมนูญ ค.ศ. ๑๙๓๓) ประเทศโคมิเนียนเดิมของอังกฤษและรัฐบางรัฐในทวีปอเมริกา^(๗)

อนึ่ง รัฐธรรมนูญสวิตเซอร์แลนด์มาตรา ๑๑๓ มีบัญญัติไว้ว่า ศาลสหพันธ์ (Tribunal fédéral) เป็นผู้มีอำนาจพิจารณาการร้องคัดค้านว่ามีการละเมิดต่อสิทธิของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญ ตลอดจนคำร้องคัดค้านของเอกชนเกี่ยวกับการละเมิดต่อสนธิสัญญาระหว่างประเทศ รัฐธรรมนูญไอร์แลนด์ ค.ศ. ๑๙๓๗ มาตรา ๒๖ ก็ให้อำนาจศาลสูงสุดที่จะพิจารณาทบทวนกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

ในสหรัฐอเมริกา การควบคุมโดยศาลยุติธรรมซึ่งสั่งได้ว่าบทกฎหมายใดที่ขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญจะใช้บังคับแก่คดีที่พิพาทกันไม่ได้นั้นมีน้ำหนักมากและแน่นอนกว่าในประเทศอื่น ๆ ที่ใช้วิธีการทำนองเดียวกัน John Marshall ตุลาการในศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาเป็นผู้พิจารณาคดี Marbury versus Madison เป็นครั้งแรก เมื่อ ค.ศ. ๑๘๐๓ และยืนยันอำนาจของศาลที่จะพิจารณาคัดสินได้ว่า บทกฎหมายของสหพันธรัฐที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญจะใช้บังคับคดีไม่ได้ ท่านผู้นี้เป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งตุลาการในศาลสูงสุดถึง ๓๕ ปี คำวินิจฉัยของท่านจึงมีอิทธิพลมาก ถึงกับมีผู้เรียกท่านว่า “ผู้สร้างสถาบันรัฐธรรมนูญคนที่สอง” ในอเมริกานั้นการควบคุมนี้มีปัจจัยที่ช่วยให้ทำได้ง่ายขึ้นหลายประการ เพราะเป็นประเทศสหพันธรัฐ บทกฎหมายที่รัฐต่าง ๆ บัญญัติออกมากับที่สหพันธรัฐบัญญัติขึ้น จึงมีทางขัดกันได้บ่อย จะต้องมียุทธวิธีที่คอยควบคุมพิจารณาคัดสินไม่ให้ขัดกัน อนึ่ง โดยเหตุผลตามประวัติศาสตร์คนอเมริกันในสมัยแรกก็คุ้นเคยกับการที่จะไม่ให้กฎหมายที่บัญญัติในเมืองขึ้นของอังกฤษในอเมริกาเหนือขัดกับรัฐธรรมนูญ ที่อังกฤษให้เป็นการสถาปนาเมืองขึ้นเหล่านี้ และถ้าหากกฎหมายที่ออกในเมืองขึ้นขัดกับหลักการที่ได้รับอนุญาตให้มิให้ทำได้ทำ ก็อาจที่จะร้องเรียนต่อคณะองค-

(๗) ดูคำอธิบายสถาบันการเมืองและกฎหมายรัฐธรรมนูญของศาสตราจารย์ Marcel Prélot อดีตรองประธานคณะกรรมการกฎหมายรัฐธรรมนูญของวุฒิสภาฝรั่งเศส แก้ไขเพิ่มเติมพิมพ์ครั้งที่ ๖ โดยศาสตราจารย์ Jean Boulouis ค.ศ. ๑๙๗๖ ข้อ ๑๒๓

๒๔

มนตรีของอังกฤษได้ ดังนั้นจึงได้เกิดเป็นความคิดในทางการเมืองของอเมริกาว่า กฎหมายจะต้องอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ^(๘)

ประการที่สาม ศาลพิเศษจะเรียกว่าศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการรัฐธรรมนูญหรือศาลพิเศษทางรัฐธรรมนูญก็ได้ เป็นผู้พิจารณาสั่งว่าบทกฎหมายใดจะขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ เช่น ตามกฎหมายลงวันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๒๐ ซึ่งออกเป็นกฎหมายนำหน้ารัฐธรรมนูญเซโกสโลวาเกียก่อนมหาสงครามโลกครั้งที่สองก็มี ศาลรัฐธรรมนูญ (Tribunal constitutionnel) ซึ่งมีหน้าที่พิจารณาทบทกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ในออสเตรีย (ตามรัฐธรรมนูญหมายเลข ๔ ลงวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๑๙๔๕ ซึ่งได้นำรัฐธรรมนูญสหพันธรัฐ ค.ศ. ๑๙๒๙ กลับมาใช้อีก) ก็มีศาลสูงสุดทางรัฐธรรมนูญ (Haute Cour constitutionnel) สำหรับพิจารณาทบทกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ศาลธรรมดาจะพิจารณาไม่ได้ (มาตรา ๘๙ และ ๑๔๐) ในอิตาลีตามรัฐธรรมนูญปัจจุบัน (ค.ศ. ๑๙๔๗) มาตรา ๑๓๔, ๑๓๖ และ ๑๓๗ ก็ให้มีศาลรัฐธรรมนูญ (Cour constitutionnelle) ขึ้น มีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยบทกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญได้โดยเด็ดขาด

—๓—

การมี “ตุลาการรัฐธรรมนูญ” ในประเทศไทย

(นอกจากฉบับที่ ๑๐ หรือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ลงวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๑๗)

ก่อนอื่นควรสังเกตว่า แม้จะมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ มีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยบทกฎหมายที่มีข้อความแย้งหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญ มิให้ใช้บังคับได้ก็ดี

(๘) ดูคำอธิบายสถาบันการเมืองและกฎหมายรัฐธรรมนูญเล่มที่กล่าวไว้ใน (๗) คำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองที่กล่าวไว้ใน (๕) ของศาสตราจารย์ Georges Burdeau พิมพ์ครั้งที่ ๑๖ ค.ศ. ๑๙๗๔ หน้า ๑๐๑-๑๐๕; กับ Robert G. McCloskey : La Cour supreme Les Etats—Unis, ๑๙๖๕ หน้า ๖๐-๖๕

รัฐธรรมนูญของเราทุกฉบับที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับคณะตุลาการรัฐธรรมนูญก็มีข้อความกล่าวไว้ อย่างชัดเจนว่า **ถ้ามีปัญหาการตีความรัฐธรรมนูญอันอยู่ในวงงานของสภา (หรือรัฐสภา) ก็ให้ สภา (หรือรัฐสภา) มีอำนาจที่จะตีความ และให้ถือว่าการตีความนี้เป็นอันเด็ดขาด** (รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๓ มาตรา ๘๖, รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๕ มาตรา ๑๗๗, รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๖ มาตรา ๑๑๒, รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๘ มาตรา ๑๗๓ และรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๐ มาตรา ๑๖๓ มีว่า ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาที่จะต้องตีความรัฐธรรมนูญกับบัญญัติไว้ใน ทำนองเดียวกัน)

ฉะนั้นโดยทั่วไป นอกจากหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยให้บทกฎหมายที่ขัดต่อ รัฐธรรมนูญเป็นอันใช้บังคับมิได้กับหน้าที่อื่น ๆ ที่รัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติไว้อย่างชัดเจนแล้ว รัฐสภาก็ย่อมมีอำนาจเต็มทีในการตีความในรัฐธรรมนูญทุกบท ทุกมาตราที่เกี่ยวข้องด้วย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เราได้เริ่มมีการใช้วิธีการ “ตุลาการรัฐธรรมนูญ” ขึ้นตาม รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๓ (๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙) เป็นครั้งแรก และต่อมาก็มีในรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๕ (๒๓ มีนาคม ๒๔๙๒) รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๖ (๘ มีนาคม ๒๔๙๕) และรัฐ- ธรรมนูญฉบับที่ ๘ (๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑) และในการนี้ได้มีกฎหมายว่าด้วยการนี้ใช้มาแล้ว รวมด้วยกัน ๔ ฉบับ คือ

๑ — พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๙๐ (๑๓ มกราคม ๒๔๙๐) ออกตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๓ มีด้วยกัน ๑๒ มาตรา

๒ — พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๙๓ (๑๕ พฤศจิกายน ๒๔๙๓) ออกตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๕ มีด้วยกัน ๒๑ มาตรา

๓ — พระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๙๘ (๒๙ กันยายน ๒๔๙๘) ออกตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๖ มีด้วยกัน ๑๒ มาตรา

๒๖

๔ — พระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๒ (๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒) ออกตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๘ มีด้วยกัน ๒๔ มาตรา

สำหรับ “ตุลาการรัฐธรรมนูญ” ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๐ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยลงวันที่ ๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๗ นั้น จะได้กล่าวถึง ค่างหากต่อไป

กล่าวโดยสรุป พระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญทั้ง ๔ ฉบับที่ได้กล่าวมาแล้วก็ไม่แตกต่างกันเท่าใดนักในหลักการ ดังจะเห็นได้ต่อไป เพราะ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญของเรามีได้มีอำนาจหน้าที่พิเศษพิสดารอย่างไร เหมือนกับศาลรัฐธรรมนูญในบางประเทศ เช่น อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาความสมบูรณ์ถูกต้องของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือควบคุมดูแลการเลือกตั้งทั้งหมด หรือควบคุมการลงคะแนนประชามติ เป็นต้น

หน้าที่ที่สำคัญตามรัฐธรรมนูญบางฉบับก็มีเพียงประการเดียว หรือบางฉบับก็มีสองประการ ดังต่อไปนี้คือ

(๑) การพิจารณาวินิจฉัยว่าบทกฎหมายใดมีข้อความแย้งหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ คือ ตามรัฐธรรมนูญมีว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความแย้งหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นมีข้อความแย้งหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญ ก็ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว แล้วส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการ เพื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาด และให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวงแต่ไม่กระทบกระทั่งคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา ๘๗ และ ๘๘ ของรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๓ มาตรา ๑๗๘ และ ๑๗๙ ของรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๕ มาตรา ๑๑๓ และ ๑๑๔ ของรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๖ มาตรา ๑๗๔ และ ๑๗๕ ของรัฐธรรมนูญฉบับ

LI RT

ที่ ๘) รัฐธรรมนูญทั้ง ๔ ฉบับนี้ใช้ถ้อยคำคล้าย ๆ กัน แต่ในฉบับที่ ๓ ไม่มีข้อความว่า “แต่ไม่กระทบกระทั่งคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว” ซึ่งก็น่าสังเกตกับ “การให้ประกาศคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในราชกิจจานุเบกษา” เท่านั้น

ศาลในที่นี้ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ หมายถึง ทั้งศาลทหารและศาลพลเรือน

(๒) การพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดแห่งสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา และของสมาชิกสภาผู้แทน การพิจารณาวินิจฉัยข้อนี้มีบทบัญญัติอยู่เพียงในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๔๙๓ และฉบับปี ๒๕๑๒ ไม่มีในฉบับปี พ.ศ. ๒๔๙๐ และฉบับปี พ.ศ. ๒๔๙๔ เพราะในรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๓ (๙ พฤษภาคม ๒๔๙๓) และรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๖ (๘ มีนาคม ๒๔๙๕) ไม่ได้ให้อำนาจหน้าที่แก่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาว่าสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาและของสมาชิกสภาผู้แทนคนใดสิ้นสุดลงหรือไม่ (ตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๖ มาตรา ๕๐ ให้อำนาจศาลฎีกาวินิจฉัยชี้ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้ง)

ในมาตรา ๘๑ แห่งรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๕ และมาตรา ๗๗ แห่งรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๘ มีข้อความอย่างเดียวกันบัญญัติไว้ว่า “สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทน สภาใดสภาหนึ่งไม่น้อยกว่าห้าคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาด และให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องดังกล่าว คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง ย่อมไม่กระทบกระเทือนกิจการที่สมาชิกคนนั้นได้กระทำไปในหน้าที่สมาชิกก่อนที่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้รับแจ้งคำวินิจฉัย”

ลักษณะของตุลาการรัฐธรรมนูญของไทย
(นอกจากฉบับที่ ๑๐ หรือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ลงวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๑๗)

ตุลาการรัฐธรรมนูญที่มีขึ้นตามรัฐธรรมนูญของเราทั้ง ๔ ฉบับที่แล้วมานั้น (ไม่รวมถึงรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๐) เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของวิธีการแต่งตั้ง (โดยรัฐสภาหรือสภาผู้แทนราษฎร) และอำนาจหน้าที่ (การพิจารณาวินิจฉัยว่าบทกฎหมายใดจะแย้งหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ และการพิจารณาวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกแห่งสภานิติบัญญัติใดจะสิ้นสุดลงหรือไม่) แล้วก็เห็นว่ามิใช่เป็นศาลธรรมดา แต่เป็นศาลทางการเมือง (Jurisdiction politique) เพราะอำนาจหน้าที่ทั้งสองประการนี้อาจมอบให้ศาลธรรมดาพิจารณาวินิจฉัยก็ได้ และเฉพาะหน้าที่ในการพิจารณาการสิ้นสุดของสมาชิกภาพ สภาจะทำเองก็ได้โดยไม่ต้องไปยุ่งกับคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเลย

อำนาจหน้าที่หรือบทบาทของตุลาการรัฐธรรมนูญนั้น ก็คือเป็นศาลหรือเป็นตุลาการ แต่เรื่องที่จะทำคือจะพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวในทางการเมืองหรือมีความมุ่งหมายในทางการเมือง สมาชิกส่วนใหญ่ก็เป็นอิสระจากการเป็นผู้พิพากษาศาลการ แต่การเลือกตั้งนั้นเป็นการเมือง ในเรื่องนี้จะเห็นชัดได้จากบทบัญญัติและการแต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๓ (ตามมาตรา ๘๘ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งขึ้นเป็นประธานตุลาการคนหนึ่ง และตุลาการอีก ๑๔ คน) แต่แม้ตามรัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ ค่อม่า เช่น ฉบับที่ ๕ ที่นำเอาประธานสภาผู้แทนราษฎรมาเป็นผู้พิพากษาศาลรัฐธรรมนูญด้วย ก็ไม่ทำให้เปลี่ยนรูปความมุ่งหมายในทางการเมืองไป ตรงกันข้ามกลับเป็นการนำศาลเข้าไปพัวพันกับการเมืองด้วย ทั้ง ๆ ที่อำนาจหน้าที่จะต้องทำก็ไม่มีมากอะไร

ความแตกต่างที่รัฐสภาจะมีให้สังเกตน้อยในระหว่างรัฐธรรมนูญทั้ง ๔ ฉบับนี้ก็คือในเรื่องวิธีการแต่งตั้งตัวตุลาการรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่ก็มีใช้มากมายจนเกินไป คือตามรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๓ ให้แต่งตั้งเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ ๑๕ คนรวมทั้งประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญด้วยดังกล่าวแล้ว รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๕ กับฉบับที่ ๘ เหมือนกัน คือแต่งตั้งประธานศาลฎีกา อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ อธิบดีกรมอัยการ ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทน (ทั้ง ๕ คนนี้เป็นโดยตำแหน่ง) กับบุคคลอื่นอีก ๔ คน ซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในทางกฎหมายรวมเป็น ๘ คน และประธานวุฒิสภาเป็นประธานของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ส่วนรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๖ มีตุลาการโดยตำแหน่ง ๓ คน คือประธานศาลฎีกา อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ และอธิบดีกรมอัยการกับมีบุคคลอื่นอีก ๓ คน ที่สภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ รวมเป็น ๖ คน และประธานศาลฎีกาเป็นประธานของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

ทั้งจริงเป็นการยากที่จะกล่าวได้อย่างถูกต้องว่า คณะตุลาการรัฐธรรมนูญกับรัฐสภาเป็นองค์กรสองแห่งที่แยกจากกันเด็ดขาดในการตีความรัฐธรรมนูญ เพราะตามที่ได้กล่าวมาแล้วแต่ข้างต้นในรัฐธรรมนูญทุกฉบับที่บัญญัติให้มีคณะตุลาการขึ้นนั้น ให้อำนาจรัฐสภาที่จะตีความรัฐธรรมนูญได้โดยเด็ดขาด ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญจะใช้คำว่า “อันอยู่ในวงงาน” ของรัฐสภาก็ตาม เพราะบทบัญญัติในมาตราต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญ นอกจากที่มีกล่าวยกเว้นไว้อย่างชัดเจนแล้ว ก็เข้าอยู่ในวงงานของรัฐสภาทั้งสิ้น เป็นแต่ว่ารัฐสภาได้มอบอำนาจให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นประจำในการตีความบางอย่างภายในขอบเขตเท่านั้น (การตีความในบทกฎหมายที่ศาลเห็นว่าจะแย้งหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญ และหากเป็นเช่นนั้นแล้วก็จะใช้บังคับมิได้ จึงเสนอมาให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัย และการวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภาสิ้นสุดลง) การวินิจฉัยเช่นนี้ให้ถือว่าเป็นเด็ดขาด รัฐสภาจะโต้แย้งอะไรไม่ได้

เท่านั้น

การแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญ รัฐสภาเป็นผู้แต่งตั้งใหม่ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งทั่วไปแล้ว การแต่งตั้งคณะตุลาการรัฐธรรมนูญชุดใหม่ทุกครั้งภายหลังที่มีการเลือกตั้งทั่วไปแล้ว เช่นนี้ เป็นการแสดงถึงความมุ่งหมายที่จะให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นผู้รับมอบอำนาจแทนรัฐสภาไปปฏิบัติจนเต็มความบงอย่างในรัฐธรรมนูญ และหากเมื่อมีการเปลี่ยนรัฐสภาชุดที่แต่งตั้งนั้นแล้ว ก็จะไม่มีการได้รับมอบอำนาจที่เหลืออยู่ในตำแหน่ง ต้องมีการแต่งตั้งกันใหม่โดยรัฐสภาชุดใหม่

— ๕ —

ตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๐

(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ลงวันที่ ๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๗)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ ๑๐ หรือฉบับสุดท้ายที่มีเรื่องตุลาการรัฐธรรมนูญอยู่จนกระทั่งถึงวันนี้ มีบทบัญญัติกล่าวถึงตุลาการรัฐธรรมนูญไว้เหมือนกัน แต่มีมากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับที่แล้ว ๆ มาทั้งอำนาจหน้าที่ก็มากกว่า ส่วนประกอบก็คิดว่าที่เคยมีมาแล้ว ลักษณะของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในฉบับที่ ๑๐ ก็มีใช้เป็นที่ทำงานของคณะกรรมการตั้งที่เคยกระทำกันมา แต่เป็นสถาบันที่ได้รับการยกย่องเชิดชูให้มีความสำคัญขึ้นตั้งจะเห็นได้ต่อไป แต่อย่างไรก็ตามตุลาการรัฐธรรมนูญตามฉบับที่ ๑๐ นี้ ก็ยังผูกพันเกี่ยวข้องกับรัฐสภามาก เพราะการเข้ารับตำแหน่งหน้าที่และการออกจากตำแหน่งหน้าที่เป็นไปตามชุดของรัฐสภา เช่นเมื่อสภาผู้แทนราษฎรชุดที่เลือกตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญ (โดยร่วมกับวุฒิสภาเป็นการประชุมร่วมกันของรัฐสภา) สิ้นอายุลงตามเวลาปกติคือ ๔ ปี หรือถูกยุบ ก็จะต้องมีการเลือกตั้งทั่วไปกันใหม่ และตุลาการรัฐธรรมนูญที่มีอยู่แล้วก็ต้องพ้นจากตำแหน่งเมื่อเปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังจากมีการเลือกตั้งทั่วไปของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว รัฐสภา (คือวุฒิสภากับสภาผู้แทนราษฎร) ก็จะประชุมร่วมกันเพื่อเลือกแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญชุดใหม่ขึ้น ๓ คน

LI RT

ตุลาการรัฐธรรมนูญที่ได้รับเลือกจากรัฐสภา จึงเป็นประเภทที่อาจจะถือได้ว่าการเลือกตั้งกันให้ดำรงตำแหน่งก็ได้ เพราะผู้มีสิทธิเลือกตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญนี้ก็มีถึง ๓๖๙ คน (๒๖๙ คน เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีก ๑๐๐ คน เป็นสมาชิกวุฒิสภา) ส่วนตุลาการรัฐธรรมนูญอีก ๖ คนนั้น คณะกรรมการตุลาการและคณะรัฐมนตรีเลือกตั้งมาอีกฝ่ายละ ๓ คน ดังจะกล่าวต่อไป (คณะกรรมการตุลาการนั้นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๐ ให้มีจำนวนเพียง ๑๒ คน ส่วนคณะรัฐมนตรีนั้นตามมาตรา ๑๑๗ ของรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๐ นี้ก็จะมีจำนวนอย่างสูงที่สุดไม่เกิน ๓๑ คน)

วิธีการเลือกตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญโดยรัฐสภามีรายละเอียดอย่างใดบ้างนั้น มีบัญญัติอยู่ในข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา

ตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๐ “ตุลาการรัฐธรรมนูญ” ได้รับการบัญญัติแยกออกเป็นหมวดต่างหาก คือ หมวด ๑๐ และมีรวมอยู่ ๑๒ มาตราด้วยกัน

๑. ส่วนประกอบ มีจำนวน ๙ คน โดยที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา (วุฒิสภาและสภาผู้แทน) เลือกขึ้น ๓ คน คณะรัฐมนตรีเลือก ๓ คน คณะกรรมการตุลาการ (ตามกฎหมายว่าด้วยตุลาการ) เลือก ๓ คน

วิธีเลือกก็คือ ให้คณะกรรมการตุลาการเลือกตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นลำดับแรก และแจ้งผลการเลือกต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี เมื่อรัฐสภาได้เลือกแล้วให้แจ้งผลการเลือกต่อคณะรัฐมนตรี เมื่อคณะรัฐมนตรีได้เลือกแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำรายชื่อผู้ได้รับเลือกทั้งหมดกราบบังคมทูล เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ให้กระทำแล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเลือกตุลาการรัฐธรรมนูญคนหนึ่งเป็นประธาน

ในกรณีที่ประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ตุลาการรัฐธรรมนูญเลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุมนั้น (มาตรา ๒๑๘)

ส่วนผู้ที่รับเลือกได้นั้น รัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๘ ใช้ถ้อยคำแต่เพียงว่า เลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่เหมือนกับรัฐธรรมนูญฉบับที่แล้ว ๆ มา ซึ่งให้เลือกหรือแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมายโดยแท้เท่านั้น เช่น ประธานศาลฎีกา อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ อธิบดีกรมอัยการ รัฐธรรมนูญบางฉบับก็ให้มีประธานของสภานิติบัญญัติทั้งสองเข้าอยู่ในคณะตุลาการรัฐธรรมนูญด้วยบางฉบับก็ให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญโดยที่เดียว (รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๕ และ รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๘) บางฉบับก็ให้ประธานศาลฎีกาเป็น (รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๖)

มีรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๓ ที่ให้เลือกตุลาการรัฐธรรมนูญจากผู้ทรงคุณวุฒิ เหมือนกันกับรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๐ แต่ตัวประธานนั้นรัฐสภาเป็นผู้เลือกแต่งตั้ง

จำนวนตุลาการรัฐธรรมนูญนั้น รัฐธรรมนูญก่อน ๆ เคยมีระหว่าง ๖ คน ถึง ๙ คน (รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๕ ฉบับที่ ๖ และฉบับที่ ๘) และ ๑๔ คน (รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๓)

คำว่า “ผู้ทรงคุณวุฒิ” นี้ จึงมิได้หมายความจำกัดเฉพาะนักนิติศาสตร์เท่านั้น แต่มีความหมายกว้างมาก โดยปกติก็น่าจะรวมทั้ง รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ฯลฯ ด้วย แต่ความรู้ในทางกฎหมายของตุลาการรัฐธรรมนูญ ก็เป็นสิ่งจำเป็นมาก แม้จะมีถึงกับเป็นผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมาย คุณสมบัติเรื่องนี้ได้เคยมีการอภิปรายพาดพิงไปถึงในคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญของสภานิติบัญญัติ และในสภานิติบัญญัติเองขณะพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๐ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๗

๒. การขัดกันกับตำแหน่งหน้าที่ของตุลาการรัฐธรรมนูญ ตุลาการรัฐธรรมนูญจะเป็นสมาชิกวุฒิสภา สภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นมิได้ (มาตรา ๒๑๙)

๓. ฐานะ (statut) ของตุลาการรัฐธรรมนูญ จะได้รับเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่น ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย (มาตรา ๒๒๐)

๔. การพ้นจากตำแหน่ง ตุลาการรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) เปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป (คือไม่ว่าภายหลังมีการเลือกตั้งทั่วไป เพราะสมาชิกภาพของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงตามปกติ หรือเพราะสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ)

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ที่ต้องห้ามตามมาตรา ๒๑๙ ที่ได้กล่าวมาแล้ว

(๕) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก (มาตรา ๒๒๒)

เมื่อตำแหน่งตุลาการรัฐธรรมนูญว่างลง ให้รัฐสภาหรือคณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมการตุลาการที่ได้เลือกตุลาการรัฐธรรมนูญผู้พ้นจากตำแหน่งแล้วแต่กรณี เลือกตุลาการรัฐธรรมนูญแทนตำแหน่งที่ว่างนั้น (มาตรา ๒๒๓)

ห้ามมิให้ตุลาการรัฐธรรมนูญดำรงตำแหน่งติดต่อกันสองครั้ง (มาตรา ๒๒๑)

๕. อำนาจหน้าที่ อำนาจหน้าที่ของตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๐ มีมากกว่าที่เคยมีมาในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ คือ

ประการที่ ๑ สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลง ตามมาตรา ๑๐๙ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) หรือ (๘) หรือมาตรา ๑๒๔ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) หรือ (๑๐) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้อง ส่งคำร้องนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องดังกล่าวในวาระหนึ่ง (มาตรา ๑๐๕)

LI RT

๓๔

ประการที่ ๒ ในระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติใดตามบทบัญญัติมาตรา ๑๔๙ แห่งรัฐธรรมนูญ คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกัน หรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้มิได้ (การยับยั้งนี้คือในกรณีที่วุฒิสภาได้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติเห็นชอบแล้วและเสนอร่างนั้นต่อวุฒิสภา)

ตามมาตรา ๑๕๑ ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าร่างที่เสนอนั้นคล้ายกับร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้ง ประธานสภาจะต้องส่งร่างนั้นให้ตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ประการที่ ๓ กรณีที่รัฐมนตรีขาดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๑๗ (๑) หรือ (๒) สำหรับรัฐมนตรีที่มีได้เป็นสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร หรือ (๑) (๒) หรือ (๓) สำหรับรัฐมนตรีที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๘ (๑) (๒) (๓) หรือ (๖)

ดังนั้นให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๐๕ มาใช้บังคับแต่การสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๖) (โปรดดูมาตรา ๑๘๘ ของรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๐ โดยละเอียด) สรุปก็คือให้สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อกันร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่ารัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดจากตำแหน่งเพราะขาดคุณสมบัติบางประการตามมาตรา ๑๑๘ และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องนั้นส่งไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่ารัฐมนตรีนั้นสิ้นสุดจากตำแหน่งหรือไม่

ประการที่ ๔ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ ระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลอื่นหรือระหว่างศาลอื่นด้วยกัน ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย (มาตรา ๒๑๓)

ตรงนี้ควรชี้แจงไว้ด้วยว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องใหม่ และยังไม่มีความสำคัญในขณะนั้น แต่ต่อไปเมื่อเรามีศาลปกครองและศาลอื่น ๆ ขึ้น (นอกจากศาลยุติธรรมตามธรรมดา) เพราะมีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้กล่าวไว้อย่างชัดเจน จะมีปัญหาติดตามมาในตอนแรก ๆ ระหว่างอำนาจหน้าที่ของศาลเหล่านี้ กับศาลยุติธรรม (Conflicts de Compétence) จะต้องมีการกฎหมายเรื่องเหล่านี้ไว้ให้แน่ชัดด้วย ซึ่งก็คงจะต้องอาศัยประสบการณ์ต่อไปอีกด้วย (แต่รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๐ นี้ ก็มีอายุเพียง ๒ ปีเท่านั้นก็เกิดรัฐประหารล้มเลิกเสีย

LIERT

ในบางประเทศ เช่น ฝรั่งเศส ในกรณีที่มีปัญหาขัดกันเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลปกครองกับศาลยุติธรรม เขามีศาลผสม (Tribunal des Conflits) เป็นผู้พิจารณา เพราะคงเห็นว่าเป็นปัญหาทางกฎหมายมิใช่ทางการเมืองก็ได้ ศาลผสมนี้ประกอบด้วยตุลาการจากศาลปกครองสูงสุด และศาลยุติธรรมสูงสุด จำนวนฝ่ายละ ๔ คน ทั้งนี้ตามกฎหมายลงวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๗๒ การขัดกันในเรื่องอำนาจศาลเช่นนี้ อาจจะเป็นในเรื่องที่ศาลยุติธรรม เห็นว่าตนมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเรื่องซึ่งโดยปกติอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลปกครอง หรือศาลปกครองเห็นว่าตนมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเรื่องซึ่งโดยปกติอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลยุติธรรม การขัดกันนี้เป็นการขัดกันในทางบวก (Conflit positif) แต่การขัดกันอาจจะเป็นในเรื่องที่ทั้งศาลยุติธรรมและศาลปกครอง ซึ่งได้รับเรื่อง ๆ หนึ่งมาพิจารณาพิพากษาแล้วต่างก็แถลงว่า ตนไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเรื่องนั้น การขัดกันนี้จึงเป็นการขัดกันในทางลบ (Conflit négatif)^(๙)

ประกาศที่ ๕ เมื่อร่างพระราชบัญญัติใดได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรี จะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา ๙๘ แห่งรัฐธรรมนูญ

(๑) หากสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกของแต่ละสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่งมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้เสนอความเห็นต่อประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎรแล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย แล้วแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบ

(๙) ดู M. Letourneur, J. Bauchet, J. Méric : Le Conseil d'Etat et les tribunaux administratifs หน้า 99-104. Armand Colin, 1970.

๓๖

(๒) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่งมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยแล้วแจ้งให้ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา และประธานสภาผู้แทนราษฎรทราบ

ในระหว่างที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง จนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญถ้าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้น มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้นายกรัฐมนตรีส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังรัฐสภาต่อไป (มาตรา ๒๒๔)

ตามมาตรา ๒๒๔ (๑) และ (๒) นี้ให้สังเกตว่าเป็นการร้องหรือเป็นการให้ความเห็นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้วินิจฉัย ก่อนที่จะมีการประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัตินั้น

ประการที่ ๖ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ แห่งรัฐธรรมนูญ (คือบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้) และยังมีคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวแล้วส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการ เพื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย (มาตรา ๒๒๕)

ให้สังเกตว่าตามอำนาจหน้าที่ประการที่ ๖ (มาตรา ๒๒๕) ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญนี้เป็นการวินิจฉัย เมื่อบทกฎหมายนั้นได้รับการประกาศใช้ไปแล้ว ไม่เหมือนกับในประการที่ ๕

๖. คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระทั่งคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว (มาตรา ๒๒๕)

๗. คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้อือเป็นเค็ดขาด และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา ๒๒๖)

LIART

การทำกฎหมายวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และรายละเอียดอื่น ๆ เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ ฐานะ ตำแหน่งของตุลาการรัฐธรรมนูญ

อำนาจหน้าที่ ฐานะ ตำแหน่งของตุลาการคงมีเพียงเท่าที่ปรากฏอยู่ในตัวบทของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ เท่านั้น แม้จะมีการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญทั้ง ๙ คน ตามเวลาที่มาตรา ๒๑๘ กำหนดไว้แล้วก็ได้ (ประกาศพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๑๘) แต่ตุลาการรัฐธรรมนูญก็ยังปฏิบัติงานอันใดมิได้ เพราะต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ประกาศใช้ออกมาเสียก่อน รวมทั้งกฎหมายอื่น ๆ เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ของตุลาการรัฐธรรมนูญด้วย เมื่อยังไม่มีกฎหมายดังกล่าว ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งหรือเลือกตั้งเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญแล้วก็ยังไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ได้

สำหรับกฎหมายวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญนั้น จนกระทั่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ถูกยกเลิกไป ไม่ทราบว่า จะออกมาเป็นรูปร่างอย่างไร เพราะยังไม่เคยออกมาในต่างประเทศบางแห่งที่มีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเหมือนกัน เช่นในฝรั่งเศสมีกฎหมายเกี่ยวกับคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ (Conseil Constitutionnel) กำหนดองค์การ การปฏิบัติงาน ในการพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐ การแสดงว่าประธานาธิบดีไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ คดีคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาบนและสมาชิกสภาล่างว่าไม่ถูกต้อง การควบคุมตรวจตรา การลงคะแนนประชามติและการประกาศผล การได้รับการปรึกษาหารือในกรณีพิเศษที่เกิดขึ้น การปฏิญาณตนต่อหน้าประธานาธิบดี การที่จะไปรับตำแหน่งหน้าที่อื่นไม่ได้ ถ้าไปรับแล้วจะต้องมีการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งตุลาการรัฐธรรมนูญแทนทันที การควบคุมโดยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมิให้ข้อบังคับของรัฐสภามีบทบัญญัติขัดต่อรัฐธรรมนูญ การมีกฎหมายให้ความเป็นอิสระและความมีเกียรติของตำแหน่งหน้าที่ การห้ามมิให้ตุลาการรัฐธรรมนูญในระหว่างที่อยู่ในตำแหน่งหน้าที่แสดงที่ทำในปัญหาที่อาจจะเข้ามาสู่การพิจารณา หรือการหารือของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้

๖๕

ให้สังเกตว่า คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๐ นี้ ตอนเริ่มแต่งตั้งใช้วิธีคัดเลือกตัวตุลาการตามแบบของฝรั่งเศส แต่การอยู่ในตำแหน่งเป็นไปในทางการเมือง เพราะเข้าออกพร้อมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งชุด ซึ่งตำแหน่งเช่นนี้ควรจะเป็นประจำ และไม่ให้รับเลือกตั้งซ้ำ

แต่ตุลาการรัฐธรรมนูญของเรากับของฝรั่งเศส จะผิดกันในความมุ่งหมายที่จัดให้มีขึ้นเพราะของฝรั่งเศสนั้น ตุลาการมี ๙ คน และจะอยู่ในตำแหน่ง ๙ ปี ทุก ๓ ปี จะมีการเปลี่ยนตัว ๑ ใน ๓ ของแต่ละประเภทที่ได้รับการแต่งตั้ง คือ ประธานาธิบดี ประธานสภาเซเนต หรือ สภายนและประธานสภาผู้แทนเป็นผู้แต่งตั้งท่านละ ๓ คน ตุลาการรัฐธรรมนูญทุกคนจะรับเลือกตั้งไม่ได้ประธานของตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นผู้ที่ประธานาธิบดีเลือกแต่งตั้ง และในฝรั่งเศสนั้น อดีตประธานาธิบดีทุกคนถือว่าเป็นสมาชิกในคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจนตลอดชีวิตด้วย (จะได้กล่าวถึงอีกข้างหน้าในเรื่องศาลรัฐธรรมนูญของบางประเทศ)

ส่วนตุลาการรัฐธรรมนูญของเรานั้น ตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๐ จะมุ่งให้เป็นนักการเมืองไป (แม้จะคิดไม่ถึงก็ตาม) เพราะรัฐธรรมนูญให้พ้นตำแหน่งทั้ง ๓ ประเภท เมื่อเปลี่ยนสภาหลังจากการเลือกตั้งทั่วไปแล้ว (มาตรา ๒๒๒ (๑)) ถ้าจะไม่ให้ตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นนักการเมืองและให้เป็นอิสระได้อย่างแท้จริงแล้ว ตุลาการรัฐธรรมนูญควรจะต้องอยู่ในตำแหน่งได้ โดยมีกำหนดเวลาแน่นอนนานพอควร แม้จะห้ามมิให้รับแต่งตั้งซ้ำได้อีกก็สมควรอยู่

อำนาจเด็ดขาดในการตีความรัฐธรรมนูญของรัฐสภา

การตีความรัฐธรรมนูญนอกจากที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของตุลาการรัฐธรรมนูญแล้ว ก็เป็นอำนาจของรัฐสภาโดยเด็ดขาด ทั้งนี้โดยมีบทบัญญัติอยู่ในมาตรา ๑๖๓ ของรัฐธรรมนูญ

LIART

ซึ่งมีว่า “ภายใต้บังคับมาตรา ๒๒๕ (คือในการที่ศาลจะใช้บทกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญก็ให้ส่งคณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย) ถ้ามี ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาที่จะต้องตีความรัฐธรรมนูญ ให้เป็นอำนาจของรัฐสภา ที่จะตีความและให้ถือว่าการตีความของรัฐสภาเป็นเด็ดขาด

ในการตีความรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่า กึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม”

การตีความรัฐธรรมนูญของรัฐสภา จะต้องมีการประชุมร่วมกันของวุฒิสภาและสภา ผู้แทนราษฎร ทั้งนี้ตามมาตรา ๑๖๕ (๘) ของรัฐธรรมนูญ จึงเห็นได้ว่าการตีความในรัฐ- ธรรมนูญส่วนใหญ่ที่สุดนั้นยังเป็นอำนาจของรัฐสภาที่กระทำโดยเด็ดขาด นอกจากเรื่องที่ได้ มีบัญญัติไว้เป็นพิเศษว่าเป็นอำนาจหน้าที่ของตุลาการรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๐ ได้ประกาศใช้แต่วันที่ ๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ และได้มี ประกาศแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญรวม ๙ คน เป็นฉบับแรก แต่เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ แต่รัฐสภาชุดนั้นก็ยังมีได้จัดทำและประกาศใช้กฎหมายวิธีพิจารณาของคณะ ตุลาการรัฐธรรมนูญ รวมทั้งกฎหมายอื่น ๆ เกี่ยวกับเรื่องนี้ จนกระทั่งวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๑๙ สภาผู้แทนราษฎรชุดนั้นก็ถูกยุบ เมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปสำหรับสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรชุดใหม่แล้ว ก็ยังมีได้ทำอะไรกันในเรื่องนี้ พอถึงวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ก็เกิดการ เปลี่ยนแปลงรัฐประหารเลิกล้มรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๐ เสีย

หลังจากนั้นเราก็ได้มีรัฐธรรมนูญออกใช้ต่อมาอีก ๒ ฉบับ คือ ฉบับที่ ๑๑ และ ฉบับที่ ๑๒ (แต่ไม่มีเรื่องตุลาการรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้) ขณะนี้กำลังร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๓ นัยว่า จะมีตุลาการรัฐธรรมนูญขึ้น แต่จะเป็นรูปแบบใดยังไม่แน่นอน

ศาลรัฐธรรมนูญของบางประเทศ

นอกจากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในประเทศไทยแล้ว เห็นสมควรกล่าวให้ทราบถึงศาลรัฐธรรมนูญในบางประเทศไว้โดยสังเขปอีกด้วย คือ

๑. ในอิตาลี

ตามรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐอิตาลี ลงวันที่ ๒๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๗ นั้น มีบทบัญญัติกล่าวถึงศาลรัฐธรรมนูญ (Cour Constitutionnelle) ไว้ ตั้งแต่มาตรา ๑๓๔ ถึงมาตรา ๑๓๗ (ส่วนที่ ๑ ของลักษณะ ๖ ว่าด้วยการประกันรัฐธรรมนูญ)

มาตรา ๑๓๔ กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญว่าเป็นผู้พิจารณาความขัดแย้งเกี่ยวกับการตีบทกฎหมายธรรมดาและการกระทำอื่นที่มีค่าเท่ากับกฎหมาย ซึ่งรัฐหรือแคว้น (régions) ได้ลงมติแล้วว่า จะขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ความขัดแย้งในอำนาจหน้าที่ระหว่างอำนาจทั้งหลายของรัฐ ระหว่างอำนาจของรัฐกับอำนาจของแคว้น และระหว่างอำนาจทั้งหลายของแคว้นด้วยกัน การกล่าวหาฟ้องร้องประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐและบรรดารัฐมนตรีทั้งนี้ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๓๕ มีว่า ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยตุลาการ ๑๕ คน ๑ ใน ๓ เลือกแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐ ๑ ใน ๓ เลือกแต่งตั้งโดยรัฐสภา (ที่ประชุมร่วมกันของสภาทั้งสอง) และ ๑ ใน ๓ เลือกแต่งตั้งโดยศาลสูงสุดธรรมดาและทางการปกครอง

ตุลาการเหล่านี้จะเลือกเอามาจากตุลาการทั้งประจำการและนอกประจำการของศาลสูงสุดธรรมดาและทางการปกครอง แม้จะออกพ้นตำแหน่งมาแล้ว จากศาสตราจารย์ที่มีตำแหน่งบรรยายในมหาวิทยาลัยและเป็นผู้สอนวิชาเกี่ยวกับกฎหมายและจากทนายความที่ได้ใช้วิชาชีพของเขามาแล้วกว่า ๒๐ ปี

ตุลาการในศาลรัฐธรรมนูญจะอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๑๒ ปี แต่จะมีการผลัดเปลี่ยนกันออกเป็น ส่วนสัดตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ได้ตราขึ้นและจะรับเลือกซ้ำอีกในทันทีไม่ได้

ตำแหน่งหน้าที่ของตุลาการในศาลรัฐธรรมนูญ ถือว่าขัดกับตำแหน่งหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาหรือของสมาชิกในสภาของแคว้น ขัดกับตำแหน่งหน้าที่ของนายความ และภารกิจหน้าที่ต่าง ๆ ที่มีกฎหมายกล่าวกำหนดไว้

ในกรณีที่มีการพิจารณาพิพากษาคำกล่าวหาต่อประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐและต่อรัฐมนตรีทั้งหลายนั้น นอกจากตุลาการของศาลรัฐธรรมนูญตามปกติแล้ว ก็ให้มีตุลาการอีก ๑๖ คน ซึ่งได้รับเลือกจากรัฐสภา (สภาทั้งสองที่ประชุมร่วมกัน) ในตอนต้นสมัยของสภา ตุลาการที่ได้รับเลือกตั้ง ๑๖ คนนี้จะต้องเป็นพลเมืองที่มีคุณสมบัติอันจำเป็นสำหรับเป็นสมาชิกสภาสูง (วุฒิสภา) ได้

มาตรา ๑๓๖ มีว่า ถ้าศาลรัฐธรรมนูญได้สั่งว่า บทบัญญัติใดของกฎหมายหรือของการกระทำที่มีค่าเท่ากับกฎหมายเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแล้ว บทบัญญัตินั้นก็จะไม่มีผลใช้บังคับภายในเวลา ๒๔ ชั่วโมงหลังจากที่ได้มีการประกาศคำวินิจฉัยนั้น

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จะได้รับการประกาศโฆษณาและแจ้งไปยังสภาทั้งสอง และสภาแคว้นที่เกี่ยวข้อง เพื่อเขาเหล่านั้นจะได้ทราบและปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของรัฐธรรมนูญ หากเขาเห็นว่าจำเป็น

มาตรา ๑๓๗ มีว่า กฎหมายที่มีลักษณะเป็นรัฐธรรมนูญฉบับหนึ่งจะออกมากำหนดเงื่อนไขรูปแบบขอบเขตซึ่งการกระทำเกี่ยวกับ ความถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ จะได้รับพิจารณาเพียงไร ตลอดจนการรับประกันต่อความเป็นอิสระของตุลาการแห่งศาลรัฐธรรมนูญ

บทบัญญัติอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการก่อตั้งและการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ จะมีกำหนดไว้ในกฎหมายธรรมดา

การอุทธรณ์ใด ๆ ต่อกำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้นเป็นสิ่งที่รับไว้ไม่ได้

๒. ในเยอรมัน

การควบคุมมิให้บทกฎหมายต่าง ๆ ขัดต่อรัฐธรรมนูญนั้นมิอยู่ในรัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (เยอรมันตะวันตก) ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๙ ตามมาตรา ๙๒ ของรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายวางรากฐานการปกครอง (Loi Fondamentale) ฉบับนี้ ให้มีการตั้งศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ (Tribunal Constitutionnel Fédéral) ขึ้น และมีการจัดองค์การโดยกฎหมายลงวันที่ ๑๒ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๕๑ ศาลนี้แบ่งออกเป็นสองแผนก (Chambres) แผนกหนึ่งจะพิจารณาพิพากษาการขัดกันแห่งการตีความในรัฐธรรมนูญ อีกแผนกหนึ่งทำหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรแห่งรัฐตามหลักการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความผูกพันที่จะต้องเคารพต่อระเบียบแห่งประชาธิปไตย

ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์เยอรมัน จึงมีอำนาจหน้าที่มากยิ่งขึ้นกว่าที่จะเป็นเพียงตุลาการควบคุมให้ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญตามความหมายอย่างเคร่งครัด แต่เป็นผู้พิทักษ์ (gardiens) ระบอบการปกครอง และเป็นผู้จัดการให้สมดุลย์ทางการเมืองระหว่างองค์กรของรัฐและพลังในทางการเมืองของประเทศ

ควรสังเกตว่าในมาตรา ๒๑ ของรัฐธรรมนูญเยอรมัน มีบัญญัติว่า ๑. บรรดา คณะพรรคการเมืองจะร่วมมือกันก่อให้เกิดเจตจำนงทางการเมืองของประชาชน การก่อตั้งพรรคการเมืองเป็นไปโดยเสรี การจัดระเบียบภายในของพรรคการเมืองจะต้องให้ถูกต้องกับหลักการประชาธิปไตย คณะพรรคการเมืองจะต้องเปิดเผยให้ทราบถึงที่มาแห่งทรัพย์สินของตน ๒. คณะพรรคการเมืองที่ตามโครงการก็ดี หรือตามที่ทำของสมาชิกก็ดี มุ่งไปในทางทำให้เสียหายต่อรากฐานแห่งระบอบเสรีนิยมและประชาธิปไตยทางรัฐธรรมนูญ หรือเป็นการทำให้เลิกล้มไปหรือทำให้ตกอยู่ในภาวะอันตราย ซึ่งการทรงอยู่ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันแล้ว ย่อมเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ จึงเป็นหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ที่จะต้องวินิจฉัยสั่งการในปัญหาที่ขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้

รัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๙ มีความในมาตรา ๙๓ ว่า

๑. ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่วินิจฉัย

(๑) ในการตีความรัฐธรรมนูญนี้ ในเมื่อมีความแตกต่างเกิดขึ้นเกี่ยวกับขอบเขตของสิทธิและพันธกรณีแห่งองค์กรสูงสุดของสหพันธ์ หรือขององค์กรที่เกี่ยวข้องซึ่งมีสิทธิโดยเฉพาะของตนเอง ทั้งนี้โดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญนี้หรือตามระเบียบข้อบังคับภายในแห่งองค์กรสูงสุดของสหพันธ์

(๒) ในกรณีที่มีความคิดเห็นแตกต่าง หรือมีความสงสัยว่าจะเป็นการขัดกันตามรูปแบบ ซึ่งแสดงออกมาระหว่างกฎหมายของสหพันธ์หรือกฎหมายของรัฐ (ในสหพันธ์) (Land) กับรัฐธรรมนูญนี้ หรือระหว่างกฎหมายของรัฐกับกฎหมายของสหพันธ์ ทั้งนี้ โดยคำร้องขอของรัฐบาลแห่งสหพันธ์ หรือของรัฐบาลแห่งรัฐต่าง ๆ หรือของสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธ์มีจำนวน ๑ ใน ๓ ของสมาชิกทั้งหมด

(๓) ในกรณีที่มีความเห็นแตกต่างเกี่ยวกับสิทธิและพันธกรณีของสหพันธ์กับรัฐ (Länder) ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับการปฏิบัติของรัฐต่าง ๆ ตามกฎหมายของสหพันธ์ และการใช้อำนาจควบคุมของสหพันธ์

(๔) ในปัญหาขัดแย้งอื่น ๆ ตามกฎหมายมหาชนระหว่างสหพันธ์กับรัฐต่าง ๆ หรือระหว่างรัฐต่าง ๆ ด้วยกัน หรือภายในรัฐนั้นเอง ทั้งนี้ภายในขอบข่ายของการที่ไม่มีวิถีทางที่ถูกต้องตามกฎหมายอื่นใดที่จะทำการร้องเรียน (recours) ได้แล้ว

ก. ในเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งอาจมีบุคคลใดกล่าวอ้างขึ้น เพราะเห็นว่าตนได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำของเจ้าหน้าที่แห่งรัฐต่อสิทธิอันเป็นมูลฐานของตนหรือต่อสิทธิอย่างใดของตนที่ได้มีการรับรองไว้ตามมาตรา ๒๐ (๔), ๓๘, ๑๐๑, ๑๐๓ และ ๑๐๔

๔๔

ข. ในเรื่องการร้องเรียน เพื่อความถูกต้องตามรัฐธรรมนูญของตำบล (communes) หรือกลุ่มระหว่างตำบล เพราะมีการละเมิดต่อสิทธิที่จะจัดการของตนเอง (s'autogérer) ตามมาตรา ๒๘ โดยกฎหมายของสหพันธ์ หรือมีการละเมิดต่อสิทธินี้ โดยกฎหมายของรัฐใดรัฐหนึ่ง แต่ทั้งนี้ต้องเป็นไปในขอบเขตที่ไม่สามารถจะร้องเรียนต่อศาลรัฐธรรมนูญในรัฐนั้นได้

(๕) ในกรณีอื่น ๆ ที่บัญญัติไว้โดยรัฐธรรมนูญ

๒. ศาลรัฐธรรมนูญจะเข้าเกี่ยวข้องกับแทรกแซงอีกได้ ในกรณีอื่น ๆ ซึ่งกฎหมายของสหพันธ์ได้ให้อำนาจไว้ให้ทำได้

ในมาตรา ๘๔ มีว่า

๑. ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ ประกอบด้วยตุลาการแห่งสหพันธ์และสมาชิกอื่น ๆ สมาชิกของศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ได้รับเลือกตั้งครึ่งหนึ่งจากสภาผู้แทนราษฎร (Bundestag) แห่งสหพันธ์ และอีกครึ่งหนึ่งจากสภาผู้แทนรัฐ (Bundesrat) แห่งสหพันธ์ และจะเป็นสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎรหรือของสภาผู้แทนรัฐ หรือของคณะรัฐบาล หรือขององค์กรทำนองเดียวกันของรัฐต่าง ๆ ด้วยไม่ได้

๒. กฎหมายของสหพันธ์ฉบับหนึ่งจะวางระเบียบการก่อตั้งและวิธีพิจารณา และกำหนดว่าในกรณีใดคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีค่าเป็นกฎหมาย อาจจะมีกฎหมายที่กำหนดเงื่อนไขในการร้องเรียน ว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญจะทำได้เมื่อได้ใช้วิธีทางอื่นจนหมดสิ้นแล้วและให้มีวิธีการพิจารณาพิเศษสำหรับการที่จะรับการร้องเรียนนี้ได้

ในมาตรา ๑๐๐ มีว่า

๑. เมื่อศาลใดศาลหนึ่งเห็นว่ากฎหมายฉบับหนึ่งซึ่งความสมบูรณ์ทำให้ตนไม่อาจตัดสินไปได้เพราะขัดต่อรัฐธรรมนูญก็จะหยุดรอไว้ก่อน และถ้าเป็นกรณีที่เห็นว่าละเมิดต่อรัฐธรรมนูญของรัฐหนึ่งรัฐใดแล้ว ก็จะส่งเรื่องไปให้ศาลของรัฐนั้นซึ่งมีอำนาจพิจารณาเรื่องขัดแย้งทางรัฐธรรมนูญให้วินิจฉัย แต่ถ้าเป็นเรื่องการละเมิดต่อรัฐธรรมนูญของสหพันธ์รัฐ ศาลนี้ก็จะส่งเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญของสหพันธ์ให้วินิจฉัย บทบัญญัตินี้จะใช้แก่กรณีที่มีการ

LIERT

ละเมิดต่อรัฐธรรมนูญของสหพันธ์ โดยบทกฎหมายของรัฐใดรัฐหนึ่งหรือมีการขัดกันระหว่างกฎหมายของรัฐกับกฎหมายของสหพันธ์ด้วย

๒. ถ้าในกรณีที่มีคดีหนึ่งซึ่งทำให้เกิดความสงสัยว่า บทบัญญัติของกฎหมายระหว่างประเทศจะถือว่าเป็นส่วนควบที่จำเป็นของกฎหมายแห่งสหพันธ์หรือไม่ และจะก่อให้เกิดสิทธิและพันธกรณีโดยตรงแก่เอกชนหรือไม่ (มาตรา ๒๕ ของรัฐธรรมนูญมีว่า บทบัญญัติทั่วไปของกฎหมายระหว่างประเทศนั้น ถือว่าเป็นส่วนควบที่จำเป็นของกฎหมายแห่งสหพันธ์ และอยู่สูงกว่ากฎหมายธรรมดาและทำให้เกิดสิทธิและพันธกรณีโดยตรงแก่ผู้ที่อยู่ในดินแดนของสหพันธ์) ศาลที่รับเรื่องไว้จะต้องส่งต่อไปให้ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์พิจารณาวินิจฉัย

๓. ในกรณีที่มีการตีความในรัฐธรรมนูญนี้ ถ้าศาลรัฐธรรมนูญของรัฐหนึ่งเห็นว่า จะมีการวินิจฉัยแตกต่างไปจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์หรือรัฐธรรมนูญของรัฐอื่น ศาลนี้จะต้องส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์วินิจฉัย

ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันนั้น ศาลรัฐธรรมนูญยังมีอำนาจพิจารณาเกี่ยวกับการที่สนธิสัญญากับต่างประเทศ จะมีบทบัญญัติขัดกับกฎหมายวางรากฐานการปกครองประเทศ (คือรัฐธรรมนูญลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๙) หรือไม่ด้วย ทั้งนี้ โดยการศึกษาว่า ร่างกฎหมายที่อนุมัติให้มีการให้สัตยาบันแก่สนธิสัญญากับต่างประเทศได้นั้นจะขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ ตัวอย่างที่สำคัญมีอยู่คือ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (ตะวันตก) กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมัน (ตะวันออก) ได้ลงนามทำสนธิสัญญาลงวันที่ ๒๑ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๗๒ ต่อกัน สนธิสัญญาฉบับนี้ได้รับการให้สัตยาบันแล้วและเริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ ๒๑ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๗๓ เป็นสนธิสัญญาซึ่งวางกำหนดรากฐานของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐเยอรมันทั้งสองเสียใหม่ โดยทางฝ่ายตะวันตกได้ยอมทั้งข้อเท็จจริงอันแต่เดิมที่ถือว่าเยอรมันมีแต่เพียงประเทศเดียวให้ สนธิสัญญาฉบับนี้มีผู้ไม่พอใจและไม่เห็นด้วยมากเหมือนกัน แต่ที่สนับสนุนรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีวิลลี บรันด์ต์ ผู้ดำเนินนโยบายในเรื่องนี้ตามความเป็นจริงก็มีมาก

การพิจารณาเรื่องนี้ในตอนแรก ในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๗๓ เมื่อรัฐบาลสหพันธ์เสนอร่างกฎหมายอนุมัติการให้สัตยาบัน สนธิสัญญาดังกล่าวขึ้นไปยังสภาผู้แทนรัฐ (Bundesrat) สภานี้ก็ได้แสดงท่าทีของตนให้เห็นโดยการลงคะแนนมติไม่รับร่างกฎหมายที่อนุมัติให้มีการให้สัตยาบันสนธิสัญญานับนี้ด้วยคะแนน ๒๑ ต่อ ๒๐

การพิจารณาในตอนสองของรัฐสภา คือการเสนอเรื่องเข้าพิจารณาในสภาผู้แทนราษฎร (Bundestag) และเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๗๓ สภาผู้แทนราษฎรก็ได้ลงคะแนนรับรองร่างกฎหมายนี้ ๒๖๘ ต่อ ๒๑๗ และเมื่อเป็นดังนี้ สภาผู้แทนรัฐก็ได้ลงคะแนนรับรองร่างกฎหมายที่กล่าวนี้ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรได้รับรองแล้วใหม่ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๗๓ (โดยมีผู้แทนของบางรัฐงดเว้นไม่ลงคะแนน)

ปัญหาเรื่องการทำสนธิสัญญานับนี้ระหว่างรัฐเยอรมันทั้งสองนี้ มีผู้คัดค้านไม่เห็นด้วย เพราะอ้างว่าขัดกับรัฐธรรมนูญของประเทศ และในวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๗๓ รัฐบาลของรัฐบาวาเรียก็เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญของสหพันธ์ซึ่งตั้งอยู่ ณ เมืองคาร์ลสรูห์พิจารณา ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้คำพิพากษายืดยาวเมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๗๓ ว่าสนธิสัญญาที่ทำขึ้นระหว่างรัฐเยอรมันทั้งสองนั้น มิได้ขัดกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ^(๑๐)

(๑๐) เรื่องที่เป็นประโยชน์มากเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญในเยอรมันนี้ ให้ดู

๑. Les Institutions de la République Fédérale d'Allemagne. Droit constitutionnel et Institutions politiques. N° 11, Mai 1971, (La Documentation Française)
๒. Problèmes Politiques et sociaux. N° 196, 12 Octobre 1973 (La Documentation Française)
๓. Pierre Koenig — Le traité fondamental entre les deux Républiques allemandes et son interprétation par le Tribunal constitutionnel fédéral ใน Annuaire français de Droit international 1973 หน้า 147—170

๓. ในตุรกี

ก่อนที่จะกล่าวถึง “ศาลรัฐธรรมนูญ” ในประเทศตุรกี เห็นสมควรที่จะกล่าวถึงรัฐธรรมนูญของตุรกีด้วยพอเป็นสังเขปเพื่อความเข้าใจอันดี^(๑๑)

รัฐธรรมนูญฉบับแรกของรัฐตุรกีใหม่ คือ กฎหมายรัฐธรรมนูญหมายเลข ๔๕ ลงวันที่ ๒๐ มกราคม ค.ศ. ๑๙๒๑ ซึ่งมีมหาสมัชชาแห่งชาติของตุรกีที่ได้ประชุมกันเมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน ค.ศ. ๑๙๒๐ ได้ลงมติเห็นชอบด้วย ตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มอบอำนาจบริหารและอำนาจนิติบัญญัติไว้ให้แก่มหาสมัชชาแห่งชาติ ซึ่งถือว่าเป็นผู้แทนที่แท้จริงของชาติ โดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น รัฐบาลนั้นเรียกว่า “รัฐบาลของมหาสมัชชาแห่งชาติของตุรกี” (Gouvernement de la Grande Assemblée Nationale de Turquie)

เมื่อสงครามกับชาติได้สิ้นสุดลงแล้ว ระบอบการปกครองใหม่ได้ถูกกำหนดขึ้นโดยมุสตาฟา เคมาล อาตาตุร์ก และมีการประกาศประเทศตุรกีเป็นสาธารณรัฐเมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๒๓ ต่อมาอีก ๖ เดือน ได้มีการประกาศรัฐธรรมนูญใหม่ ซึ่งมี ๑๐๕ มาตรา กับใช้เฉพาะกาลอีกหนึ่งมาตรา มหาสมัชชาแห่งชาติได้ลงมติให้ใช้รัฐธรรมนูญใหม่เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ค.ศ. ๑๙๒๔

ต่อมาเมื่อมีการปฏิวัติขึ้นในวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๖๐ “สภาร่างรัฐธรรมนูญ” ซึ่งเกิดขึ้นโดยกฎหมายหมายเลข ๑๕๗ ได้ยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และได้รับการลงมติเห็นชอบด้วยเมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๖๑ แต่จะต้องนำเสนอให้ประชาชนลงประชามติว่าจะรับหรือไม่รับเสียก่อน (เรเฟเรนด์อม) ร่างรัฐธรรมนูญนี้ได้รับคะแนน

(๑๑) คู่มือบทรัฐธรรมนูญตุรกี แปลเป็นภาษาฝรั่งเศส พิมพ์ขึ้นโดยกรมการหนังสือพิมพ์และสารนิเทศ ของสาธารณรัฐตุรกี มีคำชี้แจงความเป็นมาของรัฐธรรมนูญตุรกีอยู่ในตอนขึ้นต้นของคำแปลนี้ (กรุงเทพฯ ค.ศ. ๑๙๗๕)

ใน Les Institutions de la Turquie. Notes et Etudes Documentaires N° 3.074 (La Documentation française) ก็มีการกล่าวถึงการปกครองของตุรกีไว้ แต่บางส่วนก็เก่าไปแล้ว เพราะพิมพ์ออกมาแต่ปี ค.ศ. ๑๙๖๔

LIIRT

๔๘

ประชามติเห็นด้วย ๖.๓๔๘.๑๙๑ ต่อ ๓.๙๓๔.๓๗๐ เมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๖๑ ได้
รับการประกาศใช้ในหนังสือข่าวทางราชการ เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ปีเดียวกัน ดังนี้
รัฐธรรมนูญเก่าปี ค.ศ. ๑๙๒๕ ซึ่งใช้มาถึง ๓๖ ปีก็ได้ถูกยกเลิกไป

รัฐธรรมนูญเก่า (ค.ศ. ๑๙๒๑ และ ค.ศ. ๑๙๒๕) มีรูปการปกครองเป็นแบบ
สภาอย่างบริบูรณ์ (Gouvernement de l'Assemblée) และมีสภาแต่สภาเดียว แต่รัฐ-
ธรรมนูญปี ค.ศ. ๑๙๖๑ มีสองสภาเรียกรวมกันว่ามหาสมัชชาแห่งชาติ และมีรูปการปกครอง
เป็นแบบโดยรัฐสภา (Gouvernement parlementaire) สิ่งที่น่าสังเกต และมีขึ้นใหม่ตาม
รัฐคือ "ศาลรัฐธรรมนูญ"

รัฐธรรมนูญฉบับนี้มี ๑๕๗ มาตรา และอีก ๒๒ มาตราเป็นบทบัญญัติใช้ชั่วคราว
บทบัญญัติที่ว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญมีอยู่ในมาตรา ๓ (ง) และมีอยู่ด้วยกัน ๘ มาตรา (คือ
มาตรา ๑๔๕-๑๕๒) มาตรา ๑๔๕, ๑๔๗, ๑๔๙, ๑๕๑ และ ๑๕๒ ได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติม
ภายหลังโดยกฎหมายหมายเลข ๑๔๘๘ ลงวันที่ ๒๒ กันยายน ค.ศ. ๑๙๗๑ ส่วนมาตรา ๑๔๘
ได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎหมาย ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๗๓

อย่างไรก็ตาม ฟังสังเกตด้วยว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญตุรกีที่เกี่ยวข้องด้วย "ศาล
รัฐธรรมนูญ" นั้น มิได้มีอยู่ในหมวด ๓ (ง) โดยเฉพาะ ๘ มาตราดังกล่าวเท่านั้น ใน
รัฐธรรมนูญตุรกีมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ "ศาลรัฐธรรมนูญ" โดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมอีก คือ
ในมาตรา ๘ วรรคแรกมีว่า "บทกฎหมายต่างๆ จะขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญมิได้" ในมาตรา ๕๗
วรรคสองและวรรคสามมีว่า "กฎหมายจะบัญญัติตามหลักการประชาธิปไตย ถึงการปฏิบัติ
และการดำเนินงานภายในของบรรดาพรรคการเมือง ถึงกรณีและวิธีการที่พรรคการเมืองจะ
ต้องรายงานแจ้งต่อศาลรัฐธรรมนูญซึ่งจะเป็นผู้ควบคุมทางการเงินของพรรคการเมืองด้วย การ
ฟ้องร้องเกี่ยวกับการให้ยุบเลิกพรรคการเมืองจะทำได้ แต่เฉพาะต่อศาลรัฐธรรมนูญ และ
คำวินิจฉัยให้ยุบเลิกจะมีได้ก็แต่โดยศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น" อนึ่งตามมาตรา ๖๔ ของรัฐ-
ธรรมนูญฉบับนี้นั้นได้เคยมีกฎหมายรัฐธรรมนูญหมายเลข ๑๑๘๘๘ ลงวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน

LIART

ค.ศ. ๑๙๖๙ ออกมาให้ตัดคำว่า “แม้จะได้รับนิรโทษกรรมแล้ว” ในวรรคสองตอนสุดท้าย ออก คือมาตรา ๖๘ วรรคสองห้ามมิให้ผู้ที่ขาดคุณสมบัติ และมีความผิดต่าง ๆ แม้จะได้รับนิรโทษกรรมในความผิดนั้นแล้วสมัครรับเลือกเป็นผู้แทนราษฎรได้ และกฎหมายหมายเลข ๑๑๘๘๘ ดังกล่าวได้ออกมาตัดคำนี้ออกเสีย แต่ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่ากฎหมายนี้เป็นโมฆะเมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๗๐ ตามมาตรา ๘๑ ของรัฐธรรมนูญตรกัมีว่า สมาชิกรัฐสภาที่ถูกเพิกถอนความคุ้มกันหรือสมาชิกภาพของเขาได้ถูกรัฐสภาวินิจฉัยว่าสิ้นสุดลงแล้ว ตัวสมาชิกรัฐสภาผู้นั้นเอง หรือสมาชิกแต่ละคนอาจจะร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญได้ภายใน ๑ สัปดาห์ให้สั่งว่า คำวินิจฉัยนั้นเป็นโมฆะได้เพราะขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือข้อบังคับของสภา ในการนี้ ศาลรัฐธรรมนูญจะสั่งภายใน ๑๕ วัน

นอกจากนี้ เท่าที่เกี่ยวกับหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ ยังมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญตรกัมาตรา ๖๕ ตอนท้ายของวรรคสุดท้ายว่า หนังสือสัญญาที่ทำกับนานาประเทศ ซึ่งได้รับการใช้อย่างถูกต้องแล้วจะมีค่าเท่ากับกฎหมาย ห้ามมิให้ร้องเรียนต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๑๔๙ และ ๑๕๑ ว่าหนังสือสัญญาเหล่านี้ขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญ

ส่วนประกอบและคุณสมบัติของสมาชิกหรือกรรมการในศาลรัฐธรรมนูญ

ตามมาตรา ๑๔๕ ศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย สมาชิกประจำ ๑๕ คน และสมาชิกสำรองอีก ๕ คน สมาชิกประจำ ๔ คน ได้รับเลือกมาจากที่ประชุมเต็มคณะของศาลฎีกา (Cour de Cassation) อีก ๓ คน โดยศาลปกครอง (Conseil d'Etat) ซึ่งจะเลือกจากประธานหรือสมาชิกในศาล หัวหน้าอัยการแห่งสาธารณรัฐ (Procureur Général de la République) และหัวหน้าข้าหลวงใหญ่ของรัฐบาล (Commissaire du Gouvernement en chef) ด้วยการลงคะแนนลับ ผู้ได้รับเลือกจะต้องได้คะแนนเกินกว่ากึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของศาลผู้มีหน้าที่เลือก สมาชิกของศาลอีกคนหนึ่งจะได้รับเลือกมาจากที่ประชุมใหญ่ของศาลบัญชี (Cour des Comptes) สภาล่างหรือสภาผู้แทนราษฎรจะเลือกสมาชิกศาลรัฐ-

๕๐

ธรรมนูญ ๓ คน ส่วนสภาสูงหรือสภาเซเนาต์จะเลือกอีก ๒ คน นอกจากนี้ยังมีสมาชิกของศาลรัฐธรรมนูญอีก ๒ คนที่ประธานาธิบดี แห่งสาธารณรัฐตุรกีเลือกแต่งตั้งขึ้น

ประธานาธิบดีจะเลือกสมาชิกของศาลรัฐธรรมนูญคนหนึ่งจากจำนวน ๓ คนที่ศาลสูงสุดทางการทหารจะเสนอขึ้น ด้วยวิธีลงคะแนนลับ และจะต้องได้คะแนนมากกว่ากึ่งของจำนวนสมาชิกของศาลนั้น

การเลือกตั้งที่สภาทั้งสองกระทำนั้น จะเป็นการเลือกจากบุคคลที่มีใช้เป็นสมาชิกของรัฐสภา การลงคะแนนจะต้องทำเป็นลับ และจะต้องได้เกินกว่ากึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

ศาลรัฐธรรมนูญจะเลือกสมาชิกของตนคนหนึ่งเป็นประธาน และอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน อยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี แต่อาจจะได้รับเลือกซ้ำอีก

ผู้จะได้รับเลือกเป็นสมาชิกประจำหรือสมาชิกสำรองของศาลรัฐธรรมนูญจะต้องมีอายุ ๔๐ ปีแล้ว และต้องเคยดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว หรือมีจะนั้นก็เคยเป็นทนายความมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๑๕ ปี หรือเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมาแล้วอย่างน้อย ๕ ปี ในทางวิชากฎหมาย เศรษฐศาสตร์ หรือรัฐศาสตร์

ศาลฎีกาเป็นผู้เลือกสมาชิกสำรอง ๒ คน ศาลปกครองและสภาทั้งสองของรัฐสภา จะเลือกสมาชิกสำรองอีกแห่งละ ๑ คนเข้าในศาลรัฐธรรมนูญ

สมาชิกของศาลรัฐธรรมนูญจะมีตำแหน่งหน้าที่อื่นทั้งทางราชการ หรือทางส่วนตัวอีกไม่ได้

ตามมาตรา ๑๔๖ มีว่า การขาดคุณสมบัติที่จะทำให้ต้องออกจากตำแหน่งโดยอัตโนมัติในกรณีที่ถูกลงโทษเนื่องจากกระทำความผิด ทำให้ต้องถูกลบชื่อออกจากการเป็นตุลาการ และด้วยการลงคะแนนที่เป็นเสียงข้างมากเกินกว่ากึ่งของสมาชิกแห่งศาลรัฐธรรมนูญในกรณีที่น่าปรากฏว่าไม่สามารถจะปฏิบัติหน้าที่ทางร่างกายได้

LI RT

อำนาจและหน้าที่

ตามมาตรา ๑๔๗ ศาลรัฐธรรมนูญ มีอำนาจหน้าที่ควบคุมให้บทกฎหมายและข้อบังคับของมหาสมัชชาแห่งชาติไม่ขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ส่วนการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้น ก็จะต้องควบคุมให้เป็นไปตามรูปแบบและเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้

ในฐานะที่เป็นศาลสูง (Haute Cour) ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่พิจารณาพิพากษา ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐ สมาชิกในคณะรัฐมนตรี ประธานและสมาชิกของศาลฎีกา ของศาลปกครอง ของศาลสูงสุดทางการทหาร ของสภาสูงสุดทางตุลาการ และของศาลการบัญชี หัวหน้าอัยการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐ หัวหน้าข้าหลวงใหญ่ของรัฐบาล หัวหน้าอัยการศาลสูงสุดทางการทหาร ตลอดจนบรรดาสมาชิกของศาลรัฐธรรมนูญด้วยกัน สำหรับความผิดเกี่ยวแก่การปฏิบัติหน้าที่ของเขาเหล่านั้น และยังมีหน้าที่ปฏิบัติอย่างอื่นอีกตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้

หัวหน้าอัยการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐจะกระทำหน้าที่เป็นอัยการในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญจะปฏิบัติงานในฐานะเป็นศาลสูง

วิธีพิจารณาและการดำเนินงาน

มาตรา ๑๔๘ ของรัฐธรรมนูญบัญญัติว่า จะมีระเบียบวิธีพิจารณาและการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญไว้เป็นกฎหมาย ส่วนการแบ่งงานระหว่างสมาชิกของศาล ศาลจะกำหนดขึ้นเป็นข้อบังคับภายในเอง

ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาตามแฟ้มเรื่องราวที่มีเป็นลายลักษณ์อักษร นอกจากกรณีที่ศาลนั่งพิจารณาคดีเป็นศาลสูง และที่เกี่ยวกับการยุบเลิกพรรคการเมือง แต่ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร ก็อาจจะเรียกผู้ที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงอธิบายทางวาจาได้

การสั่งให้เป็นโมฆะหรือใช้บังคับมิได้

ตามมาตรา ๑๔๙ ประธานาธิบดีและกลุ่มพรรคการเมืองในสภาทั้งสอง พรรคการเมืองที่มีกลุ่มการเมืองในมหาสมัชชาแห่งชาติของตุรกี และพรรคการเมืองที่สมาชิกได้รับ

๕๒

คะแนนเลือกตั้งที่ถูกต้องอย่างน้อย ๑๐ ใน ๑๐๐ ของการลงคะแนนเลือกตั้งทั่วไปครั้งสุดท้าย สมาชิกในสภานิติบัญญัติสภาใดสภาหนึ่งอย่างน้อย ๑ ใน ๖ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดในสภานั้น ๆ และภายในขอบเขตของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคงอยู่ และภาระกิจตามหน้าที่ของตน สภาสูงสุดทางตุลาการ ศาลฎีกา ศาลปกครอง ศาลสูงสุดทางการทหาร และมหาวิทยาลัย อาจจะฟ้องร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้สั่งว่าบทกฎหมายใดหรือข้อบังคับของมหาสมัชชาแห่งชาติ หรือบทบัญญัติบางส่วนของกฎหมายนั้น หรือของข้อบังคับนั้นเป็นการขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญเป็นโมฆะหรือใช้บังคับมิได้ก็ได้ ระยะเวลาที่จะฟ้องร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้สั่งเป็นโมฆะได้นั้น จะต้องกระทำภายใน ๙๐ วัน ภายหลังจากวันประกาศใช้กฎหมายหรือข้อบังคับนั้นในหนังสือข่าวทางราชการแล้ว

การร้องเรียนเรื่องการขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญยังศาลอื่น ๆ

ในรัฐธรรมนูญตุรกี มาตรา ๑๕๑ มีว่า ถ้าศาลยุติธรรมใดในขณะพิจารณาคดี เห็นว่า บทบัญญัติของกฎหมายที่จะใช้บังคับนั้นขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือเชื่อว่าคำร้องเรียนในเรื่องที่ขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญโดยคู่กรณีฝ่ายหนึ่งนั้น ฟังเชื่อถือได้ ก็จะหยุดยั้งการพิจารณาคดีนั้นไว้จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะได้วินิจฉัยในเรื่องนี้แล้ว

ถ้าหากศาลยุติธรรมเห็นว่าคำร้องเรียนที่ว่าขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้นไม่เป็นสิ่งที่ฟังเชื่อถือได้ การร้องเรียนนี้พร้อมทั้งการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องจะได้รับการพิพากษาจากศาลฎีกา

ศาลรัฐธรรมนูญจะให้คำวินิจฉัยตัดสินและประกาศให้ทราบภายใน ๖ เดือน ภายหลังจากวันที่ได้รับเรื่องไว้พิจารณา ถ้าไม่มีคำวินิจฉัยใด ๆ ในระยะเวลานี้แล้ว ศาลยุติธรรมก็จะพิจารณาพิพากษาคำร้องเรียนเรื่องที่ว่าขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้นไปตามความเชื่อมั่นของตน แต่ถ้าหากว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญได้มาถึงก่อนที่จะมีคำพิพากษาเรื่องนี้เด็ดขาดไป ศาลยุติธรรมก็ต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยหรือคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญ

ตามมาตรา ๑๕๒ ของรัฐธรรมนูญตุรกีมีว่า คำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยของศาล

LIART

รัฐธรรมนูญเป็นอันสิ้นสุดอย่างเด็ดขาด และจะไม่ประกาศโฆษณาให้ทราบจนกว่าจะได้มีคำอธิบายชี้แจงแสดงเหตุผลต่าง ๆ แล้ว

กฎหมายหรือข้อบังคับหรือบทบัญญัติบางส่วนแห่งกฎหมาย หรือข้อบังคับ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้สั่งให้เป็นโมฆะใช้บังคับมิได้ เพราะมีลักษณะเป็นการขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น จะมีผลเป็นการไม่ใช้บังคับต่อไปทันทีในวันที่ได้มีการประกาศโฆษณาคำพิพากษาในหนังสือข่าวทางราชการแล้ว ในกรณีที่จำเป็น ศาลรัฐธรรมนูญอาจจะกำหนดวันเริ่มมีผลของการสั่งมิให้ใช้บังคับก็ได้ แต่วันนี้จะเกินเวลา ๑ ปีนับแต่วันที่คำพิพากษาได้รับการประกาศโฆษณาในหนังสือข่าวราชการแล้วไปไม่ได้

คำพิพากษาที่มิให้ใช้บังคับมิได้ จะไม่มีผลย้อนหลัง

ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งได้เช่นเดียวกับว่า คำพิพากษาที่ศาลได้ให้ในเรื่องการร้องเรียนเกี่ยวกับการขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญที่มาจากศาลยุติธรรมอื่นนั้น ให้ถูกขีดชั้นจำกัดใช้โดยเฉพาะ แต่ในกรณีที่เกิดเป็นปัญหาขึ้นนั้น และจะต้องปฏิบัติตามก็แต่เฉพาะคู่กรณี

คำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญจะได้รับการประกาศโฆษณาทันทีในหนังสือข่าวทางราชการ และองค์การทางนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ ของรัฐ เจ้าหน้าที่ผู้ทรงอำนาจทางฝ่ายปกครอง ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลหรือนุคคลธรรมดาจะต้องปฏิบัติตาม

๕. ในฝรั่งเศส

ในฝรั่งเศสนั้น ตั้งแต่สมัยสาธารณรัฐ ครั้งที่ ๔ มาแล้ว (ตามรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๖) ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการรัฐธรรมนูญหรือคณะตุลาการรัฐธรรมนูญขึ้น ซึ่งหากพิจารณาโดยผิวเผินแล้ว ก็คล้ายกับว่าได้มีวิธีการควบคุมไม่ให้บทกฎหมายต่าง ๆ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ แต่ที่จริงเป็นของใหม่ และจะว่าแปลกก็ได้ เพราะแทนที่จะเป็นการควบคุมสั่งให้บทกฎหมายต่าง ๆ ที่รัฐสภาบัญญัติมาขัดต่อรัฐธรรมนูญเป็นโมฆะ หรือไม่ยอมรับใช้บังคับแก่คดีโดยองค์กรพิเศษใด ซึ่งอาจจะเป็ศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลยุติธรรมธรรมดาก็ได้ (เช่นในอเมริกา) แต่วิธีการของฝรั่งเศสในสมัยสาธารณรัฐครั้งที่ ๔ นี้กลับมอบการควบคุม (ซึ่งที่จริงก็ไม่ใช่ แต่หากเป็นการพิเคราะห์ถี่ถ้วนกว่า) ให้แก่องค์กรพิเศษ

๕๔

อันหนึ่งที่สืบเนื่องมาจากรัฐสภา และแทนที่จะสั่งให้บทกฎหมายที่ขัดกับรัฐธรรมนูญเป็นโมฆะ หรือใช้ไม่ได้ก็กลับเป็นการสั่งให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเองในกรณีที่รัฐธรรมนูญนั้นขัดแย้ง กับกฎหมายที่รัฐสภาออกมาใหม่ ทั้งนี้ มีผู้อธิบายว่าเนื่องจากเป็นประเพณีนิยมของฝรั่งเศสมา นานแล้ว ที่ไม่ยอมให้อำนาจอื่นอยู่เหนืออำนาจนิติบัญญัติหรือรัฐสภา ซึ่งเป็นผู้แทนอำนาจ อธิปไตยของราษฎรนั่นเอง

รัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. ๑๘๕๖ นี้ บัญญัติไว้ในมาตรา ๙๑ ว่า ให้มีคณะกรรมการ รัฐธรรมนูญ (Comité constitutionnel) ขึ้นคณะหนึ่ง มีประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐ เป็นประธาน คณะกรรมการประกอบด้วยประธานของสมัชชาแห่งชาติ หรือสภาล่าง (Assemblée nationale) ประธานของสภานหรือสภาแห่งสาธารณรัฐ (Conseil de la République) มีสมาชิกอีก ๗ คนซึ่งได้รับเลือกตั้งโดยสมัชชาแห่งชาติทุก ๆ สมัยประชุมประจำปี โดยให้กลุ่มพรรคการเมืองต่าง ๆ ในสภาได้เลือกผู้แทนส่งเข้ามาตามสัดส่วนสัดส่วนจากบุคคลภายนอก สภาและสมาชิกอีกสามคนเลือกตั้งมาทำนองเดียวกันโดยสภาแห่งสาธารณรัฐ คณะกรรมการ นี้มีหน้าที่พิจารณาว่าบทกฎหมายต่าง ๆ ที่สมัชชาแห่งชาติลงมติให้ออกใช้ได้แล้วนั้น จะทำให้ ต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหรือไม่

ส่วนในรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐครั้งที่ ๕ คือในทุกวันนี้ (รัฐธรรมนูญ ลง วันที่ ๔ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๕๘) กำหนดให้มีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญหรือคณะกรรมการรัฐ- ธรรมนูญ (Conseil constitutionnel) ประกอบด้วยสมาชิก ๙ คน อยู่ในตำแหน่งได้ ๙ ปี และจะรับแต่งตั้งใหม่อีกไม่ได้ มีการเปลี่ยนตุลาการนี้ ๑ ใน ๓ ทุก ๆ ๓ ปี ส่วนการแต่งตั้งนี้ ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐเป็นผู้แต่งตั้ง ๓ คน ประธานสภาล่าง (สมัชชาแห่งชาติ) แต่ง ตั้ง ๓ คน ประธานสภาน (เซเนต) แต่งตั้ง ๓ คน นอกจากนี้แล้วอดีตประธานาธิบดี แห่งสาธารณรัฐทุกคนก็เป็นสมาชิกคณะกรรมการรัฐธรรมนูญโดยสิทธิตลอดชีวิต ประธาน ของคณะกรรมการเป็นผู้ที่ประธานาธิบดีแต่งตั้งและมีเสียงชี้ขาดในกรณีที่มีความเห็นของคณะ- กรรมการแตกต่างกัน แต่เท่ากัน คณะกรรมการรัฐธรรมนูญนี้มีหน้าที่สำคัญหลายอย่างคือ เป็น ผู้ตรวจดูความสมบูรณ์ถูกต้องของการเลือกตั้งประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐ พิจารณาคำร้อง

LIERT

คัดค้านและประกาศผลของการเลือกตั้ง เป็นผู้พิจารณา และวินิจฉัยในกรณีที่มีคำร้องคัดค้าน การเลือกตั้งสมาชิกสภาล่างและสภานบน เป็นผู้ควบคุมดูแลความถูกต้องสมบูรณ์ของการลงคะแนนแสดงประชามติและประกาศผลของการนั้น บทกฎหมายประกอบ (Lois organiques) ก่อนที่จะประกาศใช้ และข้อบังคับการประชุมปรึกษาของสภาทั้งสอง ก่อนที่จะนำออกใช้จะต้องเสนอต่อคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะเป็นผู้พิจารณาว่าถูกต้องกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ ส่วนกฎหมายอื่น ๆ นั้นโดยความประสงค์อย่างเดียวกัน ประธานาธิบดีหรือนายกรัฐมนตรีหรือประธานแห่งสภานิติบัญญัติทั้งสองอาจจะส่งไปให้คณะกรรมการรัฐธรรมนูญพิจารณาเสียก่อนประกาศใช้ก็ได้ ทั้งนี้คณะกรรมการรัฐธรรมนูญจะต้องวินิจฉัยภายในเวลา ๑ เดือน แต่ถ้ารัฐบาลร้องขอเพราะเป็นการด่วนแล้ว ก็จะพิจารณาวินิจฉัยภายใน ๘ วัน การเสนอต่อคณะกรรมการรัฐธรรมนูญเช่นนี้ทำให้ระยะเวลาของการประกาศใช้สะดุดหยุดลง บทบัญญัติที่ถูกวินิจฉัยว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญจะนำออกประกาศและใช้ไม่ได้ คำวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญนี้จะอุทธรณ์อีกไม่ได้ เจ้าหน้าที่แห่งอำนาจสูงสุดทั้งหลายรวมทั้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและฝ่ายตุลาการจักต้องเคารพปฏิบัติตาม

ตุลาการรัฐธรรมนูญนั้น นอกจากมีพันธกรณีทั่วไปที่จะต้องงดเว้นการกระทำที่อาจจะเป็นผลเสียต่อความเป็นอิสระและเกียรติศักดิ์แห่งภารกิจหน้าที่ของตนแล้ว ยังมีพันธกรณีที่จะต้องเคารพอย่างแจ่มชัดอีกหลายประการ เช่น ต้องห้ามมิให้รับปรึกษาหารือปัญหาใดๆ ที่เข้าอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ จะต้องไม่ยินยอมให้กล่าวอ้างชื่อของตนในฐานะเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญในเอกสารทุกชนิดที่อาจจะถูกนำไปโฆษณา และเกี่ยวกับการดำเนินงานทั้งในทางสาธารณะและทางส่วนตัว ซึ่งจะเป็นผลให้มีการใช้ชื่อเสียงตามฐานะนั้นเพื่อประโยชน์ส่วนตัวได้ และในที่สุดจะต้องไม่แสดงที่ท่าของตนอย่างเปิดเผยว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างไรในปัญหาที่อาจจะเข้ามาสู่การพิจารณาวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้

บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับคณะกรรมการหรือคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในฝรั่งเศสปัจจุบันนั้น มีกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๔ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๕๘ (มาตรา ๕๖-๖๓ ของลักษณะ ๗) และในกฎหมายประกอบเรียกว่า Ordonnance หมายเลข ๕๘-๑๐๖๗ ลงวันที่ ๗ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๕๘ ซึ่งได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมโดย Ordonnance

๕๖

หมายเลข ๕๙—๑๑๐๑ ลงวันที่ ๒๖ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๗๔ กฎหมายประกอบมีด้วยกัน ๖๑ มาตรา แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ ว่าด้วยองค์การของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ การปฏิบัติ และดำเนินงานของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และว่าด้วยบทบัญญัติเบ็ดเตล็ดและบทบัญญัติชั่วคราว

ประธานคณะกรรมการหรือตุลาการรัฐธรรมนูญนั้นเป็นผู้ที่ประธานาธิบดีแต่งตั้งขึ้นจากสมาชิกของคณะกรรมการ และจะตั้งใครก็ได้ทั้งจากสมาชิกที่ได้รับการแต่งตั้ง หรือจากสมาชิกโดยสิทธิ คืออดีตประธานาธิบดี สมาชิกทั้ง ๙ คนที่ได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดี ประธานสมัชชา และประธานสภาเซเนต ท่านละ ๓ คนนั้น คนที่หนึ่งจะอยู่ในตำแหน่งได้ ๓ ปี คนที่สองจะอยู่ในตำแหน่งได้ ๖ ปี ส่วนคนที่สามจะอยู่ในตำแหน่งได้ ๙ ปี ก่อนที่จะเข้ารับตำแหน่ง สมาชิกที่ได้รับการแต่งตั้งจะต้องปฏิญาณตนต่อประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐ และจะเป็นสมาชิกในคณะรัฐบาลหรือรัฐสภา หรือสภาเศรษฐกิจและสังคมไม่ได้ สมาชิกในคณะรัฐบาล สมาชิกรัฐสภา หรือสมาชิกของสภาเศรษฐกิจและสังคมหากได้รับแต่งตั้งเข้าในคณะตุลาการรัฐธรรมนูญแล้ว จะถูกถือว่าได้เลือกรับเอาตำแหน่งหลังนี้ หากไม่ได้แสดงเจตนาตรงกันข้ามให้ทราบภายในแปดวัน เมื่อมีการประกาศแต่งตั้งนั้น ส่วนสมาชิกคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่ในคณะรัฐบาล หรือได้รับเลือกตั้งเข้าในรัฐสภา หรือแต่งตั้งเข้าในสภาเศรษฐกิจและสังคม ก็จะต้องมีการแต่งตั้งตุลาการขึ้นแทนใหม่ จะรับแต่งตั้งเป็นข้าราชการ หรือมีตำแหน่งเกี่ยวกับกิจการสาธารณะไม่ได้ แต่ถ้าเป็นข้าราชการมาแต่เดิม ก็จะได้รับการเลื่อนตำแหน่งขึ้นไม่ได้เป็นอันขาดระหว่างที่เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญอยู่นั้น ประธานและตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้รับค่าทดแทน หรือเงินประจำตำแหน่ง (indemnité) สูงเท่ากับข้าราชการชั้นสูงสุดสองประเภทของรัฐซึ่งอยู่ในจำพวกนอกชั้น จ. (hors échelle E.) ค่าทดแทนนี้จะถูกลดลงเหลือครึ่งหนึ่งถ้าสมาชิกในคณะตุลาการรัฐธรรมนูญยังปฏิบัติงานที่ไม่ขัดกับตำแหน่งหน้าที่ของตนต่อไป

หน้าที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ควรกล่าวไว้ด้วยคือ หน้าที่ให้ความเห็นในกรณีที่ได้รับคำหาหรือจากประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐในกรณีที่จะมีการใช้

มาตรา ๑๖ (ซึ่งมีความมุ่งหมายคล้ายกับมาตรา ๑๗ ตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๗ ของเรา คือ
 ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรลงวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๒ มาตรา ๑๗ ของธรรมนูญ
 การปกครองราชอาณาจักรลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ (หรือรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๙)
 มาตรา ๒๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ลงวันที่ ๒๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ (หรือ
 รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๑๑) และมาตรา ๒๗ ของธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๒๐
 (หรือรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๑๒) แต่อำนาจของประธานาธิบดีฝรั่งเศสไม่เดินไปไกลและมีอิสระ
 มากเท่าของเรา) ในการที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้รับคำแจ้งหรือจากประธานาธิบดีแห่ง
 สาธารณรัฐเกี่ยวกับการใช้มาตรา ๑๖ นี้ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะต้องประชุมกันทันที
 การให้ความเห็นนี้จะต้องมีพร้อมกับเหตุผล และจะต้องประกาศให้ทราบด้วย

สมควรกล่าวไว้ด้วยว่ามาตรา ๑๖ ของรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสปัจจุบัน (๔ ตุลาคม
 ค.ศ. ๑๙๕๘) มีว่า “เมื่อสถาบันของสาธารณรัฐ เอกราชของชาติ ความมั่นคงเป็นปึกแผ่น
 ของดินแดนแห่งสาธารณรัฐ หรือการปฏิบัติให้สำเร็จตามพันธกรณีระหว่างประเทศของ
 สาธารณรัฐได้รับการคุกคามด้วยวิธีการอันรุนแรงและทันทีทันใด และการดำเนินงานอย่าง
 สม่าเสมอของอำนาจการปกครองตามรัฐธรรมนูญต้องสะดุดหยุดลงแล้ว ประธานาธิบดีแห่ง
 สาธารณรัฐจะใช้มาตรการตามความจำเป็นที่สถานการณ์บังคับ หลังจากที่ได้ปรึกษาหารือเป็น
 ทางราชการกับนายกรัฐมนตรี ประธานของสภาทั้งสอง และประธานของคณะตุลาการรัฐ
 ธรรมนูญแล้ว

ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐจะแจ้งให้ประชาชาติทราบโดยทางสาส์น

มาตรการเหล่านี้จะต้องเป็นไปโดยเจตนาที่จะรับประกันให้อำนาจการปกครองตาม
 รัฐธรรมนูญสามารถดำเนินการปฏิบัติหน้าที่ของตนได้ แม้ในรายละเอียดปลีกย่อย คณะ
 ตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้รับการปรึกษาหารือในเรื่องเหล่านี้

รัฐสภาจะมีสิทธิบริบูรณ์ที่จะมาประชุมกันได้เต็มที่

สมาชิกแห่งชาติจะถูกยุบมิได้ในระหว่างที่มีการใช้อำนาจอันเป็นการยกเว้นพิเศษ^{๕๖}

ในฝรั่งเศสนั้น มีผู้ตั้งปัญหาถามว่า คณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญเป็น “ศาล” (Jurisdiction) หรือไม่? เพราะมีบางท่านให้ความเห็นว่าไม่เป็นดังนี้ จึงสรุปแต่จะตีความหมายของคำว่า “ศาล” น้อย่างไร

ศาสตราจารย์ Marcel Waline อดีตตุลาการรัฐธรรมนูญและสมาชิก ราชบัณฑิตสถานของฝรั่งเศสได้เขียนข้อความบางประการเป็นคำนำไว้ในหนังสือชื่อ “คำวินิจฉัยที่สำคัญของคณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญ” ว่า

คณะกรรมการหรือคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมิใช่เป็นศาลหรือที่ถูกต้องยิ่งกว่ามิได้ มีอำนาจวินิจฉัยเป็นคำพิพากษาได้ ในเมื่อให้แต่ความเห็นตามที่ได้รับคำขอปรึกษามาเท่านั้น เช่น ในกรณีตามมาตรา ๔๖ ของกฎหมีกฎหมายเลข ๕๔—๑๐๖๗ ลงวันที่ ๗ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๕๔ ซึ่งเป็นกฎหมายประกอบในเรื่องคณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญ และตามมาตรา ๔๖ นี้ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้รับคำขอปรึกษาหารือจากรัฐบาลในการจัดระเบียบดำเนินการแสดงประชามติเท่านั้น เรื่องเช่นนี้เป็นเพียงคณะตุลาการให้ความเห็น แต่ไม่ใช่เป็นคำชี้ขาดที่จะต้องปฏิบัติตาม ความเห็นที่ให้ไปนั้น ก็มีได้รับการโฆษณา และจะมีอย่างไร ก็จะไม่ถูกเปิดเผย เพราะมิฉะนั้นแล้วจะเป็นการละเมิดคำมั่นสัญญาที่จะรักษาความลับของการอภิปรายและพิจารณาไว้ ยังมีกรณีอื่น ๆ ที่กล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญอีก คือกรณีที่คณะตุลาการฯ เป็นแต่เพียงให้คำปรึกษา ซึ่งเมื่อเป็นดังนี้ก็มีได้มีลักษณะเป็นเรื่องที่ได้รับคำชี้ขาดเป็นปทัสสถาน (autorité de chose jugée) เช่น ตามมาตรา ๑๖ ของรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสซึ่งกล่าวถึงกรณีที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้รับคำปรึกษาว่า ประมุขของประเทศสมควรจะใช้อำนาจพิเศษตามมาตรานี้หรือไม่ในพฤติการณ์เช่นนั้น หรือก่อนที่จะใช้แต่ละมาตรการใดในการใช้อำนาจพิเศษนี้กรณีทั้งสองที่กล่าวนี้มีลักษณะผิดกันมาก คือในกรณีแรกความเห็นของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ให้จะต้องถูกเปิดเผยให้ทราบกัน แต่กรณีอื่นเกี่ยวกับความเห็นที่ว่าควรจะใช้มาตรการใดในการใช้อำนาจพิเศษนี้ไม่จำเป็นที่จะต้องเปิดเผย (อำนาจนี้คล้ายกับอำนาจตามมาตรา ๒๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๒๐ ของเรา แต่ของเรานายกรัฐมนตรีทำได้ง่ายกว่าประธานาธิบดีของฝรั่งเศส) ความเห็นที่คณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญ

ได้ให้ตามมาตรา ๑๖ นี้ จึงได้รับการแข่งขันกลายเป็น การเปิดเผยโฆษณาให้ทราบกัน ซึ่งถ้าหากว่าเป็นความเห็นที่ขัดกับความประสงค์ของประธานาธิบดี ก็จะทำให้ประธานาธิบดี ตกอยู่ในฐานะกระอักกระอ่วนใจ แต่ความเห็นนี้ก็มีความเพียงในทางศีลธรรมหรือทางจิตใจเท่านั้น มิได้มีลักษณะเป็นคำชี้ขาดปทัสถาน ยังมีกรณีอื่นอีกที่คณะกรรมการเจ้าหน้าที่ (Bureau) ของสภาใดสภาหนึ่งแห่งรัฐสภา หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือตัวสมาชิกรัฐสภา ผู้นั้นเองที่อาศัยมาตรา ๒๐ ของกฤษฎีกาหมายเลข ๕๘—๕๙๘ ตามที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎหมาย ประกอบ ลงวันที่ ๒๙ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๖๑ ได้ร้องขอขึ้น ให้คณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาว่า สมาชิกสภาคนใดคนหนึ่งได้ปฏิบัติกร หรือมีตำแหน่งหน้าที่ที่ขัดกับ ลักษณะแห่งความเป็นผู้แทนของเขาหรือไม่? เรื่องนี้ ถ้าเป็นเพราะสมาชิกรัฐสภาผู้นั้นร้องขอ ขึ้นเอง ก็มีใช้เป็นเรื่องคดีพิพาทอันใด แต่ถ้าคณะกรรมการเจ้าหน้าที่ของรัฐสภาได้ร้องเรียน ขึ้น และคณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่าตำแหน่งหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาผู้นั้น ขัดกับตำแหน่งหน้าที่ซึ่งกำลังทำใหม่ คำร้องนั้นก็จะมีลักษณะเป็นคดีพิพาทกันขึ้น

ในทุกกรณี จะเป็นเพราะเรื่องพิพาทกันหรือไม่ก็ตาม (contentieux ou non) คำวินิจฉัยของคณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญจะมีลักษณะเป็นคำวินิจฉัยของศาล ถ้าหากว่า ได้ชี้ขาดในปัญหาข้อกฎหมาย และคำวินิจฉัยนั้นก็ใช้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ทรงอำนาจของรัฐ โดยไม่มียกเว้น ผลตามมาตรา ๒๐ นี้ก็คือ สมาชิกสภาคนใดที่ปฏิบัติหน้าที่อื่นซึ่งคณะกรรมการ ตุลาการรัฐธรรมนูญได้สั่งแล้วว่าขัดกับตำแหน่งหน้าที่ของเขา จะต้องจัดการทำอย่างหนึ่งอย่าง ใดให้ถูกต้องเสีย มิฉะนั้นแล้ว ตุลาการรัฐธรรมนูญอาจสั่งได้ว่าการขัดกันเช่นนี้จะถือได้ว่า บุคคลผู้นั้นได้ลาออกจากตำแหน่งไปเพราะเหตุนี้แล้ว

มีกรณีให้เห็นได้ว่าคณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยอย่างเป็นศาลตัดสินคดี เช่น คดีคัดค้านการเลือกตั้ง คือมีผู้เป็นโจทก์ฟ้องร้องว่าการเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยถูกต้องตาม กฎหมาย และมีผู้ตกเป็นจำเลย

การสร้างสถาบันใหม่ คือคณะกรรมการหรือตุลาการรัฐธรรมนูญขึ้นในฝรั่งเศสนั้น เป็นไปตามเจตนาของผู้ร่างและบัญญัติรัฐธรรมนูญที่จะจัดแบ่งแยกองค์กรรัฐธรรมนูญให้สมดุลย์

และให้มีกลไกที่เคารพรับรองส่วนศักดิ์ใหม่ ระหว่างรัฐสภากับรัฐบาล เพราะในฝรั่งเศสนั้น แต่เดิมวิวัฒนาการของรัฐสภากระโดดไปทางให้รัฐสภา (โดยเฉพาะสภาล่าง) อยู่เหนือฝ่ายบริหาร จึงเป็นธรรมดาที่การจะไปสู่ระเบียบแห่งการมีสัดส่วนสมดุลงันได้ จะต้องมีบทบัญญัติต่าง ๆ มากหลายให้เหมาะสม และตามเจตจำนงของผู้ร่างและบัญญัติรัฐธรรมนูญนั้นก็ต้องการมิให้รัฐสภาถลำคืนไปสู่การอยู่เหนือองค์กรอื่นอีก จนกระทั่งถึง ค.ศ. ๑๘๖๕ ซึ่งมีการเลือกตั้งประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐโดยการออกเสียงเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนนั้น สมัชชาแห่งชาติ (สภาล่าง) เท่านั้นที่เป็นผู้แทนเจตนาโดยตรงของราษฎร จึงจะต้องมีการป้องกันมิให้สมัชชาแห่งชาติล่วงล้ำเข้าไปในอำนาจของฝ่ายบริหาร นี่ก็เป็นการอธิบายได้ว่า ในระยะต้น ๆ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้เข้าเกี่ยวข้องกับแทรกแซงเนื่องจากคำร้องขอของนายกรัฐมนตรี แต่โดยแท้จริงแล้วการวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญก็เป็นแต่เพียงการรักษาส่วนสมดุลงันและรับประกันให้องค์กรต่าง ๆ มีความเคารพต่อบัญญัติในรัฐธรรมนูญใหม่ มิใช่เพื่อธำรงรักษาให้องค์กรหนึ่งมีอำนาจเหนือองค์กรอื่น ได้ค่อยปรากฏขึ้นทีละน้อยว่าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมิใช่เป็นองค์กรที่ขึ้นอยู่กับฝ่ายบริหาร แต่เป็นศาลที่รับใช้บทกฎหมายของประเทศชาติ และก็มีได้เป็นแต่เพียงองค์กรที่ปรึกษา ซึ่งคอยให้ความเห็น แต่เป็นศาลรัฐธรรมนูญซึ่งมีบทบาทให้คำวินิจฉัยเป็นคำสั่งที่จะต้องปฏิบัติตาม รัฐสภา หรือรัฐบาล หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือตุลาการแห่งศาลอื่นใดจะโต้แย้งไม่ได้

ตรงนี้ให้สังเกตด้วยว่าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสมีลักษณะพิเศษไม่เหมือนกับตุลาการรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ คือแตกต่างกับศาลสูงสุดหรือศาลรัฐธรรมนูญอื่น ศาลสูงสุดของอเมริกานั้นเป็นสิ่งที่อยู่บนยอดขององค์การตุลาการทางการยุติธรรม แต่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสมิใช่เป็นเช่นนั้น ถ้าจะให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสเป็นศาลสูงสุดแล้วก็ต้องให้คณะตุลาการนี้มีอำนาจเหมือนศาลฎีกาและศาลสูงสุดทางการปกครอง นอกจากอำนาจของตนเองแล้วอีกด้วย อนึ่ง การควบคุมมิให้บทกฎหมายอื่นขัดต่อรัฐธรรมนูญในสหรัฐอเมริกาเป็นวิธีที่เรียกว่าการควบคุมโดยวิธีต่อสู้ป้องกัน ซึ่งมีได้ใช้อยู่ในฝรั่งเศสเช่นเดียวกัน จะไปเปรียบเทียบกับศาลรัฐธรรมนูญในเยอรมันนี ตะวันตกหรือในอิตาลีก็ไม่ได้

เพราะในประเทศนั้น ๆ พลเมืองจะร้องต่อศาลได้ภายหลัง (a posteriori) คือให้มีเรื่องเสียก่อน แต่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสเป็นเรื่องควบคุมก่อนมีเรื่อง (a priori) คือเข้าเกี่ยวข้องกับก่อนที่กฎหมายฉบับหนึ่งจะมีผล

ควรรทราบด้วยว่าตั้งแต่มีการปฏิวัติใหญ่ในปี ค.ศ. ๑๗๘๙ ซึ่งเลื่องลือไปทั่วโลก เป็นต้นมา ธรรมเนียมประเพณีของฝรั่งเศสถือว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของชาติหรือของราษฎรที่ได้มอบแก่ผู้แทนอีกต่อหนึ่ง กฎหมายจึงถูกถือว่าเป็นการแสดงเจตจำนงของคนทั่วไป ซึ่งทำให้มีการสรุปได้ว่า ไม่มีอำนาจใด ไม่มีศาลใด จะขัดขวางได้แย้งรัฐสภาได้ ในสมัยสาธารณรัฐครั้งที่ ๓ กิติ ครั้งที่ ๔ กิติ จึงไม่มีการยินยอมร่วมกันว่า ขอบเขตหรือ domaine ของกฎหมายจะต้องอยู่ในวงจำกัด และจะมีการควบคุมมิให้บทบัญญัติของกฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญมิได้ ในฝรั่งเศสแต่ก่อนนั้นรัฐสภาจึงเป็นผู้ตรวจ และรับรองหรือไม่รับรองความถูกต้องแห่งการได้รับเลือกตั้งของสมาชิกเอง ศาลยุติธรรมหรือองค์กรอื่นใดนอกเหนือรัฐสภาจะทำได้ แต่ในทุกวันนี้ รัฐธรรมนูญฝรั่งเศสมีมาตรา ๓๔ ที่กำหนดไว้อย่างละเอียดว่า กฎหมาย (loi) นั้น รัฐสภาจะเป็นผู้ลงมติและจะมีบทบัญญัติทำได้เพียงไรในเรื่องอะไรบ้าง คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ จึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยเจตนาที่จะทำให้ระส่ำระสายลง ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่เคยมีมาทางรัฐสภา มิแชล เดอเบร์ อดีตนายกรัฐมนตรีฝรั่งเศสจึงกล่าวว่า การมีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญขึ้นก็เพื่อทำให้กฎหมาย คือความตกลงใจของรัฐสภา ต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติสูงสุดที่กำหนดขึ้นโดยรัฐธรรมนูญ

ในระยะหลังนี้ บทบาทและอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญยังได้ปรากฏมากขึ้นทุกวันในเรื่องการที่จะให้ความตกลง หรือหนังสือสัญญาระหว่างประเทศได้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เราจะต้องดูลักษณะ ๖ ของรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสปัจจุบันซึ่งมีบทบัญญัติถึง ๔ มาตรา คือแต่มาตรา ๕๒ ถึง ๕๕ กล่าวถึงสนธิสัญญาและความตกลงระหว่างประเทศ เพราะตามมาตรา ๕๕ มีว่าสนธิสัญญาและการตกลงระหว่างประเทศ ซึ่งได้รับการสัตยาบันหรือการเห็นชอบโดยถูกต้องและเมื่อได้ประกาศโฆษณาแล้ว ก็จะมีค่าอยู่เหนือกฎหมายภายในประเทศ แต่ทั้งนี้ก็มีเงื่อนไขว่าภาคอีกฝ่ายหนึ่งก็ต้องปฏิบัติเช่นเดียวกัน และตามมาตรา ๕๔ ยังมีว่าหากประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี หรือประธานสภานิติบัญญัติ

๖๒

สภาใดสภาหนึ่งได้เสนอขึ้นแล้ว ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกาศแสดงถึงความตกลงระหว่างประเทศใดมีข้อความที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ การที่จะให้สัตยาบันหรือให้ความเห็นชอบ จะกระทำได้อีกต่อเมื่อได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเสียก่อน อันที่จริงในเรื่องนี้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะควบคุมได้ก็แต่เพียงก่อนที่ความตกลงระหว่างประเทศนั้นยังมีผลใช้ ยังเป็นร่างอยู่ คือเป็นวิธีการควบคุมค่อนข้างพิเศษสักหน่อย คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะควบคุมได้เพียงในร่างกฎหมายที่อนุมัติให้ฝ่ายบริหารให้สัตยาบัน หรือให้ความเห็นชอบในความตกลงระหว่างประเทศเท่านั้น ถ้าบทบัญญัติในความตกลงระหว่างประเทศ ขัดกับรัฐธรรมนูญ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญก็จะไม่ให้ความเห็นชอบในร่างกฎหมายดังกล่าวนั้น ฝ่ายบริหารก็จะทำมิได้ เว้นแต่จะแก้รัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสเองเสียก่อน

บทบาทในเรื่องนี้ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสเริ่มมีมากขึ้นทุกทีโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อความเป็นไปของโลกปัจจุบันทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องเกี่ยวข้องกัน ต้องทำความตกลงระหว่างกัน และกับองค์การระหว่างประเทศทั้งในระดับสากล และมีใช้ แต่จะนำมากล่าวในที่นี้ ก็จะมากมายไป จึงขอยุติเพียงเท่านี้^(๑๒)

(12) โปรดดู

1. L. Favoreu และ L. Philip — Les Grands décisions du Conseil constitutionnel. Sirey, 1975. โดยเฉพาะคำนำหน้า ๕-๑๔
2. ของผู้แต่งทั้งสองเช่นเดียวกัน Le Conseil constitutionnel. Presses Universitaires de France 1978. โดยเฉพาะหน้า ๕-๒๕ และ ๙๐-๙๕
3. Claude Franck — Le Conseil constitutionnel et les règles du Droit international. ใน Revue Générale de Droit international public. 1975. N° 4 หน้า ๑๐๗๐-๑๐๘๐
4. Claude Blumann — L' Article 54 de la Constitution et le contrôle de la constitutionnalité des traités en France. ใน Revue Générale de Droit international public. 1978. N° 2 หน้า ๕๓๗-๖๑๘

LIART

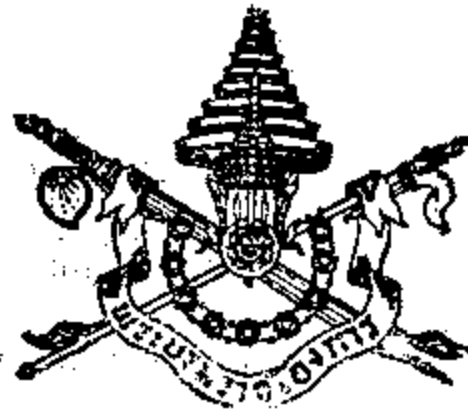
ไบแก้มคำผิด

หน้า	บรรทัด	คำผิด	แก้เป็น
๖	๒๐	Travité	Traité
๑๖	๒๒	ข้อสงสัยไว้ใน <u>ให้</u> เบื้องหลัง	ข้อสงสัยไว้ใน <u>ให้</u> เบื้องหลัง
๒๔	๙	Haute Cour <u>constitutionnel</u>	Haute Cour <u>constitutionnelle</u>

ภาคพระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติ

ระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ

พ.ศ. ๒๕๒๑

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๑

เป็นปีที่ ๓๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและ
ยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๒๑”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๐๓
- (๒) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๕

LI RT

- (๓) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๗
- (๔) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐
- (๕) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๖๐ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕
- (๖) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๑๗
- (๗) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๑๙

บรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่น ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

ลักษณะ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“ข้าราชการฝ่ายอัยการ” หมายความว่า ข้าราชการซึ่งรับราชการในกรมอัยการ โดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณหมวดเงินเดือนในกรมอัยการ

“รองอธิบดี” หมายความว่า รองอธิบดีกรมอัยการ

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมอัยการ

“ก.อ.” หมายความว่า คณะกรรมการอัยการ

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ข้าราชการฝ่ายอัยการได้แก่

(๑) ข้าราชการอัยการ คือข้าราชการผู้มีอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินคดีตามกฎหมายซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการ

(๒) ข้าราชการธุรการ คือ ข้าราชการผู้มีหน้าที่ในทางธุรการ

มาตรา ๖ อัตราเงินเดือนข้าราชการอัยการให้เป็นไปตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ โดยให้แบ่งเป็น ๑ ชั้น แต่ละชั้นมีจำนวนชั้นดังนี้

ชั้น ๑ มี	๔ ชั้น
ชั้น ๒ มี	๑๒ ชั้น
ชั้น ๓ มี	๙ ชั้น
ชั้น ๔ มี	๙ ชั้น
ชั้น ๕ มี	๗ ชั้น
ชั้น ๖ มี	๕ ชั้น

ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้ใช้ชั้นเงินเดือนของข้าราชการอัยการ ตามอัตรา ก. และเมื่อปรากฏว่าเงินเดือนหรือค่าจ้างทั่วไปในประเทศเพิ่มขึ้น หรือค่าครองชีพสูงขึ้น หรืออัตราเงินเดือนที่ใช้อยู่ไม่เหมาะสม ก็ให้มีการปรับชั้นเงินเดือนเป็นอัตรา ข. อัตรา ค. อัตรา ง. อัตรา จ. หรืออัตรา ฉ. ตามความเหมาะสม โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา การปรับชั้นเงินเดือนดังกล่าวให้มีผลเป็นการปรับชั้นเงินเดือนข้าราชการอัยการที่ได้รับอยู่ตามไปด้วย

อัตราเงินเดือนข้าราชการอัยการให้เป็นไปตามบัญชีซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนเช่นเดียวกับข้าราชการพลเรือนสามัญ

มาตรา ๗ เพื่อประโยชน์ในการออมทรัพย์ของข้าราชการอัยการคณะรัฐมนตรีจะวางระเบียบและวิธีการให้กระทรวงการคลังหักเงินเดือนของข้าราชการอัยการไว้เป็นเงินสะสมก็ได้ โดยคิดดอกเบี้ยจากเงินสะสมนั้นให้อัตราไม่ต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประเภทประจำของธนาคารพาณิชย์

เงินสะสมและดอกเบี้ยนี้ให้จ่ายคืนหรือให้กู้ยืมเพื่อดำเนินการตามโครงการสวัสดิการสำหรับข้าราชการอัยการตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนด

มาตรา ๘ ข้าราชการอัยการ อาจได้รับเงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวตามภาวะเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

๖๘

มาตรา ๙ ในกรณีที่มีเหตุที่จะต้องจัดให้มีหรือปรับปรุงเงินเพิ่มค่าครองชีพตาม
มาตรา ๘ หรือปรับขึ้นเงินเดือนตามมาตรา ๖ วรรคสองให้รัฐมนตรีรายงานไปยังคณะรัฐ-
มนตรีดำเนินการต่อไป

มาตรา ๑๐ ข้าราชการที่ไม่ใช่ข้าราชการการเมือง ข้าราชการวิสามัญ หรือ
ข้าราชการซึ่งอยู่ในระหว่างทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ หรือพนักงานเทศบาลที่ไม่ใช่พนักงาน
เทศบาลวิสามัญ ซึ่งสอบคัดเลือกหรือทดสอบความรู้เพื่อบรรจุและแต่งตั้งเป็นข้าราชการอัยการ
ในตำแหน่งอัยการผู้ช่วยได้ตามพระราชบัญญัตินี้ หากประสงค์จะโอนมาบรรจุเป็นข้าราชการ
อัยการในตำแหน่งอัยการผู้ช่วยเพื่อนับเวลาราชการ หรือเวลาทำงานของตนในขณะที่เป็น
ข้าราชการหรือพนักงานเทศบาลเป็นเวลาราชการของข้าราชการอัยการตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย
ก็ให้กระทำได้โดยกรมอัยการทำความตกลงกับเจ้าสังกัด

มาตรา ๑๑ บำเหน็จบำนาญของข้าราชการอัยการ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วย
การนั้น

ข้าราชการอัยการผู้ใดถึงแก่ความตายเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ราชการ คณะ-
รัฐมนตรีจะพิจารณาเลื่อนขึ้นเงินเดือนให้ผู้นั้นเป็นกรณีพิเศษเพื่อประโยชน์ในการคำนวณบำ-
เหน็จบำนาญก็ได้

มาตรา ๑๒ เครื่องแบบของข้าราชการอัยการและระเบียบการแต่งให้เป็นไปตาม
ที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๑๓ วันเวลาทำงาน วันหยุดราชการตามประเพณี วันหยุดประจำปี และ
การลาหยุดราชการของข้าราชการอัยการ ให้เป็นไปตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๑๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้
และให้มีอำนาจกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการ และออกกฎ
กระทรวงเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

LI RT

ลักษณะ ๒

คณะกรรมการอัยการ

มาตรา ๑๕ ให้มีคณะกรรมการอัยการคณะหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า ก.อ. ประกอบด้วย

- (๑) รัฐมนตรีเป็นประธาน
- (๒) อธิบดีเป็นรองประธาน
- (๓) รองอธิบดี อัยการพิเศษฝ่ายปรึกษา อัยการพิเศษฝ่ายคดีและอัยการพิเศษฝ่ายวิชาการ เป็นกรรมการอัยการโดยตำแหน่ง และ
- (๔) กรรมการอัยการผู้ทรงคุณวุฒิหกคน ซึ่งข้าราชการอัยการที่ได้รับเงินเดือนตั้งแต่ ชั้น ๒ ขึ้นไป เป็นผู้เลือกจาก
 - (ก) ข้าราชการอัยการซึ่งได้รับเงินเดือนตั้งแต่ชั้น ๔ ขึ้นไป และมีได้เป็นกรรมการอัยการโดยตำแหน่งอยู่แล้ว สามคน

(ข) ผู้รับบำนาญตามกฎหมายว่าด้วยบำนาญข้าราชการ ซึ่งเคยรับราชการเป็นข้าราชการอัยการมาแล้ว จะต้องไม่เป็นข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาซึ่งมาจากการเลือกตั้ง กรรมการพรรคการเมือง เจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง หรือทนายความสามคน ให้ ก.อ. แต่งตั้งข้าราชการฝ่ายอัยการคนหนึ่งเป็นเลขานุการ ก.อ.

มาตรา ๑๖ เมื่อจะมีการเลือกกรรมการอัยการผู้ทรงคุณวุฒิ ให้รัฐมนตรีเป็นผู้สั่งวิธีการเลือกกรรมการอัยการผู้ทรงคุณวุฒิ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ให้รัฐมนตรีประกาศชื่อผู้รับเลือกในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๗ กรรมการอัยการผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งได้คราวละสองปี และอาจได้รับเลือกใหม่

ถ้าตำแหน่งว่างลงก่อนถึงกำหนดวาระ ให้รัฐมนตรีสั่งให้ดำเนินการเลือกซ่อม เว้นแต่วาระการอยู่ในตำแหน่งของกรรมการอัยการผู้ทรงคุณวุฒิจะเหลือไม่ถึงเก้าสิบวัน รัฐมนตรีจะไม่สั่งให้ดำเนินการเลือกซ่อมก็ได้

๗๐

กรรมการอัยการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเลือกช่อมอยู่ในตำแหน่งได้เพียงวาระของผู้ที่
คนแทน

มาตรา ๑๘ ในกรณีที่ตำแหน่งกรรมการอัยการว่างลง นอกจากการพ้นจาก
ตำแหน่งของกรรมการอัยการผู้ทรงคุณวุฒิตามวาระ และมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการโดย
รีบด่วน ก็ให้กรรมการอัยการที่เหลือดำเนินการไปได้ แต่ต้องมีกรรมการอัยการพอที่จะเป็น
องค์ประชุม

มาตรา ๑๙ กรรมการอัยการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ครบกำหนดวาระ

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) เป็นกรรมการอัยการโดยตำแหน่ง หรือพ้นจากตำแหน่งข้าราชการอัยการ
ในกรณีที่เป็นกรรมการอัยการตามมาตรา ๑๕ (๔) (ก)

(๕) กลับเข้ารับราชการเป็นข้าราชการอัยการ ในกรณีที่เป็นกรรมการอัยการตาม
มาตรา ๑๕ (๔) (ข)

(๖) ไปเป็นข้าราชการการเมือง สมาชิกวุฒิสภา ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง กรรมการ
พรรคการเมือง เจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง หรือทนายความ

ในกรณีเป็นที่สงสัยว่า กรรมการอัยการผู้ทรงคุณวุฒิผู้ใดพ้นจากตำแหน่งกรรมการ
อัยการหรือไม่ ให้อธิบดีเสนอ ก.อ. เพื่อวินิจฉัยชี้ขาด

มาตรา ๒๐ การประชุมของ ก.อ. ต้องมีกรรมการอัยการมาประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ด
คนจึงเป็นองค์ประชุม

ถ้าประธานไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานเป็นประธาน
ในที่ประชุม ถ้าประธานและรองประธานไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการ
อัยการในที่ประชุมเลือกกรรมการอัยการคนหนึ่งเป็นประธาน

LIART

หากกรรมการอัยการโดยตำแหน่งว่างลง หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ผู้รักษาราชการแทน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งตามกฎหมาย ทำหน้าที่กรรมการอัยการแทนในระหว่างนั้น

ในการประชุมของ ก.อ. ถ้ามีการพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับกรรมการอัยการผู้ใดโดยเฉพาะ ผู้นั้นไม่มีสิทธิเข้าประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดให้ถือเสียงข้างมาก ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ก.อ. มีอำนาจออกข้อบังคับว่าด้วยระเบียบการประชุมและการลงมติ

มาตรา ๒๑ ในกรณีที่ ก.อ. มีหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้อธิบดีเป็นผู้เสนอเรื่องต่อ ก.อ. แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิกรรมการอัยการคนไหนคนหนึ่งคนใดที่จะเสนอ

มาตรา ๒๒ ก.อ. มีอำนาจแต่งตั้งอนุกรรมการให้ทำการใด ๆ แทนได้

ลักษณะ ๓

ข้าราชการอัยการ

หมวด ๑

การบรรจุ การแต่งตั้ง และการเลื่อนขั้นเงินเดือน

มาตรา ๒๓ ตำแหน่งข้าราชการมีดังนี้ อธิบดี รองอธิบดี อัยการพิเศษฝ่ายปรึกษา อัยการพิเศษฝ่ายคดี อัยการพิเศษฝ่ายวิชาการ อัยการพิเศษประจำเขต อัยการประจำกรม อัยการจังหวัด อัยการประจำกอง อัยการจังหวัดผู้ช่วย และอัยการผู้ช่วย

นอกจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง อาจให้มีตำแหน่งข้าราชการอัยการที่เรียกชื่ออย่างอื่น ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงได้ ตำแหน่งดังกล่าวจะเทียบเท่ากับตำแหน่งใดตามวรรคหนึ่งให้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงนั้นด้วย กฎกระทรวงเช่นว่านี้ให้ได้รับความเห็นชอบของ ก.อ. ก่อน

LI RT

๗๒

มาตรา ๒๕ ข้าราชการอัยการจะได้รับเงินเดือนตามตำแหน่งที่ได้รับแต่งตั้งตั้งต่อไปนี้

- (๑) อธิบดี ให้ได้รับเงินเดือนชั้น ๖
- (๒) รองอธิบดี ให้ได้รับเงินเดือนชั้น ๕
- (๓) อัยการพิเศษฝ่ายปรึกษา อัยการพิเศษฝ่ายคดี อัยการพิเศษฝ่ายวิชาการ และอัยการพิเศษประจำเขต ให้ได้รับเงินเดือนชั้น ๔
- (๔) อัยการประจำกรม และอัยการจังหวัด ให้ได้รับเงินเดือนชั้น ๓
- (๕) อัยการประจำกอง และอัยการจังหวัดผู้ช่วย ให้ได้รับเงินเดือนชั้น ๒
- (๖) อัยการผู้ช่วย ให้ได้รับเงินเดือนชั้น ๑

สำหรับข้าราชการอัยการซึ่งดำรงตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น เมื่อเทียบกับตำแหน่งใดก็ให้ได้รับเงินเดือนตามตำแหน่งนั้น

ในกรณีที่ข้าราชการอัยการได้เลื่อนขั้นรับเงินเดือนในชั้นถัดไป ให้ได้รับเงินเดือนในอัตราขั้นต่ำของชั้นนั้น แต่ถ้าผู้นั้นได้รับเงินเดือนสูงกว่าขั้นต่ำของชั้นที่เลื่อนขั้นก็ให้ได้รับเงินเดือนในชั้นของชั้นนั้น ซึ่งมีจำนวนเท่ากับเงินเดือนที่ได้รับอยู่

มาตรา ๒๕ การบรรจุบุคคลเป็นข้าราชการอัยการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอัยการผู้ช่วย ให้รัฐมนตรีเป็นผู้สั่ง โดยวิธีการสอบคัดเลือกตามความในหมวด ๒ แห่งลักษณะนี้ แต่ถ้าผู้ใด

(๑) สอบไล่ได้ปริญญาหรือประกาศนียบัตรทางกฎหมายจากต่างประเทศ โดยมีหลักสูตรการศึกษาเดียวไม่น้อยกว่าสามปี ซึ่ง ก.อ. เทียบว่าไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี และสอบไล่ได้ตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

(๒) สอบไล่ได้ปริญญาหรือประกาศนียบัตรทางกฎหมายจากต่างประเทศ โดยมีหลักสูตรการศึกษาหลักสูตรเดียวไม่น้อยกว่าสองปี หรือหลายหลักสูตรรวมกันไม่น้อยกว่าสองปี ซึ่ง ก.อ. เทียบว่า ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีและสอบไล่ได้ตามหลักสูตรของสำนักอบรม

LI RT

ศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา และได้ประกอบวิชาชีพตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๓๓ (๑) (ค) เป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

(๓) สอบไล่ได้เป็นธรรมศาสตร์บัณฑิต หรือนิติศาสตร์บัณฑิตและสอบไล่ได้ชั้นเกียรตินิยมตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา และได้ประกอบวิชาชีพ ตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๓๓ (๑) (ค) เป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี หรือ

(๔) สอบไล่ได้ปริญญาโทหรือปริญญาเอกทางกฎหมายในประเทศไทย และสอบไล่ได้ตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา และได้ประกอบวิชาชีพ ตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๓๓ (๑) (ค) เป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

เมื่อ ก.อ. พิจารณาเห็นว่า เป็นผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๓๓ (๒) ถึง (๑๒) และได้ทำการทดสอบความรู้ในวิชากฎหมายแล้ว เห็นสมควรที่จะให้เข้ารับราชการ ก็ให้รัฐมนตรีสั่งบรรจุเป็นข้าราชการอัยการ และแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอัยการผู้ช่วยได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และอัตราส่วนของจำนวนผู้สอบคัดเลือกได้ตามที่ ก.อ. กำหนด

การบรรจุบุคคลเป็นข้าราชการอัยการในตำแหน่งอัยการผู้ช่วย ให้บรรจุให้ได้รับเงินเดือนในอัตราขั้นต่ำของชั้น

มาตรา ๒๖ อัยการผู้ช่วยที่จะได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอัยการจังหวัดผู้ช่วย จะต้องได้รับการอบรมจากกรมอัยการมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และผลของการอบรมเป็นที่พอใจของ ก.อ. ว่าเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และความประพฤติ เหมาะสมที่จะเป็นอัยการจังหวัดผู้ช่วย

อัยการผู้ช่วยซึ่งได้รับการอบรมจากกรมอัยการมาแล้วหนึ่งปี แต่ผลของการอบรมยังไม่เป็นที่พอใจของ ก.อ. ว่าเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และความประพฤติ เหมาะสมที่จะเป็นอัยการจังหวัดผู้ช่วย ก็ให้ได้รับการอบรมจากกรมอัยการต่อไปอีกหนึ่งปี เมื่อครบกำหนดดังกล่าวแล้ว หากผลของการอบรมยังไม่เป็นที่พอใจของ ก.อ. ให้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งให้ออกจากราชการ

๘๔

ในระหว่างเวลาปีแรกที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอัยการจังหวัดผู้ช่วย หากปรากฏว่าผู้ได้รับแต่งตั้งไม่เหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งต่อไป ให้รัฐมนตรีด้วยความเห็นชอบของ ก.อ. มีอำนาจสั่งให้ออกจากราชการ

มาตรา ๒๗ การแต่งตั้งข้าราชการอัยการให้ดำรงตำแหน่งนอกจากตำแหน่งอัยการผู้ช่วยให้รัฐมนตรีเสนอ ก.อ. โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถ ความรับผิดชอบ ประวัติการปฏิบัติราชการของบุคคลนั้น เทียบกับงานในตำแหน่งข้าราชการที่จะได้รับแต่งตั้งนั้น ๆ เพื่อให้ความเห็นชอบก่อนเมื่อได้รับความเห็นชอบแล้ว จึงนำความกราบบังคมทูล เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

มาตรา ๒๘ การเลื่อนขั้นเงินเดือนข้าราชการอัยการในชั้นหนึ่ง ๆ ให้รัฐมนตรีเป็นผู้สั่งเลื่อน ในเมื่อได้รับความเห็นชอบของ ก.อ. แล้ว โดยปกติปีละหนึ่งขั้น โดยคำนึงถึงคุณภาพและปริมาณงานของตำแหน่งและผลของงานที่ได้ปฏิบัติมา การรักษาวินัย ตลอดจนความสามารถ และความอดสาหะในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.อ. กำหนด

หลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.อ. กำหนด ให้ออกเป็นกฎกระทรวง

มาตรา ๒๙ การโอนข้าราชการอัยการไปแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งข้าราชการตุลาการ โดยให้ได้รับเงินเดือนไม่สูงกว่าในขณะที่ย้าย ให้รัฐมนตรีสั่งได้ เมื่อข้าราชการอัยการผู้นั้นยินยอม และ ก.อ. เห็นชอบ

การโอนข้าราชการอัยการไปเป็นข้าราชการพลเรือน หรือข้าราชการฝ่ายอื่นให้รัฐมนตรีสั่งได้ เมื่อข้าราชการอัยการผู้นั้นยินยอม และ ก.อ. เห็นชอบ

การให้ข้าราชการอัยการไปทำงานในตำแหน่งข้าราชการตุลาการหรือตำแหน่งการเมืองในกระทรวงมหาดไทย ให้รัฐมนตรีสั่งได้เมื่อ ก.อ. เห็นชอบ ในระหว่างที่ปฏิบัติงานเช่นว่านี้ข้าราชการอัยการผู้นั้นจะทำการเกี่ยวกับการดำเนินคดีในหน้าที่ของพนักงานอัยการไม่ได้

มาตรา ๓๐ การโอนข้าราชการตุลาการมาแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งข้าราชการอัยการ โดยให้ได้รับเงินเดือนไม่สูงกว่าในขณะที่ย้าย อาจทำได้เมื่อ ก.อ. เห็นชอบ แต่ข้าราชการ

LIART

ชู้รการผู้นั้นอย่างน้อยต้องเคยเป็นข้าราชการอัยการในตำแหน่งอัยการประจำกอง หรืออัยการจังหวัดผู้ช่วยมาแล้ว

มาตรา ๓๑ ข้าราชการอัยการผู้ใดพ้นจากตำแหน่งข้าราชการอัยการไปโดยมิได้มีความผิด หรือมิมีมลทินหรือมีัวหมองในราชการ หรือไปรับราชการ ในกระทรวงทบวงกรมอื่นเมื่อจะกลับเข้ารับตำแหน่งข้าราชการอัยการโดยรับเงินเดือนไม่สูงกว่าขณะพ้นจากตำแหน่งข้าราชการอัยการ ถ้าไม่เป็นผู้ขาดคุณสมบัติ ตามมาตรา ๓๓ (๒) ถึง (๑๒) ก็ให้รัฐมนตรีสั่งบรรจุได้เมื่อ ก.อ. เห็นชอบ

มาตรา ๓๒ ข้าราชการอัยการผู้ใดไปรับราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร เมื่อผู้นั้นพ้นจากราชการทหาร โดยไม่มีความเสียหาย และประสงค์จะกลับเข้ารับราชการในตำแหน่งข้าราชการอัยการ โดยรับเงินเดือนเท่าที่ได้รับอยู่ในขณะที่ไปรับราชการทหาร ให้ยื่นคำขอกภายในกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันพ้นจากราชการทหารในกรณีเช่นว่านี้ ให้รัฐมนตรีสั่งบรรจุได้เมื่อ ก.อ. เห็นชอบ แต่ถ้าจะบรรจุให้ได้รับเงินเดือนสูงกว่าขณะที่ไปรับราชการทหารให้บรรจุได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ซึ่ง ก.อ. จะได้กำหนด

หมวด ๒

การสอบคัดเลือก

มาตรา ๓๓ ผู้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการ และแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอัยการผู้ช่วย ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(๑) (ก) สอบไล่ได้เป็นธรรมศาสตร์บัณฑิต หรือนิติศาสตร์บัณฑิต หรือสอบไล่ได้ปริญญาหรือประกาศนียบัตรทางกฎหมายจากต่างประเทศ ซึ่ง ก.อ. เห็นว่าไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี

๘๖

(ข) สอบไล่ได้ตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภาและ

(ค) ได้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายเป็นข้าราชการตุลาการ จ่าศาล รองจ่าศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าพนักงานบังคับคดี พนักงานคุมประพฤติ นายทหารเหล่าพระธรรมนูญ หรือทนายความ หรือได้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายอย่างอื่นตามที่ ก.อ. กำหนด ทั้งนี้เป็นเวลาไม่น้อยกว่าสองปี และให้ ก.อ. มีอำนาจออกระเบียบกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพนั้น ๆ ด้วย

(๒) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๓) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปี

(๔) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ

(๕) เป็นสามัญสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตยสภา

(๖) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

(๗) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(๘) ไม่เป็นผู้อยู่ในระหว่างถูกสั่งให้พักราชการ หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ หรือตามกฎหมายอื่น

(๙) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ

(๑๐) ไม่เป็นผู้เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๑๑) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือมีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการอัยการ หรือเป็นโรคที่ระบุไว้ในกฎกระทรวง และ

(๑๒) เป็นผู้ที่คณะกรรมการแพทย์มีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน ซึ่ง ก.อ. จะได้กำหนดได้ตรวจร่างกายและจิตใจแล้ว และ ก.อ. ได้พิจารณารายงานของแพทย์ เห็นว่าสมควรรับสมัครได้

ให้ ก.อ. มีอำนาจวางระเบียบเพื่อตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครสอบคัดเลือกก่อนที่จะรับสมัครได้

มาตรา ๓๔ ให้ ก.อ. มีอำนาจกำหนดหลักสูตรและวิธีการสอบคัดเลือกตามมาตรา ๓๓ ตลอดจนวางเงื่อนไขในการรับสมัคร

เมื่อสมควรจะมีการสอบคัดเลือกเมื่อใด ให้กรมอัยการเสนอต่อ ก.อ. ให้ ก.อ. จัดให้มีการสอบคัดเลือก เมื่อได้มีการสอบใหม่ และได้ประกาศผลของการสอบแล้ว บัญชีสอบคัดเลือกคราวก่อนเป็นอันยกเลิก

มาตรา ๓๕ ผู้สอบคัดเลือกที่ได้คะแนนสูงให้ได้รับบรรจุเป็นข้าราชการอัยการ และแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอัยการผู้ช่วยก่อนผู้ที่ได้รับคะแนนต่ำลงมาตามลำดับแห่งบัญชีสอบคัดเลือก หากได้คะแนนเท่ากันให้ใช้วิธีจับสลากเพื่อจัดลำดับที่ระหว่างผู้ที่ได้คะแนนเท่ากันนั้น

ผู้สอบคัดเลือกได้ผู้ใด หากขาดคุณสมบัติหรือลักษณะข้อใดข้อหนึ่ง ตามมาตรา ๓๓ หรือเป็นบุคคลที่ ก.อ. เห็นว่ามีชื่อเสียงหรือความประพฤติหรือเหตุอื่น ๆ ที่ไม่เหมาะสมจะเป็นข้าราชการอัยการผู้นั้นเป็นอันหมดสิทธิเข้ารับราชการตามผลของการสอบคัดเลือกนั้น

หมวด ๓

การพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๓๖ ข้าราชการอัยการพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) พ้นจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ
- (๓) ได้รับอนุญาตให้ลาออก
- (๔) โอนไปรับราชการทางอื่น

LIART

- (๕) ออกจากราชการเพื่อไปรับราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร
- (๖) ถูกสั่งให้ออกจากราชการตามมาตรา ๒๖ หรือมาตรา ๓๗ หรือมาตรา ๓๙
- (๗) ถูกสั่งลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออก

การพ้นจากตำแหน่งของข้าราชการอัยการ เว้นแต่ตำแหน่งอัยการผู้ช่วย หากเป็นกรณีตาม (๑) (๒) หรือ (๓) ให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงทราบ แต่ถ้าเป็นการพ้นจากตำแหน่งตาม (๔) (๕) (๖) หรือ (๗) ให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงมีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง พระบรมราชโองการดังกล่าวให้มีผลตั้งแต่วันโอนหรือวันออกจากราชการแล้วแต่กรณี

มาตรา ๓๗ ผู้ได้รับบรรจุเป็นข้าราชการอัยการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใดหากภายหลังปรากฏต่อ ก.อ. ว่าขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๒๕ หรือมาตรา ๓๓ ตั้งแต่ก่อนได้รับการบรรจุ ให้รัฐมนตรีด้วยความเห็นชอบของ ก.อ. สั่งให้ผู้นั้นออกจากราชการ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงการใดที่ผู้นั้นได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่และการรับเงินเดือนหรือผลประโยชน์อื่นใดที่รับจากทางราชการก่อนมีคำสั่งให้ออกนั้น และถ้าการเข้ารับราชการเป็นไปโดยสุจริตแล้วให้ถือว่าเป็นการสั่งให้ออกเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ

มาตรา ๓๘ ข้าราชการอัยการผู้ใดประสงค์จะลาออกจากราชการให้ยื่นหนังสือขอลาออกต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปชั้นหนึ่งเพื่อให้รัฐมนตรีเป็นผู้พิจารณา เมื่อรัฐมนตรีสั่งอนุญาตแล้วให้ถือว่าพ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่ข้าราชการอัยการขอลาออกเพื่อดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเพื่อสมัครรับเลือกตั้ง ให้การลาออกมีผลตั้งแต่วันที่ผู้นั้นขอลาออก

นอกจากกรณีตามวรรคสอง ถ้ารัฐมนตรีเห็นว่า จำเป็นเพื่อประโยชน์แก่ราชการ จะยับยั้งการอนุญาตให้ลาออกไว้เป็นเวลาไม่เกินสามเดือนนับแต่วันขอลาออกก็ได้

มาตรา ๓๙ เมื่อรัฐมนตรีเห็นสมควรให้ข้าราชการอัยการผู้ใดออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทน เหตุทุพพลภาพ หรือเหตุรับราชการนาน ตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ให้ทำได้ด้วยความเห็นชอบของ ก.อ. แต่การให้ออกจากราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเหตุทดแทน ให้ทำได้เฉพาะในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อข้าราชการอัยการผู้ใดต้องหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง และได้ดำเนินการสอบสวนตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในลักษณะ ๔ หมวด ๒ แล้ว ไม่ได้ความเป็นสัตย์ว่ากระทำผิดที่จะต้องถูกลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออก แต่ผู้นั้นมีมลทินหรือมีหมอง จะให้รับราชการต่อไป จะเป็นการเสียหายแก่ราชการ

(๒) เมื่อข้าราชการอัยการผู้ใดบกพร่องต่อหน้าที่ หรือหย่อนความสามารถ ในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ หรือประพฤติน่าไม่สมควรที่จะให้คงเป็นข้าราชการอัยการต่อไป

(๓) เมื่อข้าราชการอัยการผู้ใดเจ็บป่วยไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ราชการได้โดยสม่ำเสมอ แต่ไม่ถึงเหตุทุพพลภาพ หรือ

(๔) เมื่อข้าราชการอัยการผู้ใดขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๓๓ (๒) หรือ (๑๑) หรือเป็นสมาชิกรัฐสภาซึ่งมาจากการเลือกตั้ง หรือเป็นข้าราชการการเมือง เว้นแต่กรณีตามมาตรา ๒๙ วรรคสาม

ลักษณะ ๔

วินัย การรักษาวินัย และการลงโทษ

หมวด ๑

วินัย

มาตรา ๔๐ ข้าราชการอัยการต้องรักษาวินัยตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้โดยเคร่งครัด ผู้ใดฝ่าฝืนจักต้องได้รับโทษตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๓ แห่งลักษณะนี้

LIART

มาตรา ๔๑ ข้าราชการอัยการต้องสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ

มาตรา ๔๒ ข้าราชการอัยการจะเป็นกรรมการพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมืองไม่ได้

ในการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา หรือผู้แทนทางการเมืองอื่นใด ข้าราชการอัยการจะเข้าเป็นตัวกระทำการ ร่วมกระทำการ หรือสนับสนุนในการโฆษณาหรือชักชวนใด ๆ ไม่ได้

มาตรา ๔๓ ข้าราชการอัยการต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการโดยชอบด้วยกฎหมาย ห้ามมิให้ขัดขึ้นหลักเสียง ถ้าไม่เห็นพ้องด้วยคำสั่งนั้นจะเสนอความเห็นคัดทานเป็นหนังสือก็ได้ แต่ต้องเสนอโดยด่วน และเมื่อได้คัดทานดังกล่าวแล้ว ผู้บังคับบัญชามีได้สั่งถอนหรือแก้คำสั่งที่ส่งไป ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติตาม แต่ให้ผู้บังคับบัญชารับรายงานขึ้นไปยังอธิบดีตามลำดับ

ในการปฏิบัติราชการ ห้ามมิให้กระทำการข่มผู้บังคับบัญชาเหนือตน เว้นแต่จะได้รับอนุญาต

มาตรา ๔๔ ข้าราชการอัยการต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความระมัดระวังมิให้เสียหายแก่ราชการ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและเที่ยงธรรม

มาตรา ๔๕ ข้าราชการอัยการต้องไม่รายงานเท็จต่อผู้บังคับบัญชาการรายงานโดยปกปิดข้อความซึ่งควรต้องบอกถือว่าเป็นการรายงานเท็จด้วย

มาตรา ๔๖ ข้าราชการอัยการต้องอุทิศเวลาของตนให้แก่ราชการ จะละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการมิได้

ข้าราชการอัยการต้องไม่ประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพ หรือกระทำการใดอันเป็นการกระทบกระเทือนถึงการปฏิบัติหน้าที่ หรือเสื่อมเสียถึงเกียรติศักดิ์แห่งตำแหน่งหน้าที่ราชการ

ข้าราชการอัยการต้องไม่เป็นกรรมการ ผู้จัดการ หรือที่ปรึกษากฎหมายหรือดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกันนั้นในห้างหุ้นส่วนบริษัท

ข้าราชการอัยการต้องไม่เป็นกรรมการในรัฐวิสาหกิจ หรือกิจการอื่นของรัฐในทำนองเดียวกัน เว้นแต่จะได้รับอนุมัติจาก ก.อ.

มาตรา ๔๗ ข้าราชการอัยการต้องไม่กระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่ว เช่น ประพฤติตนเป็นคนเสเพล มีหนี้สินรุงรัง เสพของมีเงินเมากจนไม่สามารถครองสติได้ เล่นการพนันเป็นอาชญา กระทำความผิดอาญา หรือกระทำการอื่นใด ซึ่งความประพฤติหรือการกระทำดังกล่าวแล้วอาจทำให้เสียเกียรติศักดิ์แห่งตำแหน่งหน้าที่ราชการ

มาตรา ๔๘ ข้าราชการอัยการต้องต้อนรับ ให้ความสะดวก และให้ความสงเคราะห์ต่อประชาชนผู้มาติดต่อในกิจการอันเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของตนโดยไม่ชักช้า

ห้ามมิให้ดูหมิ่นเหยียดหยามบุคคลใด ๆ และต้องสุภาพเรียบร้อยต่อประชาชน

มาตรา ๔๙ ข้าราชการอัยการต้องถือ และปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ

มาตรา ๕๐ ข้าราชการอัยการต้องสุภาพเรียบร้อยและรักษาความสามัคคีระหว่างข้าราชการและต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหน้าที่ราชการ

มาตรา ๕๑ ข้าราชการอัยการต้องรักษาความลับของทางราชการ

มาตรา ๕๒ ผู้บังคับบัญชาข้าราชการฝ่ายอัยการผู้ใดรู้ว่าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชากระทำผิดวินัยแล้วไม่จัดการสอบสวนพิจารณาและดำเนินการ ตามความในหมวด ๒ และหมวด ๓ แห่งลักษณะนี้ หรือตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน แล้วแต่กรณี หรือไม่จัดการลงโทษตามอำนาจและหน้าที่หรือจัดการลงโทษโดยไม่สุจริต ให้ถือว่าผู้บังคับบัญชาผู้นั้นกระทำผิดวินัย

หมวด ๒

การรักษาวินัย

มาตรา ๕๓ เมื่อข้าราชการอัยการผู้ใดถูกกล่าวหาหรือมีกรณีเป็นที่สงสัยว่ากระทำผิดวินัย ผู้บังคับบัญชาต้องดำเนินการสอบสวนชั้นต้นโดยมิชักช้า

LIART

๘๒

วิธีการสอบสวนชั้นต้น จะทำโดยให้ผู้มีกรณีเกี่ยวข้องชี้แจงเรื่องราวเป็นหนังสือ หรือโดยบันทึกเรื่องราวและความเห็นก็ได้

เมื่อผู้บังคับบัญชาได้สอบสวนชั้นต้นแล้ว เห็นว่า ข้าราชการอัยการผู้ใดกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง ให้ดำเนินการตามมาตรา ๖๓ แต่ถ้าเห็นว่าเป็นกรณีกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ให้ดำเนินการตามมาตรา ๕๔ หรือมาตรา ๕๖ แล้วแต่กรณี แต่ถ้าเกินอำนาจของตนให้รายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปตามลำดับเพื่อดำเนินการตามควรแก่กรณี

มาตรา ๕๔ ข้าราชการอัยการผู้ใดซึ่งผู้บังคับบัญชาเห็นว่ากระทำผิดวินัยร้ายแรง ที่มีโทษถึงไล่ออก ปลดออก หรือให้ออก ให้ผู้บังคับบัญชาต่อไปนี้แต่งตั้งคณะกรรมการชั้นอย่างน้อยสามคน เพื่อทำการสอบสวน คือ

- (๑) รัฐมนตรี สำหรับข้าราชการอัยการทุกชั้น
- (๒) อธิบดี สำหรับข้าราชการอัยการซึ่งได้รับเงินเดือนชั้น ๑ และชั้น ๒

กรรมการพรรคหนึ่งต้องเป็นข้าราชการอัยการ

ในการสอบสวนนั้น คณะกรรมการสอบสวนต้องแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดเท่าที่มีอยู่ให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยทราบ และต้องให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยชี้แจงและนำพยานหลักฐานเข้าสืบแก้ข้อกล่าวหาได้ด้วย

ให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการสอบสวนให้เสร็จโดยเร็วกำหนดอย่างช้าไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันได้รับแต่งตั้ง ถ้ามีความจำเป็นซึ่งจะสอบสวนไม่ทันภายในกำหนดนั้นก็ให้ขยายเวลาออกไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง แต่ละคร้งเป็นเวลาไม่เกินสิบห้าวัน และต้องแสดงเหตุที่ต้องขยายเวลาไว้ด้วยทุกครั้ง แต่ถ้าขยายเวลาแล้วยังสอบสวนไม่เสร็จ จะขยายเวลาต่อไปอีกได้ต่อเมื่อได้รับอนุมัติจากผู้แต่งตั้ง

หลักเกณฑ์และวิธีการที่เกี่ยวกับการสอบสวนให้เป็นไปตามที่ ก.อ. กำหนด

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ทำการสอบสวนเสร็จแล้ว ให้รายงานเสนอความเห็นต่ออธิบดี โดยให้ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกลงโทษตามลำดับได้แสดงความเห็นเสียก่อนด้วย ถ้าคณะกรรมการหรือผู้บังคับบัญชาดังกล่าว หรืออธิบดี เห็นว่าผู้ถูกลงโทษกระทำผิดวินัย ก็ให้อธิบดีทำความเห็นรายงานไปยัง ก.อ. เมื่อ ก.อ. ได้พิจารณาเห็นสมควรลงโทษ ไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ จึงให้รัฐมนตรีหรือผู้บังคับบัญชาที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีสั่งไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการต่อไป

ในกรณีข้าราชการอัยการถูกฟ้องคดีอาญา จะใช้คำพิพากษาถึงที่สุดของศาลประกอบการพิจารณาของ ก.อ. โดยไม่ต้องตั้งคณะกรรมการสอบสวนก็ได้

มาตรา ๕๕ ให้กรรมการสอบสวนเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาและให้มีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพียงเท่าที่เกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของกรรมการสอบสวน และโดยเฉพาะให้มีอำนาจดังต่อไปนี้ ด้วยคือ

(๑) เรียกให้กระทรวง ทบวง กรม หน่วยราชการ หรือรัฐวิสาหกิจชี้แจงข้อเท็จจริงส่งเอกสารและหลักฐาน ส่งผู้แทนหรือบุคคลในสังกัดมาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำเกี่ยวกับเรื่องที่สอบสวน

(๒) เรียกผู้ถูกลงโทษหรือบุคคลใดๆ มาให้ถ้อยคำ หรือ ให้ส่งเอกสารและหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องที่สอบสวน

มาตรา ๕๖ ข้าราชการอัยการผู้ใด กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงและเป็นกรณีความผิดปรากฏชัดแจ้งตามที่ ก.อ. กำหนด หรือได้ให้ถ้อยคำสารภาพเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาหรือต่อคณะกรรมการสอบสวน รัฐมนตรีหรือผู้บังคับบัญชาที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีจะพิจารณาสั่งลงโทษโดยไม่ต้องสอบสวนก็ได้ ทั้งนี้ ต้องได้รับความเห็นชอบของ ก.อ. ก่อน

๘๔

มาตรา ๕๗ ข้าราชการอัยการผู้ใดถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงจนถูกตั้งกรรมการสอบสวน หรือถูกฟ้องคดีอาญา เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ถ้าผู้บังคับบัญชาเห็นว่าจะให้อยู่ในหน้าที่ราชการระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาจะเป็นการเสียหายแก่ราชการ จะสั่งให้พักราชการก็ได้

ผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจให้พักราชการ คือ

- (๑) รัฐมนตรี สำหรับข้าราชการอัยการทุกชั้น
- (๒) อธิบดี สำหรับข้าราชการอัยการซึ่งได้รับเงินเดือนชั้น ๑ และชั้น ๒

การให้พักราชการนั้น ให้พักตลอดเวลาที่สอบสวนพิจารณา หรือตลอดเวลาที่คดียังไม่ถึงที่สุดเมื่อสอบสวนพิจารณาเสร็จแล้ว หรือคดีถึงที่สุดแล้ว ถ้าปรากฏว่าสั่งให้พักราชการมิได้กระทำความผิดและไม่มีมลทิน หรือมีหม่อมให้ผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจสั่งให้พักราชการสั่งให้รับราชการตามเดิม เงินเดือนของผู้ถูกสั่งให้พักราชการดังกล่าว ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๕๘ ข้าราชการอัยการผู้ใดถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงหรือต้องหากระทำความผิดอาญา หรือถูกฟ้องคดีอาญา เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ แม้ภายหลังผู้นั้นจะพ้นจากตำแหน่งข้าราชการอัยการไปแล้ว ก็อาจมีการสอบสวนหรือพิจารณาเพื่อลงโทษ หรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งให้เป็นไปตามลักษณะนี้ได้ เว้นแต่ข้าราชการอัยการผู้นั้นจะพ้นจากตำแหน่งเพราะตาย

หมวด ๓

การลงโทษ

มาตรา ๕๙ โทษผิดวินัยมี ๕ สถานคือ

- (๑) ไล่ออก
- (๒) ปลดออก

- (๓) ให้ออก
- (๔) งดบำเหน็จความชอบ
- (๕) ภาคทัณฑ์

การส่งลงโทษข้าราชการอัยการในสถานไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกนั้น จะกระทำได้เมื่อดำเนินการสอบสวนพิจารณาตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๒ แห่งลักษณะนี้แล้ว

มาตรา ๖๐ การไล่ออกนั้นรัฐมนตรีหรือผู้บังคับบัญชาที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีจะส่งลงโทษได้ เมื่อข้าราชการอัยการผู้ใดกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงดังต่อไปนี้

- (๑) ทุจริตต่อหน้าที่ราชการ
- (๒) ทำความผิดอาญาและต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (๓) ต้องคำพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย
- (๔) เบียดเบียนความลับของทางราชการอันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง

(๕) ละทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง หรือละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันเป็นคราวเดียวกันเป็นเวลาเกินกว่าสิบห้าวัน โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

(๖) ขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย และการขัดคำสั่งนั้นอาจเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง

(๗) ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ราชการหรือปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยจงใจไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือระเบียบของทางราชการ อันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง

- (๘) ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

มาตรา ๖๑ การปลดออกนั้น รัฐมนตรีหรือผู้บังคับบัญชาที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีจะส่งลงโทษได้ เมื่อข้าราชการอัยการผู้ใดกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง แต่ยังไม่ถึงขนาดที่จะต้องถูกไล่ออกจากราชการ หรือถึงขนาดที่จะต้องไล่ออก แต่มีเหตุอันควรลดหย่อน

๘๖

มาตรา ๖๒ การให้ออกนั้น รัฐมนตรีหรือผู้บังคับบัญชาที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีจะสั่งลงโทษได้ เมื่อข้าราชการอัยการผู้ใดกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง แต่ยังไม่ถึงขนาดที่จะต้องถูกปลดออก หรือถึงขนาดที่จะต้องถูกปลดออก แต่มีเหตุอันควรลดหย่อน

ผู้ใดถูกสั่งให้ออกจากราชการตามมาตรา ๖๒ นี้ ให้มีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญเสมือนว่าผู้นั้นลาออกจากราชการ

มาตรา ๖๓ ข้าราชการอัยการผู้ใดกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง และผู้บังคับบัญชาสอบสวนพิจารณาแล้วเห็นว่าสมควรลงโทษเพียงสถานงดบำเหน็จความชอบเป็นเวลาไม่เกินสามปี หรือถ้ามีเหตุสมควรปรานี จะลงโทษเพียงภาคทัณฑ์โดยจะให้ทำทัณฑ์บนไว้ด้วยหรือไม่ก็ได้ ก็ให้ผู้บังคับบัญชารายงานตามลำดับถึงอธิบดีเพื่อเสนอ ก.อ. เมื่อ ก.อ. พิจารณาเห็นสมควรลงโทษสถานใด ก็ให้รายงานไปยังรัฐมนตรีเพื่อสั่ง

มาตรา ๖๔ ในคำสั่งลงโทษ ให้แสดงว่าผู้รับโทษนั้นกระทำผิดวินัยในกรณีใดตามมาตราใด

มาตรา ๖๕ ถ้าปรากฏว่าคำสั่งลงโทษทางวินัยได้สั่งไปโดยผิดหลง ให้รัฐมนตรีมีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เป็นคุณแก่ผู้ถูกลงโทษได้ แต่การแก้ไขเปลี่ยนแปลงเช่นว่านี้ จะต้องได้รับอนุมัติจาก ก.อ. ก่อน

การแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้กระทำได้ภายในกำหนดสองปี นับแต่วันสั่งลงโทษ

ลักษณะ ๕

ข้าราชการอัยการ

มาตรา ๖๖ ในส่วนที่เกี่ยวกับข้าราชการอัยการ ให้นำกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในส่วนที่เกี่ยวกับข้าราชการพลเรือนสามัญ มาใช้บังคับ

LI RT

ตำแหน่งข้าราชการอัยการใดเป็นตำแหน่งผู้บังคับบัญชาข้าราชการธุรการ โดย
เทียบกับตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญตำแหน่งใด ให้กำหนดโดยกฎ ก.พ.

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๖๗ ให้กรรมการอัยการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งอยู่ในตำแหน่งในวันที่พระราช
บัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาคงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะได้มีการเลือกกรรมการ
อัยการผู้ทรงคุณวุฒิตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้
ใช้บังคับ

มาตรา ๖๘ ผู้ใดเป็นข้าราชการอัยการตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่าย
อัยการ พ.ศ. ๒๕๐๓ อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ผู้นั้นเป็น
ข้าราชการอัยการตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไป โดยให้ได้รับเงินเดือนในอัตราเท่ากับเงินเดือนที่
ได้รับอยู่ เว้นแต่ผู้ที่ได้รับเงินเดือนไม่ถึงขั้นต่ำของชั้นตามบัญชีอัตราเงินเดือนท้ายพระราช-
บัญญัตินี้ ให้ผู้นั้นได้รับเงินเดือนขั้นต่ำของชั้นนั้น

มาตรา ๖๙ ผู้ใดเป็นข้าราชการธุรการสามัญตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ
ฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๐๓ อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้ผู้นั้น
เป็นข้าราชการธุรการตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไป

มาตรา ๗๐ ผู้ใดเป็นข้าราชการธุรการวิสามัญตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ
ฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๐๓ อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้
ผู้นั้นเป็นข้าราชการธุรการวิสามัญต่อไป และให้นำมาตรา ๑๑๖ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ
ข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๑๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๗๑ ข้าราชการฝ่ายอัยการผู้ใดกระทำผิดวินัยในขณะที่พระราชบัญญัติระ-
เบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๐๓ ใช้บังคับและผู้บังคับบัญชาได้สั่งให้ดำเนินการสอบ

LI RT

๘๘

สวนแล้ว ถ้าการสั่งและการสอบสวนพิจารณาที่ได้กระทำไปแล้วถูกต้องตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้น ให้ถือว่าเป็นอันสมบูรณ์ ถ้ากรณียังค้างระหว่างการสอบสวน ก็ให้ดำเนินการสอบสวนตามกฎหมายนั้นต่อไปจนกว่าจะเสร็จ แต่การพิจารณาและการสั่งลงโทษให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๗๒ ผู้ที่ได้ยื่นใบสมัครเข้าเป็นข้าราชการอัยการในตำแหน่งอัยการผู้ช่วยไว้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คงถือคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๐๓

ผู้ที่ ก.อ. ได้ลงมติให้รับเข้าเป็นข้าราชการอัยการในตำแหน่งอัยการผู้ช่วยได้ตามมาตรา ๑๔ และผู้สอบคัดเลือกได้ตามมาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๐๓ ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คงมีสิทธิได้รับบรรจุเป็นข้าราชการอัยการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอัยการผู้ช่วยต่อไป

มาตรา ๗๓ ในระหว่างที่ยังมิได้มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ ที่จะได้ประกาศใช้ตามรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ มิให้นำความในมาตรา ๓๔ (๔) ในส่วนที่เกี่ยวกับข้าราชการการเมืองมาใช้บังคับแก่ข้าราชการอัยการ

มาตรา ๗๔ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาบรรจุบุคคลซึ่งเคยรับราชการและออกจากราชการไปก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เข้ารับราชการ ให้ปรับเงินเดือนที่ผู้นั้นได้รับอยู่ก่อนออกจากราชการให้เข้าชั้น และชั้นตามบัญชีที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่กลับเข้ารับราชการ

ในกรณีที่ผู้เข้ารับราชการเป็นผู้ซึ่งออกจากราชการก่อนมีการปรับอัตราเงินเดือนตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๗ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการอัยการ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๑๐ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๖๐ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ หรือพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับ

LI RT

ที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๑๗ ให้ปรับเงินเดือนที่ผู้ยื่นได้รับอยู่ก่อนออกจากราชการ ตามพระราชบัญญัติ และประกาศนั้น ๆ เสียก่อน แล้วจึงปรับเงินเดือนตามวรรคหนึ่ง

ในกรณีที่มีการปรับเงินเดือนของผู้ที่กลับเข้ารับราชการตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง แล้วยังปรากฏว่าผู้เข้ารับราชการได้รับเงินเดือนไม่ถึงขั้นต่ำของชั้นตามบัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการอัยการท้ายพระราชบัญญัตินี้ ให้ ก.อ. เป็นผู้พิจารณาว่าผู้ยื่นสมควรได้รับการบรรจุ ในชั้นหรือชั้นใด ทั้งนี้ ก.อ. จะกำหนดให้ได้รับเงินเดือนในชั้นที่ต่ำกว่าขั้นต่ำของชั้นเป็นกรณี เฉพาะรายก็ได้

มาตรา ๗๕ ข้าราชการที่ไม่ใช่ข้าราชการการเมือง ข้าราชการวิสามัญ หรือ ข้าราชการซึ่งอยู่ในระหว่างทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ หรือพนักงานเทศบาลที่ไม่ใช่พนักงาน เทศบาลวิสามัญซึ่งสอบคัดเลือก หรือทดสอบความรู้เพื่อบรรจุและแต่งตั้งเป็นข้าราชการอัยการ ในตำแหน่งอัยการผู้ช่วยได้ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๐๓ และ เจ้าสังกัดได้ทำความตกลงกับกรมอัยการให้โอนมาบรรจุเป็นข้าราชการอัยการในตำแหน่งอัยการ ผู้ช่วยก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้นับเวลาราชการหรือเวลาทำงานของตนในขณะที่ เป็นข้าราชการหรือพนักงานเทศบาล เป็นเวลาราชการของข้าราชการอัยการตามพระราช- บัญญัตินี้ด้วย

มาตรา ๗๖ ในระหว่างที่ยังมิได้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กฎหมายว่าด้วยเงินเดือนของข้าราชการผู้ถูกสั่งพักราชการ และกฎหมายว่าด้วยบัตร ประจำตัวข้าราชการ พนักงานเทศบาล พนักงานสุขาภิบาล และพนักงานองค์การของรัฐเพื่อให้มีผลบังคับรวมถึงข้าราชการฝ่ายอัยการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าข้าราชการฝ่ายอัยการ เป็นข้าราชการตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กฎหมายว่าด้วยเงินเดือนของ ข้าราชการผู้ถูกสั่งพักราชการ และกฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวข้าราชการ พนักงานเทศบาล พนักงานสุขาภิบาล และพนักงานองค์การของรัฐต่อไป

80

มาตรา ๗๗ ในระหว่างที่ยังมิได้ตราพระราชกฤษฎีกา ออกกฎกระทรวง กฎ ก.พ. ข้อกำหนด ข้อบังคับ ระเบียบ หรือประกาศเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นำพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง กฎ ก.พ. ข้อกำหนด ข้อบังคับ ระเบียบ หรือประกาศที่ใช้อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษามาใช้บังคับโดยอนุโลมเพียงเท่าที่ไม่ขัดแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์

นายกรัฐมนตรี

๕๒

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๐๓ ได้ใช้บังคับมานานแล้ว แม้จะได้ปรับปรุงแก้ไขมาหลายครั้ง ก็ยังมีบทบัญญัติหลายมาตราไม่เหมาะสมกับกาลสมัย และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการบริหารงานบุคคลในปัจจุบัน สมควรจะได้ปรับปรุงแก้ไขเสียใหม่ อันจะทำให้ราชการของกรมอัยการดำเนินไปได้ผลดียิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

พระราชบัญญัติ

ระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๒๑

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๑

เป็นปีที่ ๓๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๑”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๑ เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “ข้าราชการพลเรือน” ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๑๘ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ข้าราชการพลเรือน” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับบรรจุและแต่งตั้งตาม

LIERT

๕๔

พระราชบัญญัตินี้ให้รับราชการ โดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณหมวดเงินเดือนในกระทรวงทบวงกรมฝ่ายพลเรือน”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๑๘ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๓ ข้าราชการพลเรือนมี ๕ ประเภท

(๑) ข้าราชการพลเรือนสามัญ ได้แก่ข้าราชการพลเรือนซึ่งรับราชการโดยได้รับเงินเดือนในอัตราสามัญ และได้รับแต่งตั้งตามที่บัญญัติไว้ในลักษณะ ๓

(๒) ข้าราชการพลเรือนในพระองค์ ได้แก่ข้าราชการพลเรือนซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในพระองค์พระมหากษัตริย์ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(๓) ข้าราชการพลเรือนรัฐพาณิชย์ ได้แก่ข้าราชการพลเรือนซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งการรัฐพาณิชย์ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(๔) ข้าราชการครู ได้แก่ข้าราชการพลเรือนซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้สอนในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ หรือซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอื่นในกระทรวงศึกษาธิการอันเกี่ยวกับการให้การศึกษาตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(๕) ข้าราชการประจำต่างประเทศพิเศษ ได้แก่ข้าราชการพลเรือน ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในต่างประเทศในกรณีพิเศษโดยเหตุผลทางการเมืองตามที่บัญญัติไว้ในลักษณะ ๘”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๑๘ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕ อัตราเงินเดือนข้าราชการพลเรือน ให้เป็นไปตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ โดยให้แบ่งเป็น ๑๑ ระดับ แต่ละระดับมีจำนวนขั้นดังนี้

ระดับ ๑ มี ๑๕ ขั้น

ระดับ ๒ ระดับ ๓ ระดับ ๔ ระดับ ๕ และระดับ ๖ มีระดับละ ๑๒ ขั้น

ระดับ ๗ มี ๑๑ ขั้น

LIART

ระดับ ๘ มี ๑๐ ชั้น

ระดับ ๙ มี ๙ ชั้น

ระดับ ๑๐ มี ๘ ชั้น

ระดับ ๑๑ มี ๗ ชั้น

ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้ใช้ชั้นเงินเดือนตามอัตรา ก. และเมื่อปรากฏว่า เงินเดือนหรือค่าจ้างทั่วไปในประเทศเพิ่มขึ้น หรือค่าครองชีพสูงขึ้น หรืออัตราเงินเดือนที่ใช้อยู่ไม่เหมาะสม ก็ให้มีการปรับชั้นเงินเดือนเป็นอัตรา ข. อัตรา ค. อัตรา ง. อัตรา จ. หรืออัตรา ฉ. ตามความเหมาะสมโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา การปรับชั้นเงินเดือนดังกล่าวให้มีผลเป็นการปรับชั้นเงินเดือนข้าราชการพลเรือนที่ได้รับอยู่ และที่กำหนดไว้โดยพระราชกฤษฎีกา กฎ ก.พ. ระเบียบ มติคณะรัฐมนตรี และมติ ก.พ. ซึ่งออกตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนตามไปด้วย

การจ่ายเงินเดือนให้แก่ข้าราชการพลเรือน ให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการนั้น”

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกลักษณะ ๗ ข้าราชการตำรวจ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๑๘

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์
นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ได้มีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งจัดระเบียบข้าราชการตำรวจขึ้นโดยเฉพาะ และแยกข้าราชการตำรวจออกจากข้าราชการพลเรือน สมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนเพื่อให้สอดคล้องกันจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

LI RT